

www.e-rara.ch

**Catena explanationum veterum sanctorum patrum, In Acta Apostolorum,
et Epistolas catholicas**

Oecumenius

Basileae, 1552

Universitätsbibliothek Basel

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-1225>

Explanatio veterum sanctorum patrum, ab oecumenio ex diversis commentariis collecta, atque
in compendium redacta, in epistolas catholicas, quas canonicas vocant. Ioanne Bernardo
Feliciano interprete

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

EXPLANATIO VE- 269

TERVM SANCTORVM PA-
trum, ab ŒCVMENIO ex diuer-
fis commentarijs collecta, atq;
in compendium redacta,
IN EPISTOLAS CATHOLI-
cas, quas Canonicas uocant.

IOANNE BERNARDO FELI-
CIANO INTERPRETE.

*Catholicæ dicuntur hæ epistolæ, id est, uni-
uersales, propterea quòd non determinatæ genti
alicui uni, aut ciuitati, sicut Romanis, aut Corin-
thijs à diuo Paulo, sed fidelibus in uniuersum, si-
ue Iudæis qui in dispersione erant omnibus, ut e-
tiam à diuo Petro, siue etiam cunctis Christianis
qui sub eandem fidem referebantur, scriptæ sunt.*

DIVI IACOBI CATHO- licæ epistolæ argumentum.

EPISTOLAM hanc ijs scribit Iacobus, qui ex duodecim
tribubus dispersi erant, & in Dominum nostrum IESVM
Christum crediderant: qua eos docet de diuersitate tentatio-
num, quæ à Deo, quæ à propria hominũ concupiscentia eue-
niunt: & non uerbis tantum, sed re quoq; & opere ostenden-
dam esse fidem: neque auditores, uerum effectores legis iusti-
ficari. Tum de diuitibus monet, ne in ecclesijs pauperibus
anteponantur, sed potius tanquam superbi increpentur.
Tum eos qui iniurijs afficiuntur, cõsolatur atq; hortatur, ut
usq; ad aduentũ iudicis patienter ferant, tolerantiæ utilitatem
ex Iob producto exemplo manifestans. Postremo ad ægrotan-
tes aduocandos presbyteros docet, studendumq; ut errantes
ad ueritatem reducantur: eius enim rei mercedem à Domino
peccatorum remissionem accepturos nos esse; atq; ita episto-
lam concludit,

270 **DIVI IACOBI EPI-**
STOLA CATHOLICA.

De patientia & fide non hæsitante, & humilitate
erga proximum: de tentatione nostra, & quæ ex
ipsa eueniant: & Deum non esse eius auto-
rem: si quid enim boni habemus, ex ipso
so esse. De mansuetudine, & casti-
tate, & bona actione: de audi-
tore & effectuore uerbi,
& uera religione.

Caput I.

IACOBVS Dei & Domini
IESV CHRISTI seruus,
duodecim tribubus quæ in dis-
persione sunt, salutem.

Dei, patris: Domini, filij. Si
ex æquo autem & patris & filij seruus est, filius
æqualis patri est & substantia, & operatione.
Cum autem Domini Apostoli supra omnem mun-
danam dignitatem gloriarentur quòd Christi ser-
ui essent, id quasi insigne sui & loquendo, & scri-
bendo, & docendo præferre consueuerunt.

Omne gaudium existimate fratres mei, cum
in uarias tentationes incideritis.

Dolorem ob Deum susceptum, & tentationes
has, laudabiles & gaudio dignas asserit: quippe
cum firmum uinculum sint, & charitatis & con-
punctionis incrementum. Vnde illud etiam dictum
Eccl. 2 est: Fili, si ad seruiendū Domino accedis, animum
tuum

tuum ad tentationem preparato. Et Christus quo
 que, In mundo, inquit, oppressionē habebitis, sed *Ioan. 16*
 confidite. Et: Angusta & oppressa uia est quæ ad *Mat. 7*
 uitam deducit. Non enim fieri potest, ut sine exer-
 citatione uel mundanas uel diuinas coronas cōse-
 quamur. Modestè autem se gerens, non filios, sed
 fratres uocat. Tentationes uerò probis ac sanctis
 uiris gaudij omnis in causa propterea sunt, quia
 probationem eorum faciunt manifestā: probatio
 autem ad opus perfectum deducit. Sed dicet quis-
 piam: Si hoc tentationum opus est, ut perfecti effi-
 ciamur, quomodo deprecari Deū nos docet Chri-
 stus in oratione, ne in tentationē inducamur? Ad
 hoc dicimus, duplex esse tentationū genus: alteras *Mat. 6*
 quæ à nobis originem habent, alteras quæ à Deo
 exercitationis causa, & declarationis compro-
 bationisq; nostræ nobis inferuntur. Atq; eas quæ
 a nobis principium habent, in duas partes etiam
 ipsas distingui: alterasq; earum esse quæ ex teme-
 raria fortitudine eueniunt, quæ audacia uocatur,
 quam cauendā à nobis esse Dominus monet: quip-
 pe cum licet spiritus promptus sit, inter certa-
 mina tamen plerunq; alacritas extinguatur, neq;
 in bonum ijs qui ea utuntur, euadat. Alteræ ten-
 tationes sunt quæ ex peccato inducuntur, sicut
 fuit Sodomitis pernicies, & internicio: has ut si-
 ne peccato uitam traducendo euitemus, summa *Gen. 19*
 ope enitendū est. Nam quæ à Deo inferuntur, ut *Iob 1*
 Iob, ut

Gen. 22 Iob, ut Abraham, & cæteris huiusmodi, & non solum fugiendæ nobis non sunt, sed quatenus fieri potest, per patientiam & gratiarum actionem sunt appetendæ. Deus enim cum tentat, in utilitatem & comprobationem eius qui tentatur, facere id consuevit. Varias autem tentationes dicit, propterea quod sicut diximus, aliæ à Deo, à nobis aliæ eueniunt.

Rom. 5 Id scientes, probationem fidei uestræ patientiam efficere.

Psal. 11 Probationem, iudicationem & explorationem & puritatem appellat: sicut & illud, Argentum ignitum probatum terræ. Sed quo pacto probatio patientiam efficit? Quia uidelicet fides ea quæ in patientia & tolerantia illatarum sibi tentationum perseuerat, pura esse deprehenditur, & probatur. Fidelis enim uerè hominis est, cum tolerantia & gratiarum actione huiusmodi calamitatum euentus suscipere: id quod Iob in omnibus gratias agens faciebat.

Patientia uerò opus perfectum habeat, ut sitis perfecti & integri, in nulla re deficientes.

Non dixit, patientiam opus perfectum habere, definitiuè, sed imperatiuè, habeat: propterea quod non hæc dicit ut uirtutem quæ iam sit, manifestet, sed qualis esse debeat quæ acquiritur, sanciat.

Si cui

Si cui autem uestrum deest sapientia, p etat ab eo qui dat Deo omnibus simpliciter, & non exprobrat, & dabitur ei.

Causam perfecti operis esse sapientiam inquit. Quoniam autem probationem fidei & patientiam in tentationibus non quorumlibet esse hominum nouit, sed eorum qui apud Deum sunt sapientes, idcirco ad sapientie petitionem eos qui hæc

Mat. 7. 28

Mar. 11

Luc. 11

Ioan. 16

exequi cupiunt, inducit atq; incitat.

Petat autem in fide, nihil hæsitans.

Si credit, petat: si hæsitat & dubitat, ne petat. nam qui diffidit se accepturum esse, proculdubio non accipiet.

Qui enim hæsitat, fluctui maris similis est, qui uento impellitur & iactatur.

Qui hæsitat, anceps cum sit & ambiguus, in petitionibus suis parum perseuerat, & statim recedit, non secus atque unda à uento agitata. Atq; id facit ex arrogantia & superbia: citò enim deficit, atq; animum despondet, si è uestigio ea que petit, euenire sibi non uideat: quippe qui de se magnum quid cogitet, seq; non indignum putet, qui frustretur petitione. Huic contrarius humilis est.

Ne enim putet homo is se accepturum quicquam à Domino esse.

Homo is, qui cum arrogantia & superbia ui-

delicet petit. Aufer abs te dupliciter, ambiguitatemq; animi, & nihil omnino à Deo petere dubites. Neque tecum hæc cogites: Quomodo petere aliquid à Domino, & accipere possum, cum tam multa contra ipsum peccata commiserim? ne hæc consideres, sed ex toto corde ad Dominum conuertaris, & pete ab ipso absque ulla dubitatione, & misericordiam eius cognosces, qui non te deseret, sed petitionem animæ tuæ exequetur: quippe cum non sit Deus quemadmodum homines, qui sibi illatarum iniuriarum sunt memores, sed clemens erga creaturam suam, & misericors.

Vir duplici animo, in omnibus uis suis inconstans est.

Virum duplici animo, id est διψυχον, quasi biamimem dicas, uirum dubium & instabilem uocat, qui neque ad futura, neque ad præsentia firmiter ac constanter se habet, sed huc & illuc agitur & circumfertur, & modò futuris, modò præsentibus animum adhibet. Huiusmodi hominem tum fluctuationi & procellæ maris assimilauit, quæ firmitatem & stabilitatem in se nullam habet: tum flori herbarum paulò inferius comparabit, qui neq; ipse multum perdurat, sed simulatq; ortus fuerit sol, flaccescit atq; effluit. Dicitur autem homo duplici animo, id est διψυχος, qui neq; ad futuram uitam satis est firmatus: anima enim,
id est,

id est, *ψυχῆ*, uita quoq; appellatur, ut ibi: Omnia Iob 2
 quæ habet homo, pro anima sua dabit. Vias autē
 uocat animi motiones, quibus spes siue bonæ siue
 malæ fuerint, librantur ac suspenduntur. Sed quo-
 niam bonorum omnium consecutricem humilitate
 tem esse cognoscit, ita ut sine ea nihil iusti & san-
 cti perfici queat, propterea subiungit:

Glorietur autem frater humilis in sublimi-
 tate sua.

Vbi fluctui à uento agitato hæsitantem com-
 parauit: sicut enim ille à uentis inflatus tollitur,
 & citius quàm ad tumore integrum peruenerit,
 subsidit & sternitur: ita qui dubitat, ex arrogan-
 tia & superbia ad nullam rem opportunam &
 honestam petitiones suas stabilit ac confirmat.
 Postea quomodo se gerere debeat qui petit, decla-
 rat, perinde ac si ita dicat: Qui petere aliquid
 uult, primum id aduertat, ut opportuna & ho-
 nesta petat, in quibus nulla esse frustratio possit:
 cuiusmodi est regnum Dei, & iustitia. Deinde in
 eorum petitione perseueret, & nõ ubi paululum
 fuerit precatus, statim recedat (arrogantis enim
 id est) sed in humiliatione perseuerando expectet,
 propterea quòd ex humiliatione hac erga Deum
 bonum omne nobis euenit.

Diues autem, in humiliatione sua: quoniã si- Eccl. 14
 cut flos scæni præteribit. Ortus enim est sol cum Esā. 40
 æstu, & exiccavit scænum, & flos eius decidit. 1. Pet. 1

Diuitem eum dicit, qui superciliosus sit & superbus: quem etiam humilem uocat, utpote qui dum sustollitur, deprimatur. Oportebat quidem dicere, ut consentanea superioribus esset oratio: Diues autem erubescat & confundatur in humiliatione sua: sed quia minimè molestus esse studet, uerbum id prætermisit. Non comparat autem hunc scæno, sed flori ipsius scæni, ut breuem prorsus ac momentaneam floriditatem eius ostendat.

Et decor faciei eius perijt. Sic & diues in itineribus suis marcescet.

Facies improprie hîc dicta est, quæ græcè πρόσωπον dicitur: nam de solo homine proprie dici consuevit, non de alijs animalibus: sed de qua drupedibus, rictus, de auibus rostrum appellatur. Itinera autem diuitis, traductiones eius, & administrationes in prospera fortuna uocat, inter quas insperatò in infortuniorum mutationem delabatur.

Job 5 Beatus uir qui tentationem sustinet, quia probatus effectus coronam uitæ accipiet, quam promisit Dominus ijs qui ipsum diligunt.

Videtur beatus hic Apostolus cum absolutè atq; indistinctè de tentationibus loquutus fuisset, ubi inquit: Omne gaudium existimate, cum in uarijs tentationes incideritis: deinde orationis Domini recordatus fuisse, qua docemur precari ne incidamus

incidamus in tentationes : atque idcirco refumit ex antedictis orationem, & declarat, quæ à Deo tentatio sit, quæ uidelicet gaudij summi est effectrix: quæ item à nobis spontè suscipiatur. Cæterum rectè se habet, ut Dominus & Deus Iesus Christus ad imbecillitatem naturæ humanæ spectans tentationes deprecari consuluerit, cum adhuc discipuli essent imperfectiores : id quod in alijs multis fecit, cum in aliud tempus quæ erant perfectiora, subinde differret. Posteaquàm uerò & ex eius resurrectionis, & in cælum assumptionis cognitione natura nostra infirma corroborata est, frater eius non amplius timendas esse tentationes monet : utpote cum posthac passionibus Christi confirmati, omnem tentationū insultum uincere, ac debellare ualeamus. Cum uerò duplices sint, ut diximus, tentationes, tolerantia ac patientia in utrisq; confert. In ijs quæ à Deo missæ sunt, fit ut declarationem & comprobationem postea cõsequamur: ut Abraham. In ijs quæ à nobis accersuntur, si cum gratiarum actione sustinentur, id quasi peccatorum recompensationis loco habetur. Qui enim sua agnoscit, principium salutis in se inijcit, & in formam iusti seipsum assimilat, ac fingit. Siquidem uir iustus in prima lo- Pro. 18
quutione seipsum accusat.

Nemo qui tentatur, dicat se à Deo tentari. Deus enim neq; tentari malis potest, neq; ipse

quempiam tentat. Sed unusquisq; tēatur, dum à propria cōcupiscentia extrahitur & allicitur. Deinde cōcupiscentia ubi concepit, parit peccatum: peccatū uerò perfectū mortem procreat.

Si duplices sunt tentationes, ut diximus, quo pacto hic tentationum omnium causam à Deo uideatur remouere ac reijcere? Sed animaduertendū est, non dixisse hīc, qui tentatus est, sed, qui tentatur: qui enim sibi ipsi ex peccatis & intemperantia exhibet tentationes, ita ut in assidua animi fluctuatione sit & turbatione, cum nō à Deo tentari, sed à propria cōcupiscentia inquit. Nam qui illatam à Deo tentationem uicit, tutiorem ac securiorem seipsum reddidit, ut postea tentationibus, præsertim ijs quæ ab ipso excitantur, inexpugnabilis sit. Ad modestiorem enim uitam & tolerantiorem redactus, fontem ipsum sibi tentationum obstruxit, atq; in reliquum tempus tentationibus liber permanet. Deus autem neque tentari malis potest: quemadmodum enim ille inquit, licet à nostris externus, Numen & Deus neq; ipse molestias habet, neque alijs exhibet: quippe cum omnia hæc mala circa mortalem & terrestrem naturam uersentur, in qua alteratio & mutatio, unde natura nostra initium habuit, conspicitur. Cupiditas autem & peccatum, & quæ ex eo oritur mors, gradus quidam humane perditionis sunt. Concupiscentia enim ubi locum nacta est, & sedem

sedem in animo nostro uacuum reperit, peccatum creat: peccatum postea mortem parit: nisi ea ex animo nostro penitus eradicata, secundæ uitæ nobis initium fecerimus.

Ne erretis fratres mei dilecti. Omnis datio bona, & omne donum perfectum, desuper est, descendens à patre luminum.

Posteaquàm diuinam naturam satis demonstrauit, neque ipsam idoneam esse ut tentetur, neque alijs tentationes exhibere (appellat enim hîc tentationes, cogitationes eas quæ constantiam & tranquillitatem animi confundunt ac turbant: nam quæ à Deo mittuntur tentationes, non turbare, sed sedare animum atque illustrare consueuerunt, ita ut pulchritudinem eius apud plerosque alios etiam celebrem atque admirabilem reddant) posteaquàm igitur mala non exhibere Deum ostendit, subiungit, omne bonum perfectum à Deo esse, qui pater luminum est & illustrationis: eò quòd quæ à nobis afferuntur, ea neque perfectionem nisi cum multa imperfectione coniunctam habeant, neque animam illuminent. Quomodo enim esse perfectum potest id, quod ab illis proficiscitur, qui eatenus fiunt perfecti, quatenus progrediuntur? & uix multo cum labore deformitatem ex generatione contractam expurgantes, ad illustrationem diuinam perueniunt?

Apud quem non est uicissitudo, aut mutationis adumbratio.

Mal. 3 Ipse enim clamat per prophetam: Ego sum, & nō immutor. Quòd uerò inquit, mutationis adumbratio, id significat, ne suspicione quidem tenus ullam in eo esse alterationem.

Volens procreauit nos uerbo ueritatis, ut essemus creaturarum suarum primitiæ quædam.

Volens, inquit, aduersus eos qui mundū hunc fortuitò & ex sese necessariò constituisse nugantur. Nam cū dixisset, apud quem non est uicissitudo, atq; ex eo Deum mutatione omni carere ostēdisset, subiungit, uolens ipse Deus, id est, uoluntariè nos procreauit, & nos sumus mutationibus obnoxij. Si enim sumus procreati, alterationibus quoq; obnoxios nos esse manifestum est. Quo pacto enim carere alteratione id potest, quod ex eo quod non erat, ex alteratione in esse productum est? Quia uerò dixerat, procreauit nos, ne quispiam existimare posset filium etiam simili modo ut nos, Deum progenuisse, addidit, uerbo ueritatis: omnia enim, ut diuus Ioannes

Ioan. 1

inquit, per filium facta sunt. Quòd si per ueritatis uerbum producti in uitam sumus, & esse ipsum à uerbo habemus, congeniti esse illi à quo sumus, nullo modo possumus. Nos autem procreauit, inquit, ut essemus primitiæ, id est, primi atq; honoratissimi inter creaturas eius. Creatu-

ras autem hinc uisibiles tantum res creatas uocat.

Quare fratres mei dilecti, sit omnis homo uelox ad audiendum, tardus ad loquendum, *Pro. 17*
tardus item ad iram: ira enim uiri, iustitiam Dei non efficit.

Velocitas hæc non ad simplicem auditionem refertur, sed ad operosam auditionem, cum simul atq; audiuit aliquis, ad ea quæ imperata sunt, aggradienda incitatur. Intelligit enim de eo, qui studiose ita ijs quæ dicuntur aures adhibet, ut ad opere ea implenda promptum se præstet. Quem admodum è cõtrario tardum eum uocat, qui differendo semper tardè se gerit, & prorsus ab aggrèssione rei interdum se abstinet. Ideo ad diuinorum mandatorum disciplinam, celeritatem: ad ea quorum periculosa tractatio est, tarditatem præcipit. Periculosum autem est loqui, & irasci: nam & temeraria loquutio, & inconsiderata ira, non in bonum finem quandoq; euadere consueuit. Vnde etiam diuinus quidam uir inquit: Eum qui loquutus est, sepe pœnituit: qui tacuit, nunquam. Et beatus etiam David: Irascimini, inquit, & ne *Psal. 4*
peccetis: id est, ne irascentes statim furorem qui ab ira suggeritur, effundatis. Quibus cõsentanea etiam hæc sunt. Nam & in loquendo tarditas, & in irascendo lentitudo efficit, ut ad rectum & opportunum opus cunctando reducatur: atq; ex consideratione quæ per moram fit, concitatus

animi impetus uel omnino resoluatur, uel sicut res postulat, cohibeatur ac moderetur, & præcipue iræ, quæ cum inconsideratè effertur, è iustitia Dei nos exturbat. Propterea enim causam hæc subiungit, Ira, inquit, uiri iustitiam Dei non efficit. Nam si iustitia est habitus in anima nostra, qui quod unicuiq; conuenit, pro dignitate distribuit: ira autem, ut Scriptura inquit, prudentes etiam ipsos perdit: què fieri potest, ut quæ nimia perturbatione mentem obtenebrando prudentes etiam perdit, uirtutem illam cõstituat, quæ iusto cum iudicio unicuique distribuit quod suum est? Vult igitur ut dupliciter tarditatè exerceamus, & in loquendo uidelicet, & irascendo: quippe cum facere cunctatio soleat, ut ab incitatione atq; impetu abstineamus.

Pro. 15

Propterea deposita omni sorde & redundantia uitij, in mansuetudine admittite insitū uerbum, quod saluas facere animas uestras potest.

Vbi dixit, sorde, subiungit, & redundantia uitij: ut significet, si quis sæpe in sordem aliquam incidit, eum debere statim ab ea se abstrahere, & non immorari & redundare in ea: ne si inueterauerit, ex consuetudine stabilius uitium, atque inherentiùs reddat: cum ea quæ assidue nobis & abundanter fiunt, in naturam euadere, id est, naturæ habitum acquirere consueuerint. In mansuetudine autem inquit, quia in tranquillitate, non
in tur-

in turbatione & tumultu, doctrina admittitur. Infitum autem uerbum, id est, λόγος, quod græcè tam uerbum quàm rationem significat, rationem hic appellat, qua quod melius est, ab eo quod est peius, discernitur: qua etiam λογικοί, id est, rationales & sumus & dicimur.

Estote autem effectores uerbi, & non auditores tantùm, fallentes uosmetipsos. Mat. 7
Rom. 2

Quia scit eos etiam qui diligenter admodum uerbum audiunt, sæpenumero etiam inter audiendum feruorem illum solere extinguere, ideo hæc subiungit, quasi ita consulat: Ne in audiendo tantummodo studium et diligentiam præ uobis feratis, sed in agendo multò magis. Quod autè inquit fallètes, id est παρὰ λόγους ἔμενοι, id est, rationibus & captionibus seducètes, idem est quod decipientes.

Quoniam si quis auditor uerbi est, & non effector, is similis uiro est, qui faciem generationis suæ in speculo contemplatur.

Cùm quis per legem seipsum agnoscit, faciem is generationis suæ contemplatur. Per legem enim quales nati sumus, cognoscentes, quàm absolutos & perfectos spiritualis lex regenerationis lauacro nos reddat, consideramus. Deinde cùm per actionem in spectatione hac non perstemus, fit ut gratiæ etiam ipsius acceptæ obliuiscamur. Qui enim actionibus prauis sese dedit, neque se beneficijs à Deo fuisse affectum meminit: si enim meminisset

minisset se adoptatum in filium, & iustificatum, & sanctificatū à Deo fuisse, quæ spiritualia profectò dona sunt, nequaquā operibus quæ irritam gratiam faciunt, sese dederet.

Contemplatus enim seipsum est, & abiit, & statim oblitus est qualis erat.

A materiali hoc speculo ad intellectualem, orationem transfert, cum tamen redditionem nullam comparationi huic subiungat. Integra enim atq; explicata comparatio in hunc modum fieri debebat: Si quis auditor uerbi est, & non effector, is similis uiro est, qui faciē generationis suæ in speculo contemplatur: sicut enim ille contemplatus seipsum, abiit, & statim oblitus est, qualis erat: sic iste qui per legem Moſis cur natus sit, considerauit, ut gloriam Dei uidelicet consequatur, & ad imaginem eius qui ipsum creauit, postea ubi id fecit, nihil ex ijs quæ considerauit, operatus est, sed eodem modo quo ille, circa considerationem est affectus. Hoc pacto uti oratione oportebat. Sed non temerè tamen Domini discipulus Iacobus concisè & breuiter omnia loquitur, ut
 Rom. 9 pote concisi & abbreviati uerbi discipulus: simul, ut auditorem colligat, & ad hæc non negliger audienda attentum ac studiosum reddat.

Qui uerò prospexit in legem perfectā, quæ est libertatis, et permanſit, hic cum non auditor obliuio-

obliuionis, sed operis effector euaserit, is beatus in effectione sua erit.

Qui prospexit, dixit, id est, παρακύψας, quasi qui transpexit per transitum, & non qui ingressus est: propterea quod spiritalis lex cum undequaque expetibilis sit & admirabilis, uel ex ipso breui occursu allicere ac perficere homines solet: cumq; perfecta & in omnibus absoluta ab omni dubitatione circa ipsam hominem remoueat, ut persistat in ijs quæ contemplatus quispiam est, etiam persuadet. Addit autem, perfectam, eò quod Iudæi de obseruationibus legis gloriabantur, seq; in ijs omnia quæ ad Dei pietatem spectabant, exequi existimabant: in ijsq; solis uersantes sicut se sibi perfectionem comparare opinabantur, ita reliquos homines cõtemptu & exprobratione prosequabantur: quemadmodum ex Phariseo perspicuum est, & ijs quæ in Euangelio arroganter loquitur. Hanc opinionem ut reprimat beatus Iacobus, hæc inquit. Nam cum operum effectoris mentionem fecisset, eumq; beatum prædicasset, statim malum id ac uitium quod apud plerosque in effectione oboriri solet, corrigit, atque ait: Ne existimes tu qui beatitudinem ex effectione legis es consequutus, solam eam esse quæ te acceptum Deo reddat: non enim est: sed ille gratus Deo est, qui & facit legis opera, & alijs non exprobrat, neq; insolenter & inhumanè erga cognatos suos se gerit.

LUC. 18

se gerit. Præterea ubi dixit, legem perfectam, addit, quæ est libertatis, ut libertatem eius præcipuè celebret, insignemq; faciat. Lex enim Christi cum à seruitute nos omnium carnalium auocet, à sabbatistis, à circuncisione, ab alijs purificationibus & ceremonijs, in libertate & relaxatione horum omnium hominem constituit: & ob libertatem, eiusq; suauitatem ita allicit, ut attentus & studiosus effectus, obliuione, quæ honesta omnia labefactat ac turbat, omni prorsus uacet: quippe cum nihil sit, quod ad rei alicui ita incumbendum inducat, quàm cum quis se in ea liberum & omni seruitute absolutum conspexerit. Hunc etiam beatum esse prædicat. Auditioni autem adiunxit obliuionem, cum inquit, auditor obliuionis, eò quòd si auditio effectione caruerit, nullũ negociũ est, quin obliuio etiã subsequatur, cum ociosa auditio, et sine opere permãserit.

Si quis uideatur esse religiosus inter uos, non refrenans linguam suam, sed cor suum decipiens, huius uana religio est.

Religio, quam *ἰσχυροειά* græcè dicit, amplius quid quàm fides, uidetur continere: arcanorum enim quorundam cognitionem, & eorum quæ in fide cõsiderantur, firmitatem ac stabilitatem nomen ipsum significat. Vnde etiam beatus Iacobus nunc uerbo hoc est usus, *ἰσχυροειά*, inquit, id est, religiosus: perinde ac si dicat: Cognitorem ar-

canorum

canorum quæ in lege sunt, & exactum obseruatorem te putas? quo pacto? cum linguam refrenare nescias, & contra proximum loquaris, & superbe uiuens nemini indigenti misereris? cum lex non modò contra proximum loquentem non admittat, uerum etiam inimicis misereri iubeat, ut si cui etiam ex inimicis iumentum sub pondere grauatum ceciderit, ei opem ferre quoq; præcipiat. Si igitur esse religiosus uis, non in cognitione legis, sed in effectione religionem præ te feras: id autem est proximis, atq; alijs hominibus misereri. Misericordia enim erga proximum est, quæ similes nos Deo facit. Estote enim, inquit, misericordes, sicut & pater uester cœlestis misericors est. Atque hæc misericordia in personarum acceptione non sit: siquidem neq; ipse Deus diuisa sua beneficia exhibet, sed indistinctè omnibus, diuitibus, pauperibus, prauis, bonis, benefacit. Refrenans autem, inquit, id est, coërcens & cohibens: & non ex opinione quam de se habet, quasi effector legis sit, conscientiam suam decipiens: id enim hîc cor uidetur significare: sicut etiam ibi, Cor contritum & humiliatum.

Exo. 23

Luc. 6

Psal. 50

Religio pura & immaculata apud Deum & patrem hæc est, inuisere pupillos & uiduas in afflictatione ipsorum.

Fortasse dicet quispiam: Si testamenti Christi doctor est Iacobus, cur nunc non tollit ea quæ sunt

sunt legis, sed magis extollit & laudat, dum eos qui in legis religione uersantur, non modò non reprehendit, & ab obseruatione legis non remouet, sed admittit atque approbat? Cui respondendum est, Apostolum introductionis in modum ipsos alloqui, & imbecillitati ipsorum aliquantulum indulgere, ne si à principio & primo ingressu legem sustulerit, nouitate doctrinæ fastidientes, & non credentes, retrocedere cogat: sed cum dispensatione quadam tractare rem, ut legalibus ceremonijs cedendo, quantum ad nouum testamentum nulla peruenire læsio poterat. Quid enim sabbatismus, aut ieiunium, aut abstinentia à cibis, fidei Christi nocumentum afferebat? Atq; ita attentiores eos sibi reddendo, paulatim & sensim abstinere à legalibus moneat, utpote quæ laboriosa sint & inutilia, & ad seruitutem, non ad libertatem quæ in Christo est, deducant. Sapienter igitur paucis primùm usus mutationibus quando non egrefere eos uerba hæc animaduertit, tunc Christianis conuenientia postea subiungit.

Et immaculatum seipsum à mundo conseruare.

Mundum hic popularem & confusaneam turbam intelligendum est, quæ ex concupiscentijs deceptionis eius corrumpitur.

De

De charitate erga unumquemq; absq; acceptione
 personarum : non ex fide sola, sed ex ope-
 ribus quoque hominem iustificari.

Caput II.

FRatres mei, ne in personarum acceptione *Leui. 19*
 Domini nostri IESU Christi gloriae fidem *Deu. 1. 16*
 habeatis. Si enim ingressus in cōgregationem *Pro. 24*
 uestram fuerit uir aureis annulis & ueste splen- *Eccl. 24*
 dida ornatus, ingressus sit & pauper ueste sor-
 dida indutus, & respexeritis ad eum qui uestē
 splendidam gestat, & ei dixeritis, Tu sede hic be-
 nē : & pauperi dixeritis, Tu sta illic, uel sede hic
 sub suppedaneo meo : & non dijudicati estis in
 uobisipfis, & facti estis considerationum pra-
 uarum iudices.

Qui in personarum acceptione aliquid facit,
 multa sordē & multis maculis seipsum inficit:
 quippe cū cognatos suos cōtemnat, imò potius
 seipsum. Siquidem opprobrium quod erga simi-
 lem sui quispiam facit, in ipsum illum qui facit, re-
 dundat. Cū uerò inquit, & non dijudicati estis,
 ET coniunctio uacat, id quod priscae loquutioni
 consuetum est. Nam sententiæ huius redditio cū
 hucusq; pertineat, sine ET ita dici debebat: Si in-
 gressus fuerit ad uos diues, & ingressus sit pau-
 per, &c. non dijudicati estis, id est, dijudicationē
 et discretionem uestram corrupistis, cū nullam
 considerationem habueritis, uter magis honoran-
 dus sit, pauper qui bonus sit, an diues malus: sed

ita inconsideratè, & in personarum acceptione hunc ob diuitias honore, illū ob paupertatē contēptu estis prosequuti: & facti estis prauarū considerationū iudices, dū prauas cōsiderationes elegistis, iudicādo hunc honore, illū contēptu esse dignū, cū tamē utriq; eiusdē naturæ sint creaturæ.

Audite fratres mei dilecti, nonne Deus pauperes mundi huius elegit, diuites in fide, & hæredes regni, quod promisit ihs qui ipsum diligunt: Vos autem contempistis pauperem.

Quoniam paupertas plerisq; uel ipso nomine molesta esse consuevit, propterea ubi dixit, pauperes mundi huius, statim adiunxit, diuites, id est, qui quidem diuites sunt. Qua in re? In fide. Ita enim res se habet. Cū nanq; pauperes, circa res mundanas minus distrahantur, fit ut cum primū ad fidem accesserint, efficaciores, & ad agendum feruentiores quàm diuites sint. Vnde etiam Dominus tales discipulos elegit, quos etiam regni hæredes constituit.

Leui. 19
Mat. 22
Mar. 12
Rom. 13
Gal. 5
Leui. 1
Deu. 1. 16
Mat. 5

Nonne diuites dominatu contra uos utuntur, & ad iudicia uos trahunt? nonne ipsi pulchro nomini maledicunt, quod inuocatum est supra uos? Si legem quidem perficitis regiam iuxta scripturam, Diliges proximum tuum sicut teipsum, rectè facitis. Si uerò personas accipitis, peccatum cōmittitis, à lege tanquā transgressores redarguti.

Pulchro

Pulchro nomini, id est, nomini nouo, iuxta prophetam, qui ait: *Iis autem qui seruiunt mihi, uocabitur nomē nouum, quod super omnem faciem terræ benedicetur. Cum autem inquit, iuxta scripturam, Deuteronomium intelligit.* Esa. 65

Quicumq; enim totam legem obseruarit, in uno autem offenderit, omnium reus est effectus. Qui enim dixit, *Ne mœcheris: dixit etiam, Ne occidas.* Si uerò non mœchatus sis, sed occideris, legis transgressor factus es.

Hoc de charitate dixit, ob quam totam à principio hucusque orationem produxit. Quod uerò dixit, *ne mœcheris, ne occidas,* exempli causa dictum est. Vide autem, exempla quoque ex lege esse, quæ ad charitatem conducit. Qui enim perfecte amat proximum, is neq; mœchabitur, neque occidet: quippe cum ita se gerere erga proximum inimici hominis prorsus sit. Nam si ita non intelligamus, nullus homo esse saluus posset, cum nemo sit, qui in nullo prorsus mandato deficiat. Qui enim (uerbi causa) castitatem seruat, ira quandoque inferior est. Qui item misericordia et erogatione est illustratus, obrectatione interdum obscuratur. Quapropter non de eo qui nulla in uirtute deficiat, dictum hoc est, sed de charitate tantummodo, quòd non oporteat personas accipiendo in ea deficere, sed integrè eam exercere. Idem de alijs uirtutibus dici potest: qui enim tem-

perantia puta, aut iusta non perfectè exercet, sed in eorum usu deficit, is cùm in tractatione eorum claudicet, totum atq; uniuersum uirtutis corpus labefactat ac lædit. Totam igitur legem charitatis intelligendum est, de qua præcipuè ipsi loqui propositum est.

Ira loquimini & ita facite, tanquã per legem libertatis iudicandi. Iudicium enim misericordia uacans illi erit, qui misericordiam non fecerit. Misericordia autem contra iudicium gloriatur.

Legem libertatis eam appellat, quæ acceptio-
ne personarum caret, quæ Christi est. Personarũ enim acceptor non est liber, sed seruus: quippe cum ab ea re in seruitutem redigatur unusquisq; à qua superatur. Si peccata igitur in nos cõmissa proximis remiserimus, & ex bonis nostris aliquid indigentibus participauerimus, misericordiam etiam nos postea à Deo in iudicio consequemur. Magnum enim bonũ id esse existimatur. Quemadmodum è contrario graue admodum peccatũ illis imputatur, qui inclementer erga cognatos se gerunt. Eos enim qui remittere proximo peccata in se commissa sine ulla misericordia nolunt, prau-
 Mat. 18 ui illius serui condemnatio opprimet, unã cum retributione, quam sibi fieri quotidie in oratione
 Mat. 6 à Deo precantur. Ibi enim remitti nobis à Deo
 Luc. 11 petimus peccata nostra, sicut & nos illis remitti-
 mus,

mus, qui in nos peccauerunt. Illis item qui erga corporali auxilio indigentes inclementer & asperè affecti sunt, iudicium Dei misericordia omni uacans occurret, quemadmodum hîc inquit: gloriatur enim contra iudicium misericordia: id est, quod uno uerbo græcè dicitur, *καταναυχῆται*, id est, superexulat, debellat, obtundit, ac uincit. Misericordes enim, ut Domini sententia præfinit, mi Mat. 5
sericordiam cōsequentur. Nam si idololatriæ delere peccata misericordia erga pauperes potest, ut apud Danielelem audiuius, fidelibus homini- Dan. 4
bus quid non efficiet? Ac mihi quidem tale quid huiusmodi misericordia uidetur efficere, quod athletis & certatoribus oleum corpori illitū præstat: sicut enim illud facit ut aduersariorum prehensiones facile elabantur, sic etiam in uniuersali totius mundi iudicio misericordia qua in proximum usi fuerimus, nobis exhibebit ut ab accusatoribus nostris dæmonibus illatas criminatio- nes subterfugiamus, atq; euadamus. ALITER: Cùm inquit, iudicium enim misericordia uacans, &c. aduersus eos dicit, qui ex nimia asperitate erga ignobiliores in personarum acceptio- ne contemptum præ se ferunt: mollire enim duritiam & asperitatem eorum uult, dum sententia hac eos terrefacit, quasi in hunc modum dicens: Lex amare proximum iubet sicut seipsum: quemadmodum igitur erga seipsum personarum acce-

ptione utitur nemo, nisi insanus ac demens sit: ita neque tu personas respicias. Quòd si ex inclementia & duritia ad personarum acceptionem delaberis, time ne etiam tu eadem à iusto iudice postea consequaris, misericordiamq; eius tibi ipsi excludas.

Quæ utilitas est fratres mei, si fidem dicat se habere quispiam, & opera non habeat? Nunquid saluū facere ipsum fides potest? Si autem frater aut soror nudi sint, & quotidiano alimento indigeant, & dicat aliquis uestrum ipsis, Ite in pace, calefiatis & saturemini: & necessaria corpori ipsis non dederitis, quæ utilitas erit?

Vide spirituales prudentiam: non enim dicit tantum, si fidem habeas, sed, quæ utilitas est? perinde ac si dicat: Ostende mihi rem ex qua tibi inesse appellationem hanc deprehendam: hæc enim utilitas fidei est.

Sic & fides nisi opera habeat, mortua ex se est. Sed dicit quispiam: Tu fidem habes, & ego opera habeo: ostende mihi fidem tuam, & ego ex operibus meis fidem meam tibi ostendam. Tu credis Deum unum esse? bene facis: & dæmones credunt, & horrent.

Rom. 3 Non contradicit hic beato Paulo, cum duobus significatis nomen fidei accipiatur. Nam & de simplici rei, quæ apparet, consensu fides dici consuevit,

consuevit, quomodo etiam dæmonas credere uidemus, Christum filium Dei esse: & ex affectu assequutio, atque obtemperatio cum firmo consensu, fides appellatur. Iacobus igitur simplicem consensum mortuam esse fidem dicit, quippe quæ operum uiuificantium expers sit. Paulus eam fidem intelligit, quæ sanè operibus nunquã caret, quippe cum honestorum operum uacuo animo inferi nullo modo possit: nam neque Abraham eam fuisset consequutus, nisi prius paternam depellere impietatem decertasset, cui certamini postea fides quasi

Gen. 15

Rom. 4

præmium subsequuta est. Hanc Paulus operibus anteponit, id est, ueteris legis operibus, sabbatistimis, circumcissioni, cæterisque huiusmodi purificationibus. Duo enim etiam operum significata simili modo habentur. Nam opera dicuntur, & quæ fidem confirmant, quibus si careat fides, mortua est: & quæ sunt legis, sine quibus & Abraham, & omnes Christiani iustificantur. Nam fidem, quæ uera scilicet fides est, impuro homini non contingere, quis negabit? Sicut enim neque in cœni pleuo uase preciosum unguentum conseruari potest, ita neque in impurgato hominis animo fides Dei inolefcit. Non igitur dissentiunt inter se diuini hæ Apostoli, sed circa diuersum significatum utriusque uersantes, propositum suum exequentur.

Vis autem scire, o homo uane, fidem sine operibus mortuam esse?

Hominem uanum appellat eum qui simplici fide gloriatur, quæ nulla operum subsistentia completur.

- Abraham pater noster nōne ex operibus
- Gen. 22* iustificatus est, cū Isaac filium suum ad aram obtulit: nōne uides fidē operibus ipsius cooperatam fuisse, & ex operibus fidem fuisse perfectam? & expletam esse scripturam, quæ dicit:
- Gen. 15* Credidit Abraham Deo, & imputatum ipsi in
- Rom. 4* iustitiam est, & amicus Dei appellatus est. Videtis ne igitur ex operibus iustificari hominē,
- Gala. 3* & non ex fide tantum? Simili modo quoque Raab meretrix cū nuncios excepisset, & alia
- Iosue 2* uia eiecisset, nōne ex operibus iustificata est?

Paulus & Iacobus hic eodem hoc exemplo Abraham utiq; utuntur: alter, ut fidem operibus esse præstantiorem: alter, ut opera fidem excellere demonstraret. Dictumq; superius est utrunq; diuerso significato fidei uti, atque ita prout res de qua agunt, postulat, loqui. Nonnulli tamen patres sunt, qui de hoc ita sentiunt. Aiunt enim eundem Abraham distinctum temporibus, utriusque fidei esse posse exemplum: & eius quæ ante baptismum est, quæ opera minimè requirit, nisi consensum solum & confessionem salutis, & uerbum quo credentes in Christum iustificamur: & eius quæ baptismum subsequens connexa necessario etiam opera habet: ita ut nihil contrarij habere uideatur,

uideatur, qui in Apostolis loquutus est spiritus, cum altera fides sit quæ antecedit baptisma, quæ per confessionem solam accedentem ad ipsam hominem iustificet, etiam si statim è uita excesserit: ei enim qui ita celeriter post baptisma moritur, nulla adsunt opera, sed satis idoneum uaticum est, quæ per baptisma facta est expiatio: altera autem quæ baptisma subsequitur, quæ à iam baptizato etiam bonorum operum demonstrationem requirat, atq; exigat. Cui rei Paulus etiam ipse cõfemit, cum alibi doceat, hanc quæ post baptisma subsequitur fidem, perfectionem ab operibus requirere, ubi inquit: Neq; circumcisio quicquam Gala. 5 ualet, neq; præputium, sed fides quæ per charitatem operatur: charitas autem ut expleatur, multa actione, & uitæ tolerantia indiget. ALITER: Iustificationis ex sola fide, exemplo Abraham est, quando ubi credidit, imputatum ipsi ad iustitiam est. Iustificationis uerò ex operibus, Gen. 15 quando filium suum ad aram obtulit. Etenim non opus tantūmodo fecit, uerum etiam à fide non defecit, quòd in Isaac semen suum multiplicandum sicut stellæ, esset: cõsiderans potentem esse Deū, ut etiam ipsum suscitare à mortuis posset. David Rom. 4 quoq; Paulus producit testem, sua sapiemer confirmans. Nouerat enim diuino spiritu futuram in Christo fidem, atq; idcirco ait: Beatus uir cui non Psal. 31 imputauit Dominus peccatum.

Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est, ita & fides sine operibus mortua est.

De fide post baptisma loquitur. Nihil enim prodest fides, quæ operibus caret, nisi quòd grauioris peccati reos nos facit, propterea quòd cum talentum acceperimus, lucrum non afferamus. Vnde etiam Dominus, ut nobis exemplo confirmaret, post baptisma operibus quoq; nobis esse opus, ipse statim ubi à Ioanne fuit baptizatus, in desertum abiit, & certamen cum diabolo subiit.

Mat. 4
Mar. 1
Luc. 4
Hebr. 4

Paulus quoque ijs qui iam mysterijs digni habiti sunt, consulit, dicens: Studeamus ingredi in illam requiem: quasi non sufficiat fides, sed adiungi etiã puritas uitæ debeat, multumq; studium huic adhibendum sit.

De petulantia atque immoderata linguæ malo:
de mutua conuersatione bona, & sine
contentione: de sapientia hu-
mana & diuina.

Cap. III.

NE multi magistri efficiamini fratres mei, scientes maius iudicium accepturos nos esse: in multis enim omnes offendimus.

Mat. 23

Cum superius dixerit, & docuerit fideles non inanem operum bonorum fidem habere, transit nunc ad alterum affine huic documentum. Nam cum nonnulli docere ea aggrediantur, quæ ipsi nõ exequuntur: huiusmodi homines præterquam quòd

quòd nihil lucrantur, maius quoq; iudicium, maioremq; condemnationem sibi acquirere ait. Qui enim ea quæ in se non sunt, quasi sint, docet, damnationi obnoxius est, utpote qui sua ipsius lingua offendat, ac labatur. Hocq; ex superabundanti probatione confirmans, inquit: Si enim quando etiam temerè ex incuria lingua labitur, homo iudicium non effugit, ut Salomon asserit, cum dicit: Ob peccatum labiorum in laqueum incidit peccator: nunquid ille qui dedita opera peccat, dum lingua ea docet, quæ experimento non didicit, ineuitabile Dei iudicium effugiet? Pro. 12

Si quis in sermone nō offendit, is perfectus uir est, qui freno moderari etiā totū corpus possit.

Ineuitabile esse ut homo aliquis sine peccato traducere uitam possit, ex lubricitate linguæ confirmat, atque ex hac eadem neminem esse perfectum ostendit. Quis enim est qui lingua sua non peccet? Quòd si quis est qui linguæ lubricitatem superet & cohibeat, quo pacto is non etiam totū corpus in gyrū ducere optimè poterit? Qui enim quod facilius ad labendum est, superarit, in id quod est segnius, multò melius dominabitur.

Ecce equorum frena in ora inijcimus, ut obediant nobis, & totum corpus traducimus. Ecce & naues tantæ cum sint, & ab asperis uentis agantur, ex minimo gubernaculo traducuntur, quocunq; dirigentis impetus uoluerit.

Constru-

Constructio ita facienda est: In ora equorum frena iniicimus. Hæc autem dicit, ut confirmet ea quæ de lingua dicta iam sunt: eum uidelicet qui facilem ad labendū rem superat, difficiliorem etiam esse cohibiturum. Obiectionem uerò hîc soluit, quæ ita inferri uerisimiliter potuisset: Sed quis labor est membrum ita exiguum moderari ac gubernare? uel quodnam à minima hac particula effici damnum potest? Hæc ex freno, & gubernaculo, & scintilla cōprobat, quæ parua cum sint, magna tamen quedam efficiunt.

Sic & lingua paruum membrum est, & magna iactat. Ecce exiguus ignis quātam syluam incendit. Et lingua ignis est.

Id est, eodem modo lingua moueri ac duci debet bene, quæ cum exiguum membrum sit, magna tam bona, quàm mala efficit. Non explicauit autem ita sententiam, quia qui hæc scribit, concisi
Rom. 9 ac breuiati uerbi discipulus est. **ALITER:** Hæc quoq; de eo dicit, quòd non temerè mouenda lingua sit sed ad meliora traducenda. Quæadmodum enim & equi ferociam freno, & nauigij impetū gubernaculo cohibemus ac moderamur: ita & linguam in id quod ex recta ratione est, traducere debemus. Hoc enim significat quod inquit, sic & lingua, id est, sic & lingua recta ratione traduci ad bonum debet: & non permittendū est, ut ea quæ facit, faciat: parua enim cum sit,
 magna

magna quædam facit, unde etiam magnum nobis incendium excitat, cum ipsa quoque ignis sit.

Mundus iniustitiæ. Sic lingua constituta est in membris nostris, maculans totum corpus, & inflammandam rotam generationis, & inflammata à gehenna.

Mundum hinc nonnulli intelligi uolunt multitudinem, quemadmodum ibi: *Mundus eum non Ioan. 2*
 cognouit, id est, uulgaris turba & multitudo. *Mundus* igitur etiam lingua est, id est, multitudo iniustitiæ. Alij mundum pro ornatu accipiendum putant, quod græcè clarius patet: *λεξου* enim præcipuo suo significato ornatum significat: dicuntque hi, commemorare hinc Apostolum quænam sint ea, quæ faciat lingua: & dicere, ornatus iniustitiæ est, hoc est, iniustitiam exornat atque instruit, lingua facunda, oratorum eloquentia: maculat corpus, dum illecebris & blanditijs mulierculas ad libidinem inducit, dum cædes decipiendo efficit, dum peierando aliena usurpat: & denique inflammat rotam gehennæ, id est, incendit, & contra nos gehennam iritat, ac facit ut quasi rotetur ac deuoluatur in nos gehennæ ignis. Sed & ipsa, inquit, inflammatur à gehenna, ut ex diuite perspicuum est, cuius lingua torrebatur: *Luc. 16*
 lingua enim, & non alia parte, præcipue cruciabitur, eo quod ea ad uoluptuosorum dapium gustatum, & petulantem nugacitatem usus præcipue fuerat.

fuerat. Si legamus, rotam gehennæ, quemadmo-
 dum in nonnullis exemplaribus reperitur, ita ex-
 planabimus. Si uerò, rotam *uiciorum*, id est, gene-
 rationis, ut in plerisque codicibus habetur, uitam
 nostram significari per rotam generationis dice-
 mus. Inflammans igitur rotam generationis uitam
 nostram maculat, dum temere & petulanter mo-
 uetur: unde uita nostra exasperatur, id est, tem-
 pus uitæ nostræ: quod lyricus noster coronam e-
 tiam appellauit, coronam anni, inquit. Corona
 autem & rota nihil, quantum ad orbicularem et
 circularem formam attinet, inter se distant. Rota
 autem uita dicitur, utpote quæ in seipsam reuol-
 uatur. Sic igitur mota lingua, ut superius dixi-
 mus, uitam nostram ita maculat, ut sordidam ac lu-
 ctuosam eam reddat. Quocirca sic lingua recta ra-
 tione regatur, ac gubernetur: licet enim sit uel
 mundus iniustitiæ, ad popularem turbam & uulga-
 rem spectans, uel ornatus iniustitiæ, & maculet
 totum corpus, & inflammet uitam nostram, &
 inflammetur à gehenna, non difficile tamen est
 eam ita tractare, ut aptè & cum ratione mouea-
 tur: id quod ex sequentibus manifestat, cum inquit:

Omnis enim natura ferarum, uolucrum, re-
 ptilium, & marinorum domatur: & domita est
 à natura humana: linguam uerò domare homo
 nullus potest: incoercibile malum, plena ueneno
 mortifero. In ipsa benedicimus Deum & pa-
 trem,

trem, & in ipsa execramur homines, qui ad similitudinem Dei facti sunt.

Si omnis natura ferarum, uolucrum, reptilium & marinorum à natura humana & domatur, et domita est, nunquid linguam, quia incoercibile malum, quia ueneno mortifero plena est, domare nullus homo potest? Non sane: si enim indomita est, & nunquam in melius uergit, quomodo ipsa Deum & patrem benedicimus? & ipsa homines execramur? ecce enim ad uoluntatem utentis transfertur. Sed hæc, fratres mei, fieri non debent: nam si ipsa Deum benedicimus, nonne dedecus est, si hac eadem homines ad Dei similitudinem factos maledicamus? An iustum est, ut ex eodem ore & benedictio & detestatio egrediantur? Non profecto. ALITER: Cum dixerit & ostenderit, freno & gubernaculo quæ parua sunt, si bene dirigantur, magna effici: & cum subiunxerit, sic & linguam esse recta ratione & recto sermone moderandam: nunc se non ea quæ fieri non possint, iubere, exemplis his declarat, perinde ac si ita diceret: Sed si dicat quispiam, licet exiguum membrum sit lingua, cum magna tamen faciat & mala & bona, non esse ad ea quæ uolumus, obedientem ac tractabilem posse: nullam is excusationem affert. Nam si homo longe alienus à natura sua feras & uisu horribiles, & tractatu horribiliores sibi subijcit ac domat, nonne

membrum

membrum suum domare multò facilius poterit? Nam cum inquit, linguam uerò domare homo nullus potest: non enunciando, sed interrogando legendum est, ut sensus huiusmodi euadat: Si feras se uas cicurat & mansuetas facit homo, nunquid linguam suam domare non potest? Si enim enunciatiua oratione legas, procedendo non rectè uti Iacobus monitione ea uidebitur, cum inquit, non oportet fratres mei hæc ita fieri. Nam si fieri non potest ut componatur & moderamen accipiat lingua, qui ea quæ fieri nequeunt, consulit, non rectè consuluit. Quòd uerò dicit, incoercibile malum, plena ueneno mortifero, enunciatiuè proferendum est: intractabilitatem enim linguæ augent. Cum uerò postea subiungit, ex eodem ore benedictio & execratio egreditur, per interrogationem legendum est: increpantis enim oratio est, & monentis, omnibus nos benedicere debere: conuiciosi enim regnum Dei non hereditabunt. Nonne turpe est, ut eodem instrumento & uitij & probitatis ministro utamur? Nemo profectò sanæ mentis est, qui & cœnum & unguentum preciosum eodem instrumento agitarret. Preces effundis ad Deum? ne execreris inimi-

1. Cor. 6 cum: obsecratio enim & execratio multum inter se distant. Nisi ei remiseris peccatum, qui te offenderit, neq; tibi quidpiam remittetur. Imò contra te ipsum imprecari deprehenderis, quando precaberis

caberis tibi debita tua remitti, sicut & tu remittis debitoribus tuis. Cæterum operæ precium est, ut facilioris intellectus causa totum hunc locum paucis quibusdam adiunctis hîc subiiciamus, in hunc modum. Ecce frena in equorum ora iniijcimus, ut obediant nobis: atque ita totum corpus eorum traducimus: ecce & naues cùm tantæ sint, & ab asperis uentis agantur, minimo gubernaculo traducuntur, quocunq; impetus dirigentis uoluerit: ita igitur & lingua traducatur recto sermone: id quod sanè difficile non est: omnis enim natura ferarum, & uolucrum, & reptilium, & marinorum, ab humana natura & domatur, & domita est: quod si ita est, linguam domare nemo poterit? non profectò.

Ex eodem ore benedictio & execratio egreditur: nō oportet, fratres mei, hæc ita fieri. Numquid fons ex eodem foramine dulcem & amarum aquam scaturit? Nunquid potest, fratres mei, ficus oleas facere? an uitis ficos? sic nullus fons salis & dulcem facere aquam potest.

Ex eodem ore, quod tali sacrorum institutione dignatum fuerit, nihil amari atq; insuauis emittatur.

Quis sapiens & sciens inter uos? ostendat ex bona conuersatione opera sua in mansuetudine sapientiæ. Quòd si æmulationem amarum habetis, & cōtentionem in corde uestro, ne glo

riemini & mentiamini contra ueritatem. Non est hæc sapientia desuper descendens, sed terrestris, animalis, dæmoniaca. Vbi enim æmulatio & contentio, ibi conturbatio, & omne prauum opus est.

Cùm cupidi imperij sint homines, & sapientia mundi huius glorientur, ex contentione & æmulatione honorum magistrorum prædicabāt, ac turbas congregabant, inuidiaq; agitati diuinis humana interferebant, ut rerum nouitate magis auditores allicerent: unde & hæreses exortum habuerunt. Vbi igitur de petulantia & intemperantia lingue sermonem absoluit, transit nunc ad inuidiam, quæ ex simili stoliditate hominibus inolefcit, tollendam, & inquit, eiusmodi hominū doctrinas non esse sedatorum & prudentium, utpote quæ ex sapientia non diuina, sed dæmoniaca sint. Atq; hæc dicit cùm prius bonum magistrum laudarit, cuius ex mansuetudine & bonis operibus sapientia est. Quia uerò æmulationis nomen medium est tam bonorū quàm malorum (est enim æmulatio, uehemēs animæ motio ad aliquid, cum quadam assimilatione eius, ad quem studium fertur) propterea amarā adiunxit, ut de qua æmulatione loquatur, ostendat. Contentio autem, id est, ^{inhibet} quasi iritationem dicas, uituperabilis contentio est.

Sapientia uerò desuper primū casta est,
deinde

deinde pacifica, modesta, obtemperans, plena misericordia & fructibus bonis, sine dijudicatione, & simulatione. Fructus autem iustitiæ facientibus pacem in pace feritur.

Castia, id est, pura & munda, nihil carnale in se admittēs. Sine dijudicatione, id est, ^{ad diuini} ~~ad diuini~~ ^{et}, quæ obseruationes ciborum & diuersarum ablutionum non dijudicat. Exacte autem de his in epistola ad Colossenses differit Paulus.

Col. 2

De lite & turbatione, & Dei inimicitia, quod ex ignorantia & concupiscentia exoriantur: de pœnitentia ad salutem: de non iudicando proximo: non ab homine, sed à Deo gressus hominis dirigi. Cap. IIII.

Vnde sunt bella & pugnae inter uos? nonne hinc ex uoluptatibus uestris, quæ in membris uestris militant?

Licet doctrinam fingant in sermone, totos tamen esse carnales ostendit, & grauisima quæque committere, dum uoluptates sectantur, atque alij opiparas mensas (id quod etiam Paulus damnans Rom. 16 inquit, Tales enim non Domino, sed proprio uentri seruiunt) alij agrorum & splendorum domorum possessione, alij seruitium, alij aliud quid sibi comparare student, ad quæcunq; scilicet malignus ipsos incitarit, omnia moliens, quò è sua ipsos salute deturbet ac deiciat.

Cupitis & non habetis, inuidetis & æmu-

lamini, & consequi non potestis: pugnatis & bellatis, & non habetis, propterea quòd non postulatis.

Ex positione & sublatione progreditur, cum id quod positum est, ob absurditatem destruat. Absurditas autem ex eo est, quòd quæ in positione considerantur, fomenta uoluptatum & libidinum sunt. Nam & cupiditas in uoluptatum executionem definit: & inuidia & æmulatio, & pugna & bellum simili modo bona non sunt: unde fit ut neq; ea consequantur, quorum causa hæc suscipiuntur, atq; exercentur. Aduertendū autem, si legatur, occiditis, loco, inuidetis, id est, *φονεῖτε* pro *φθονεῖτε*, sicut in multis exemplaribus uideri licet: occisio hinc, quemadmodum etiam bellum, non carnaliter intelligetur: nimis enim graue id esset, si etiam de latronibus diceretur, nedum de ijs qui fideles aliquantulum sunt, et ad Dominum accesserunt. Vnde ut mihi quidem uidetur, occidere hinc dicet eos, qui suam ipsorum animam temerarijs his aggressionibus perimunt: quibus etiā aduersus pietatem bellum suscipiunt. Nam sicut progrediendo inferius adulteros & adulteras appellabit, non eos qui reuera huiusmodi sunt, sed qui diuina, quæ rectè se habent, mandata ad falsa alia & spuria declinando adulterant: quippe cum nemo sit, etiam si porcis ipsis esset lutulentior, qui adulterum & meretricium magistrum toleraret:

toleraret: sic & cædes & bella non corporis, sed animæ intelligenda sunt.

Petitis & non accipitis, quia male petitis, ut in uoluptatibus uestris impendatis.

Sicut phariseus qui in Euangelio Lucæ quan- Luc. 18
 to plura ex rectè factis suis commemorabat, tan-
 to magis diuinas aures obturabat: ut uanus uer-
 borū tumor circa labra diffliueret, & in spumam
 modo bullantis undæ resolueretur. Sed dicet quis-
 piam: Si Domini Iesu ueri magistri uera pro-
 missio est, qui inquit, Quicquid petierit aliquis, Mat. 18
 accipiet: quo pacto hæc nunc dicit hic Aposto- Mar. 11
 lus? Cui respōdendum ita est, ut dicamus, eum qui Ioan. 14
 recta ac conueniente uia ad petendum accedit,
 promissionem ratam consequi, ac nulla re frustra-
 ri, quam petierit. Si uerò quis extra scopum tra-
 ditæ petitionis excedens petere uideatur, eum cū
 non eo quo debet modo petat, ne petere quidem
 esse existimandum, atq; idcirco neq; esse acceptu-
 rum. Si enim, exempli causa, grāmaticus magister
 unumqueng; qui ad se adhibita diligentia accessse-
 rit, grāmaticam artem esse docturū polliceatur,
 & aliquis negligenter neq; animo ad suscipiendā
 eam scientiam intento accedat, atq; ita rectè quic-
 quam non assequatur, nunquid meritò mendaciū
 magistrum accusabimus? non sanè, si rectè sapi-
 mus: quippe cū discipulus non ita ut monuerat
 magister, ad discendum accessserit. Atenim diceret

Mat. 6 fortasse quispiam, quo modo, aut quid petendum est? Ipsum eum qui promissionem hanc fecit, audi: Petite regnum Dei, & iustitiam eius. Perस्पiciuum enim est, eum qui ita petierit, & hæc præcipue postularit, neq; alijs postea frustratum iri, quæ tamen si acceperit, salute ipsum non sint priuatura. Nam qui noxia ac damnosa petit, non debet ea ab illo expectare, à quo omnis datio bona est. Qui item diuinam cognitionem, aut spirituale aliquod donum petit uoluptatum potiendarum causa, accepturus minimè est: malè enim petit, & malum quod in perniciem suam tendit. Deus autem malum ullum non exhibet.

Adulteri & adulteræ nonne scitis amicitiam mundi, inimicitiam Dei esse? Quicumque esse mundi amicus uoluerit, Dei inimicus constituitur.

Quoniam supra arguit quosdam falsos sapientes qui diuinam adulterabant scripturam, & peruersè ea ad uoluntatem suam utebantur, ut ex ea uoluptatibus deditæ uitæ suæ commoda consequerentur: id quod non aliunde eueniebat, quam ex arrogancia & superbia: idcirco nunc grauius contra ipsos etiam inuehitur, & quod alienum à mansuetudine sua est, contumeliosis quoq; uerbis utitur, dum adulteros & adulteras huiusmodi homines appellat, talibusq; ferè opprobrijs insectatur: Dic mihi homo uane, nunquid reddere

reddere te sapientem uis? sed cur cum contentione
 & assiduo bello uiuis? & presentibus his rebus
 inheres, & uoluptates presentis uitæ ita auidè
 sectaris? Nō est hoc sapientum hominum, sed uul-
 garium, & ad amicitiam mundi declinantium: ut
 meritò reconditæ & temperantis, & diuinæ pul-
 chritudinis adulter esse uidearis, cum ei uulgarē
 hanc & profanam & turpem anteponas, cumq̃
 ex hoc erga presentia & mundana affectu aduer-
 sus Deum inimicitiam suscipias. An nescis ami-
 citiam mundi à Dei amicitia alienum te facere,
 imò te inimicum Dei reddere? Mundum enim hīc
 omnem materiale uitam appellat, quasi corru-
 ptionis matrem: quam qui consequi studet, ini-
 micus Dei efficitur. Ex studio enim quod inuti-
 libus rebus adhibet, erga diuinā negligentē &
 superbè se gerat necesse est. Negligentē autem
 nos gerere & insolentē erga eos tantum quos o-
 dio habemus, & inimicos cōsueuimus. Quocirca
 cum duo fini ea circa quæ studēt homines, Deus,
 & mundus: & in alterutro horū duo uersentur,
 amor & odium: si alteri studium adhibeamus, al-
 terum negligamus necesse est: studium uerò amo-
 rem, negligentia & contēptus odium parit. Qui
 igitur diuinis rebus incumbit, amicus Dei & est,
 & dicitur: qui contrā Deum negligit, & rebus
 mundanis prorsus inheret, is inter Dei inimicos
 habetur. Quoniam autem hæc atque huiusmodi

mala ex arrogantia & superbia magistrorum falsa sapientiae oriri demonstratum est, altera reprehensione eos corripit, ut ab ebrietate tandem resipiscant, & a sopore excitentur: atq; inquit:

2. Pet. 5 An putatis inaniter scripturam dicere ex inuidia? Desiderat spiritum qui habitauit in uobis, & maiorem dat gratiam.

Rom. 9 Hic quoq; per defectum oratione utitur, more suo ex concisi & breuiati uerbi usu. Inquit enim: Ego quidem meis uerbis ad rectitudinem & sinceritatem sapientiae exhortor, ne ex insolentia ea abutentes, doctrinae sermonem adulteretis ac uitietis. Sed si ex scriptura hoc idem etiam quod ego dico, requiritis, audite: ipsa enim inquit: Dominus superbis aduersatur. Non temere igitur dictum a me est, contemptum ex superbia doctrinae Dei, & studium erga mundum, inimicitiam erga Deum esse. Nam si Deus superbis aduersatur (aduersari autem inimicis consueuimus) superbi prorsus connumerandi inter inimicos Dei sunt. Non enim inaniter & uane, uel ex inuidia, scriptura praecepta quae fieri non possunt, & supra uires nostras sunt, nobis tradit: sed desiderans & inquirens eam quae per exhortationem eius collocata in uobis habitat, gratiam, cum eam per spiritualem humiliationem operosam in uobis inuenit, maiorem dat gratiam. Vnde si obedientes scripturae estis, humiliamini coram Deo, & gratiam

gratiam quæ per exaltationem eius fit, consequemini. Superbia autem quæ ὑπερφανία dicitur, est elatio utij usq; ad summum: & differt ab exultatione, quam οἰνίσκη uocant, in eo, quòd hæc ob ea quæ insunt sibi, extollitur: exultatio, ob ea quæ non insunt. E diametro superbiæ opposita humiliatio, magnum bonum est. Quoniam uerò utraque ex electione nostra nobis insunt, unusquisq; qui ex arrogantia seipsum extollit, præterquam quòd à Domino cõdemnatus est, ab ipso etiam humiliatur, exaltato per occasionem eo qui ex modestia seipsum humiliauerat, utpote cum præmia eius ad altitudinem spiritualem ea utentem deducat. Inquit igitur: An putatis inaniter scripturam dicere, aut ex inuidia? neutrum horum est: sed desiderat & inquirit gratiam quæ per exhortationem eius in uobis inhabitat. Est autem similis figura per reticentiam negationis apud Iob, ubi inquit: Nunquid irritum facis iudicium meum? nunquid putas me non alioqui tibi responsum dedisse, quam ut iustus appareas? Iob 4
 Nam hic quoque negatio, non, simili modo silentio inuoluta est. Desiderat spiritum. Spiritum hic bonum propositũ uocat, quemadmodũ etiam Dauid, ubi ait: Spiritu principali confirma me, id est, proposito principe, atque in perturbationes dominante. Et item, spiritum rectum, id est, propositum rectum. Psal. 50

Ephe. 4 Subiecti igitur estote Deo. Resistite diabolo, & fugiet à uobis. Appropinquate Deo, & appropinquabit uobis. Mundate manus peccatores, & purificate corda qui duplici animo estis. Affligamini, et lugete, et flete: risus uester in luctū cōuertatur, & gaudium in tristitiā. Humiliamini in conspectu Domini, & exaltabit uos.

1. Pet. 5

Duplici animo homines, id est, *διψυχος*, & hīc & superius eos appellat, qui non uno modo uiuere proposuerunt, sed agi hac atq; illac & circūferri in fortunæ alea solent. Non enim unum modum seruant in domo à Domino constituti. Nam animam, id est, *ψυχήν*, uitam significare, satis illud in Iob docere nos potest, cum ait: Cutem pro cute, & omnia quæcunque habet homo, pro anima sua dabit.

Iob 2

Ne detrahatis uobis mutuò fratres.

Cum uideat superbiā ex contemptu & detractione modestorum, homines in summum eorum uilipēdium inducere: ut à detractione eos auocet, propositis monitionibus castigat, ac corrigit.

Qui fratri detrahit, & iudicat fratrem suum, detrahit legi, & iudicat legem. Si autem legem iudicas, nō es effector legis, sed iudex. Vnus est legislator, qui saluum facere, & perdere potest.

Iudicat, id est, condemnat & cōtemnit: id est, *ὀργίζω*, pro *καταργίζω*: qui enim damnat, ex contemptu id

ptu id facit. Quam legem autem condemnat? Primum eam quæ ita præscribit: Ne iudicetis, ut non iudicemini. Deinde eam quæ in Psalmis inquit: Detrahentem clam proximo suo, hunc persequuti sunt. Quia autem ex contemptu hoc fit, ideo subiungit: Si autem legem damnas, non es effector legis. Quomodo enim sub eo uiuere quisquam sustinet, quod contemnit? Sed ne ita nihili facias legem, & quasi alteram tibi ipse aduersam huic uelis constituere: non enim tibi id permittitur. Vnus solus legislator est Deus, qui eius transgressores potest & saluos facere & perdere. Huius siquidem legis & huius legislatoris est, pœnæ obnoxios facere eos qui transgressi fuerint: non tuum est, qui præterquam quod nihil amplius potes quam nugari, tibi ipsi etiam occurris, in tuamque sententiã incidis. Cum eadem enim facias, quæ ille cui tu detrahis: dum ipsum iudicas, te ipsum quoque multò prius eodem iudicio condemnas.

Tu quis es, qui iudicas alterum?

ROM. 14

Cum contemptu & uilipensione hoc dicitur. Id est, cum sis talis, quomodo iudicare similem tui audes?

Agè nunc qui dicitis, Hodie & cras eamus in hanc urbem, & faciamus illic annum unum, & mercemur, & lucremur: qui ignoratis craftinae diei conditionem.

Non libertatẽ nostram tollit, sed ostendit non totum

totum hoc nostrum esse, sed superna gratia quoque esse opus: licet enim nobis & certare, & currere, & mercari, & omnia quæ ad uitam spectant, operari, ita tamen ut non nostris laboribus ea, sed Dei benignitati ascribamus. Hieremias

Hier. 10 enim inquit: Domine non in homine uia eius est.

Pro. 27 Et Prouerbiorum autor: Ne glorieris in crastinum, nam quid postera paritura dies sit, ignoras.

Qualis enim est uira uestra? uapor enim est, qui ad paruum tempus apparet, & deinde euanescit.

Vanitatem & uilitatem uitæ nostræ ostendens hæc inquit, ut obiurget nos, qui totum studium nostrum in his insumamus. Quid, inquit, in temporarijs his malis, quæ simulatque extitere, euanescent, labor uester totus uersatur? Hoc

Psal. 38 etiam Dauid carpens, ita ait: In imagine pertranfit homo, & uanè turbatur: id est, in rebus quæ non sunt, sed eatenus subsistunt, quatenus apparent: id enim imago significat: uel in rebus quæ ex se substantiam nullam habent, nisi quatenus ad ueræ uitæ similitudinem & effigiem accedunt.

Aptè autem uapori uitam nostram comparat: uapor enim est aërea substantia quæ à calore ignis ex humore elicitur, atq; exhalat, breuissimo subsistens tempore: ob nimiam enim tenuitatem ab ambiente aëre dissoluitur, cum in eum abeat & dissipetur: quemadmodum etiam minima quæque

que humiditas in aquam absumi consuevit.

Pro eo quòd dicere deberetis, si Dominus uoluerit, & uiuamus, & faciamus hoc, aut illud. Nunc uerò gloriamini in arrogantijs uestris.

Similitudine illa uitæ per interpositionem interiecta, rursus redit nunc ad id de quo loquebatur, & consequutionem subiungit: est enim integer sensus huiusmodi. Age nunc qui dicitis, Hodie & cras eamus in hanc urbem, & faciamus illic annum unum, & mercemur, & lucremur: pro eo quòd dicere deberetis, Si Dominus uoluerit, et uiuamus, & faciamus hoc uel illud. Nunc uerò gloriamini in arrogantijs uestris. Hæc erat totius orationis consequutio: sed ipse interrupta continuitate, & inserta uitæ similitudine, qua uanitatem nostram exprobraret, qua ex arrogantia circa mundanas res distrahimur, postea quod defecerat, subiungit. Ita enim erat dicendum: Gloriamini in arrogantijs uestris: quinam? Vos, qui quod cras futurum sit, ignoratis. Qualis enim est uita uestra? uapor, &c. Nam cum dixit, qualis est uita uestra? hac quasi per contemptum obiurgatione similitudini uilitatem rei indicanti præparat occasionem, quæ accommodatè postea subiicitur. Arrogans aut & arrogantia, id est, ἀλαζονία & ἀλασυνία, rerum quæ non sunt, affectatio est. unde etiam græcè dicitur ἀλαζονία, quasi μετὰ ἀλλοσύνην, id est, cum uagatione & errore uiuens, hoc est, cum

est, cum re erronea, & quæ subsistentiam nullam habet, nullamq; stabilitatem.

Omnis gloriatio huiusmodi praua est. Qui sciuerit igitur bonum facere, & non fecerit, peccatum ei est.

Vanam eam iactationē & gloriationem quæ ex superbia euenit, prauam esse concludit : ut si praua sit, ex prauo quoq; & maligno proficisci manifestum sit. Non debent autem illi qui Domino per sanctum baptisma fuerint dicati, maligni seminationes aduertere. Cum uerò postea subiungit, Qui sciuerit igitur bonum facere, &c. inquit, ut falsos hos magistros castiget. Nunquid ea docere audes, quæ non antea fuisti exequutus?

Mat. 5 Beatus, enim inquit, non qui docuerit, sed qui fecerit & docuerit : quippe cum opera antecedere uerbis debeant. unde etiam, demonstratam fidem annunciat iustus. qui enim soluerit, inquit Dominus, unum ex mandatis istis minimis, & do-

Mat. 5 cuerit sic homines, id est, sic inaniter ea in quibus ipse non laborarit, minimus uocabitur. Magnus uerò ille erit, qui unà cum eo quod egerit, etiam

Act. 1 docuerit. Nam ipse quoq; Deus & homo ea quæ cœpit facere, etiam docebat. Idem mihi uidetur

1. Cor. 1 sibi uelle illud: Qui gloriatur, in Domino gloriatur: id est, iuxta Dominum gloriatur: hoc est, Domini exemplum sequutus, qui cum prius fecisset, postea docuit. Nam quando etiam Dauid inquit,

In Do-

In Domino laudabitur anima mea, nō aliud quid Psal. 33
dicit, quā se, quōd in Domini mandatisambu-
let, laudatum iri.

De diuitum insolentia pauperes: de luxu ipsorum: de
iusto iudicio Dei: de tolerantia & patientia ca-
lamitatum: de ueritate: atq; ibidem monitio-
nes priuatim unicuiq; conuenientes, quōd
saluti proximi ministrandum sit.

Caput V.

AGÈ nunc diuites flete, ululantes in afflictio-
nibus uestris aduentantibus.

Auaritiam & tenacitatē diuitum luctum eo-
rum cū putet, ululare, id est, lugere & lamenta-
ri eos hortatur, eō quōd in perniciem & consum-
ptionem diuitias suas recondant, & non in indi-
gentes erogent & impendant. Is etenim solus di-
uitiarum sumptus, qui erga inopes fit, non perit,
sed integer ei qui expendit, reseruatur. Propter
ea etiam concionator ita inquit: Mitte panem
tuum supra faciem aquæ: hoc est, in eam que ui-
detur esse eius consumptio, & dissolutio. Panis
enim si in aquam projicitur, licet dissolui consue-
uerit, non tamen interit, sed dissolutione illa re-
creationē nobis affert: si fortē ad linguā in flāma
eruciatā refrigerandā gutta aquæ indiguerimus.

Eccl. 11

Diuitiæ uestræ putruerunt, indumenta ue-
stra à tineis corrosa sunt: aurum uestrum & ar-
gentum æruginem contraxit, & ærugo eorum
in resti-

in testimonium uobis erit, & comedent carnes uestras, sicut ignem thesaurizastis in extremis diebus. Ecce merces operariorum qui messuerunt regiones uestras, quæ subtracta est à uobis, clamar: & clamor eorum qui messuerunt, in aures Domini Sabaoth ingressus est.

Diuitiæ uestræ, subintelligendum est, quas, ut sit tota sensus continuatio in hunc modum: Diuitiæ uestræ quas sicut ignem thesaurizastis, comedent carnes uestras, &c. Putredo autem diuitiarum, & corrosio indumentorum à tineis, & ærugo auri & argenti contra uos testificabuntur, et auaritiã uestram arguent, quòd nemini ea distribuere uolueritis. Idcirco, inquit, in extremis diebus, aduentus scilicet Domini, diuitias uestras sicut ignem in perniciem uestram reconditas & thesaurizatas reperietis: id quod diuiti in Euangelio etiam contigit.

LUC. 16

Luxuriati estis in terra, & deliciati: nutriti uis corda uestra tanquam in die occisionis.

Inuehitur contra Iudaicos principes, qui bona pauperum depascentes, & ex honoribus omnium pinguescentes, ad occisionem & cædem sibi à Romanis inferendam præparabantur: maxime quia eum qui solus iustus erat, Dominum non contententem neque clamantem condemnarunt, & occiderunt. Vnde inquit:

Condem-

Condemnastis, occidistis iustum: non aduersatur uobis.

Hoc profecto sine ulla dubitatione ad Christum refertur, quod inquit, condemnastis, occidistis iustum. Quod tamen infert, non aduersatur uobis, alijs etiam commune esse potest, qui idem à Iudæis passi sunt. Fortasse etiam propheticè suam ipsius passionem significat.

Tolerate igitur fratres usque ad aduentum Domini.

Cùm Iudeorum principum luxum, & duritiam & asperitatem contra pauperes reprehenderit, ad fideles redit, atq; inquit: Ne cùm hæc uideatis fratres scandalum patiamini, neq; consternemini animo, & desperetis, quasi uel nulla ipsis impendeat uindicta, uel si impendeat, nimium tardet: nõ tardat enim, sed prope adest. Intelligit autem de Romana expeditione, & Iudeorum captiuitate, quam Domini aduentum uocat: quemadmodum Ioannes qui in pectus Domini recubuit, cùm de sua uita loquitur, ita Dominum dicentem inducit: Si ipsum uolo manere donec ueniam, quid ad te? Nam Ioanni usq; ad Hierosolymorum captiuitatem, & paululum etiam ultra porrectum uitæ huius tempus est. Atq; aduentum Domini & hic & in Ioanne Hierosolymorum destructionem significare ex propheta manifestum est, qui dicit: Ecce Dominus uenit, & quis

Ioan. 28

Mala. 3

diem ingressus eius sustinebit? Quin & Aureus Ioannes in quadam explanatione sua, ubi illud, donec ueniam, explicat, excidium Hierosolymorum id ostendere asserit: atque id ex oratione trium puerorum confirmat, qui dicebant: Ita fiat coram te sacrificium nostrum hodie, & ad perficiendum post te. Quid enim, inquit, sibi uult, post te, nisi posteaquã furor tuus accesserit? Accessit autem eo tempore quo Hierosolyma Nabuchodonosor est depopulatus. Ac de aduentu quidem Domini hæc sufficiant. Illud quoq; nonnulli ex Patribus dicunt, tolerantiam, id est, *μακροθυμια*, longanimitatem, quando iram & furorem differimus, intelligi inter nos ipsos mutuò: patientiam uerò, id est, *ὕπομωλν*, quasi sustinentiam dicas, erga alios, & externos: tolerat enim & in longum iram differt erga eos quispiam, quos ulcisci etiam potest: patitur ac sustinet, quos uindicare non potest: atq; idcirco de Deo patientiam, id est *ὕπομωλν*, nunquam dici aiunt, sed longanimitatem & tolerantiam: de hominibus uerò patientiam.

Ecce agricola expectat preciosum fructum terræ, tolerans ob ipsum, quoad pluuiam matutinam & uespertinam acceperit: tolerate etiam uos. Stabilite corda uestra, propterea quòd aduentus Domini appropinquauit. Ne ingemiscite contra uos mutuò fratres, ne condemnemini. Ecce iudex ante fores adfrat. Exemplum malorum

malorum patientiæ, fratres mei, & tolerantiam Prophetas accipite, qui in nomine Domini sunt loquuti. Ecce, eos qui sustinēt, beatos predicamus. Sustinentiam & patientiam Iob audiuitis, & finem Domini uidistis, quod misericors Dominus est, & miserator.

Matutina pluuia est in iuuentute cum lachrymis pœnitentia: uespertina in senectute. Omnia autem ex Dei benignitate dependent: propterea inquit, quoad acceperit.

Ante omnia autem, fratres mei, ne iuretis, Mat. 5
neq; per cœlum, neq; per terram, neq; alio aliquo iuramento.

Sed dicet quispiam: Si cogat aliquis iurare, quid faciendum est? Respondendum, timorem Dei necessitate illius qui cogit, potentiolem esse debere. Veruntamen adhuc dubitare aliquis posset, cur cum lex eum qui per nomen Domini iuraret, Leui. 19 laude dignum existimaret, gratia id omnino non facere iubeat? Cui dubitationi illud obijcimus, quod lex ut Iudeos à iuramento per idola auocaret, iurare per Deum iusserit: quemadmodum etiam ut Deo sacrificarent, præcepit, quò à sacrificijs quæ demonibus offerebant, animos ipsorum auerteret: posteaquam uerò satis ad pietatem eos instruxit, sacrificia quoq; utpote inutilia repudiavit, non amplius animalium immolationem, sed Psal. 50 animam contritam requirens, quæ uidelicet per

humiliationem igne charitatis crematur: cuius-
 modi erat Pauli anima, qui eò quòd nonnulli fi-
 2. Cor. 11 deles scandalum patiebantur, supra modum u-
 rebatur.

Sit autem uestrum est, est: & non, non.

Id est, uestra affirmatio de stabili re ac certa,
 stabilis & certa sit: & negatio de ijs quæ esse
 non possunt.

Ne in hypocrisin incidatis.

Hypocrisin hìc pro *κατάκρισις* ponit, id est,
 pro condemnatione, quæ eos consequi solet qui
 temerè iurant, & ex iurandi consuetudine in per-
 iurium delabuntur. Vel hypocrisis hìc significa-
 tum suum obtinet, cum aliud est, & aliud appa-
 ret. Sed quo pacto qui iurat, in hypocrisin &
 simulationem potest incidere? cum uidelicet ob
 iusiurandum uerus esse creditus, postea falsus esse
 deprehenditur, & cum EST non profert de cer-
 ta re, & cum NON non dicit de eo quod esse &
 Mat. 5 fieri non potuerit. Per Deum autem iurare prohibè-
 bet, ne peieremus: per cælum uerò & alia, ne his
 Heb. 6 Dei honorem attribuamus: quippe cum omnes
 qui iurant, per maiorem se iurare consueuerint.

Afflictatur aliquis inter uos: oret. Alacris est
 aliquis: psallat.

Afflictationi oratio adiungitur, ut leuior ei qui
 tentatur, tentationum exitus efficiatur. Deinde
 uerò

uerò ubi per orationem sopita fuerint ea quæ nobis molestiam afferebant, & in propriam tranquillitatem & sedationem anima redierit, psallendum est, ut bona ei multiplicentur, & in spiritali exultatione letetur. Hymnorum enim consolationes, hilarem & alacrem animæ statum, iuxta nostrum & magnum Basilium nobis conciliant: qui enim non ita est progressus, neq; ad talem animi sedationem peruenit, quam sanctitatem David appellat, ubi inquit, Psallite Domino sancti eius: Psal. 29 dum temerè & uanè psallit, prolixas nugas contextit, quemadmodum inquit qui Prouerbia conscribunt.

Aegrotat aliquis inter uos: aduocet presbyteros ecclesiæ, & orent super ipsum, ubi unxerint eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei saluum faciet ægrotantem, & excitabit ipsum Dominus. Et si peccata fecerit, remittentur ei. Confitemini uobis mutuò delicta, & precemini pro uobis mutuò, ut sanemini.

Cùm oleo unxeritis. Hoc etiam quando Dominus inter homines adhuc uersabatur Apostoli faciebant, dum ungerent oleo ægrotantes, & sanarent. Mar. 6

Multum ualet deprecatio iusti efficax effecta. Helias homo erat similibus affectibus præditus, quibus nos: & oratione orauit ne plueret, & non pluit supra terrā annos tres & mens-

3. Re. 17

Luc. 4

ses sex: & rursus orauit, & cœlum pluuiam dedit, & terra produxit fructum suum.

Deprecatio efficax effecta, id est, *ὡς ἔπραξεν*, quasi actuatam dixeris. Iusti autem oratio efficax efficitur, cum ille etiam pro quo fit, spirituali aliqua afflictatione & humiliatione oranti opitulatur. Nam si alij pro nobis Deum deprecetur, & nos luxui & delicijs dediti dissolutè uitam traducamus, nos intentionem orationis eius qui pro nobis laborat, resoluimus, & in nobis id contingit quod beatus Petrus inquit: *Sus lota in uolubro cœni.* Et unus ædificans, & unus destruens nihil aliud prodest, quàm labores affert.

Mat. 18 Fratres, si aliquis inter uos à ueritate aberrauerit, & conuerterit ipsum quispiam, sciat eum qui conuerterit peccatorem ab errore uia suæ, seruaturum animam à morte, & multitudinem peccatorum occultaturum.

Saluti proximi esse succurrendū ac ministrandum monet. Hoc etiam Hieremias ait: *Et si honoratum ab indigno abduxeris, tanquam os meum eris.* Os enim Dei efficitur unusquisq; qui uerba eius annunciat. Non enim uos, inquit, estis qui loquimini, sed spiritus patris mei, qui in uobis loquitur. Vnde etiam per Dauid peccatorem iustificationes suas enarrare prohibet, & testamentū in os assumere.

Epistolæ Catholicæ Iacobi, finis.

DIVI PETRI CATHOLICÆ 327
Epistolæ primæ argumentum.

Hanc Petrus ijs scribit, qui in dispersione erant Iudæi, & Christiani fuerant effecti: confirmat enim ipsos in fide: ac primum fidem in Christum, ac redemptionem nostram per sanguinem eius à Prophetis fuisse prænunciatam ostendit, & omnia quæ & ipsi & gentibus prædicantur, in quæ cupiunt angeli prospicere. Deinde monens ut pro dignitate eius qui ipsos uocauit, uitam traducant, hortatur ut & reges honorent, & mulieres cum uiris concordēs sint: & nonnullis alijs ad mores spectantibus adiunctis, postremo hanc quoque prædicationem salutis & resurrectionis à Domino factam apud inferos fuisse, ut qui prius mortui sunt, resurgant, & iudicentur in corpore, & gratia resurrectionis permaneant. Tum finem omnium appropinquare inquit, debereq; omnes paratos esse, ut rationem iudici reddant: atq; ita epistolæ finem imponit. Roma scripta fuit.

DIVI PETRI EPI-
STOLA CATHOLICA PRIMA.

*De regeneratione in Christo, & tentationum patientia,
& salutari fide à prophetis prænunciata: de
spe & sanctificatione. Caput I.*

PETRVS Apostolus IESV Christi, electis peregrinis ex dispersione, Galatiæ Ponti, Cappadociæ, Asiæ, & Bithyniæ, ex præcognitione Dei patris, in sanctificatione spiritus, in obedientiam & asperionem sanguinis IESV Christi.

Ordo est: Petrus apostolus Iesu Christi, ex præcognitione Dei patris in sanctificatione spiritus,

in obedientiam & asperſionem ſanguinis Ieſu
 Chriſti: Reliqua uerò interpoſita eos indicant ad
 quos epiſtola ſcribitur. Inquit autem Apoſtolus,
 ex præcognitione Dei, id eſt, miſſus: ut oſtendat
 ſe nihilo eſſe poſtერიem niſi tempore Prophe-
 tis, qui etiam ipſi fuerunt miſſi. Nam miſſos fuiſſe
 Eſa. 61 etiam Prophetas, Eſaias teſtatur, ubi ait: Ut euan-
 gelizare pauperibus, miſit me. Quamuis autem
 tempore poſterior ſit, quantū tamen ad Dei præ-
 cognitionem ſpectat, poſterior non eſt: ſed in hoc
 Hier. 1 æqualem ſe eſſe Hieremiæ oſtendit, qui antequam
 formaretur in utero, & cognitus eſt & ſanctifi-
 catus, & Propheta ad gentes conſtitutus eſt.
 Quoniam uerò Prophetæ unà cum alijs Chriſti
 quoq; aduentū prænunciarunt, ob hoc enim miſſi
 fuerant, hic miſſionis ſuæ & Apoſtolatus neceſſi-
 tatem adiungit, atq; inquit, in ſanctificatione ſpi-
 ritus ſe miſſum eſſe in obedientiam & aſperſio-
 nem ſanguinis Ieſu Chriſti. Quibus uerbis decla-
 rat, modum Apoſtolatus ſui eſſe hunc, ut ſegreget
 gentes: hoc enim ſanctificatio ſignificat: ut ibi: Et
 Exo. 19 eritis mihi populus peculiaris ſanctificatus, id
 eſt, ſegregatus ab alijs gentibus. Modus igitur A-
 poſtolatus eius eſt, ut per ſpiritualia dona gen-
 tes ſegreget cruci & paſſioni Chriſti obedienter,
 aſperſus non cinere uitulæ, ut à gentili commu-
 nitate & immunditia expurgentur, ſed ſanguine
 ex paſſione Chriſti. Simul etiam ſanguinis men-
 tione

tione martyrium eorum qui in Christum credunt, præsignat. Qui enim obedienter magistri uestigia sequitur, prorsus ipse etiam si opus fuerit, non abstinebit, quin proprium sanguinem pro eo effundat, qui suum pro totius mundi salute effudit. Scribit autem Apostolus hic ijs qui ex circumcisione erant, nõ secus ac beatus Iacobus: nisi quòd ille promiscuè omnibus Iudæis qui in qualibet orbis terrarum parte habitabant: hic separatim illis tantum qui erant his in regionibus quas enumerat. In Galatia Ponti. Adiunxit Ponti, propterea quòd altera est apud Gallos Galatia, quæ proprie ita nuncupatur, à qua isti etiam qui hinc sunt, transmigrarunt. Illis igitur qui in Galatia Ponti erant, & alijs gētibus quas in præscriptione nominat, uniuersalem hanc epistolam mittit. Melius tamen est, ut euidentioris declarationis causa transumptis ac transmutatatis dicendi formis, atq; ijs quæ desunt, adiunctis, ordinatè totā hanc sententiam exponamus. Petrus Apostolus Iesu Christi, ex præcognitione Dei patris missus Apostolus ad segregandos ipsi in spiritu, & obedientes reddendos eos qui asperisionem sanguinis Iesu Christi expiaticem admiserunt: uobis electis peregrinis ex dispersione Galatiæ ponti, Capadociæ, Asiæ & Bithyniæ, gratia & pax multiplicetur. Benedictus Deus & pater Domini nostri Iesu Christi, qui ob insuperabiles suas diuini-

tias & misericordiam, per resurrectionem Iesu Christi regenerauit nos, id est, transmouit & traduxit in spem uiuentem, in hereditatem incorruptibilem, & immaculatam, & immarcescibilem, repositam ijs qui in potestate custodiuntur per fidem, quæ quidem fides in salutem nobis in extremo hoc tempore reuelata est: quo tempore paululum modò (breuis enim & exigua uita hæc præsens est) molestati, siquidē oportet uos uarijs tentationibus molestari: exultatis & letamini: illud cognoscetes, uos tentari, ut probatio fidei uestre auro quod perit, & igne probatur, multo preciosior reperiatur in laudem & honorem & gloriam uestram tunc, quando reuelabitur Iesus Christus: quem cum modò corporaliter non uideritis, amatis: atque in eum qui à uobis non uidetur, credentes, inexplicabili gaudio exultatis, finem fidei uestre recipientes, quæ est salus animarum: de qua quidem salute Prophetæ etiam inuestigarunt, & inquisiuerunt. Cum uerò inquit, electis aduenis, id est, *παρρησίαις*, uel ob dispersionem eos peregrinos uocat, uel quia omnes qui secundum Deum uiuunt, peregrini in terra appellari consueuerunt, quemadmodum etiam Dauid inquit: Quoniam aduena ego apud te sum & peregrinus, sicut omnes patres mei. Nomen autem hoc *παρρησίαις*, quod est, aduena, non idem significat quod *προσέλυτος*: *ἢ* *προσέλυτος*, id est, aduen-

Psal. 38

aduentitijs, idem est quod ἐπίδημος, & cum qui aliunde ultrò aduenit, significat: ἀπεπίδημος uerò cum qui obiter & præter propositum, & non dedita opera aduenit. Sicut enim opus, & uia, principaliora quædam sunt, id est, ἔργον & ὁδός: ἀπὸ ἔργου uerò, quod uerbum rem præter opus, & quæ opus sequitur, & ἀπὸ ὁδοῦ quod aditum uia adiacentem significat, quædam uiliora sunt, & quæ posteriori loco habeantur: sic ὑπόδημος, id est, adueniẽ proprie, ἀπεπίδημος peregrinus quasi res quædam assistens & agnata accedit.

Gratia uobis & pax multiplicetur. 2. Cor. 1

Gratia, propterea quòd gratis nos & nihil conferentes salui efficimur. Pax, quia pace illis opus est, qui dominum suum offenderunt, & in numerum hostium redacti sunt.

Benedictus Deus & pater Domini nostri Eph. 1
IESV Christi, qui ex multa sua misericordia regenerauit nos in spem uiuentem ex resurrectione IESV Christi ex mortuis.

Benedicit Deum, hanc ipsi ob bona quæ dedit, gratiarum actionem reddens. Sed quæ sunt, quæ donauit Deus? Spes, non eiusmodi, cuiusmodi erat ea quæ per Moysen data est, ut in terra Chanaanẽ habitarent: ea enim mortalis cum esset spes, mortalia etiam mortalibus promittebat: sed hæc uiuens est. Sed unde habet uitam? Ex eo quòd Iesus Christus ex mortuis resurrexit. Cum enim resurrexerit,

rexerit, eadem resurrectione qui per fidē ad eum accesserunt, dignos facit.

In hæreditatem incorruptibilem, & immaculatam, & immarcescibilem, conseruatam in cœlis, ad uos qui in Dei potestate custodimini per fidem in salutem paratam, ut in tempore extremo reueletur: in quo paululum modò, si oporteat, molestati in uarijs tentationibus, ut probatio uestræ fidei auro quod perit, & igne probatur, multo preciosior inueniatur.

Spes igitur uiuens quæ datur, est hæreditas incorruptibilis & immaculata nõ in terra, ut quæ patribus reposita fuerat, & quam nonnulli post mille annos in terra futuram fabulose commenti sunt: sed in cœlis. Vnde & perpetuitas existit, quæ omni terrestri hæreditate longè melior est: & præterea conseruatio, & custodia eorum qui credunt, propterea quòd etiam hoc Dominus **Ioan. 17** precatus est, cum dixit: Conserua ipsos pater sancte. Vnde inquit, in Dei potestate & potentia, usq; uidelicet ad Domini reuelationem. Si enim potenter non esset facta custodia, nõ eatenus porrecta fides esset. Quoniam igitur talia ac tanta sunt quæ dantur dona, nihil à probabilitate alienum est, quin exultatio & letitia postea subsequatur. Sed quia magistri promissio non letitiã, **Ioan. 16** sed dolorem uidetur polliceri, dum inquit, afflictationem habebitis: ideo ait, in quo paululum molestati:

molestati: & quia hoc graue erat, statim subiunxit, modò, ut concors cum magistro suo sententia euadat. Nam ille, In mundo, inquit, afflictationem habebitis, sed dolor tamen uester in gaudium euadet. Vel igitur, modò, posuit ut ad exultationem & letitiam referatur, quæ modò paululum incipiens, in futuro non paululum & breui tempore duratura sit, sed in longum & infinitum processura: uel, paululum modò, cum sequentibus construendum est, hoc pacto: Si oporteat, paululum modò molestati in uarijs tētationibus. Quia uerò tētationum nomen animum turbat auditorum, idcirco causam earum subiungit: inferuntur enim ea causa, ut probatio uestra auro lucidior et preciosior efficiatur: quippe cum aurum quoque ipsum, licet sit ex rebus quæ caducæ sunt & pereunt, si igne purgetur & defecetur, preciosius apud homines esse consuevit. Dixit, si oporteat, propterea quòd neque omnes iusti, neque omnes peccatores afflictionibus tentantur: imò neque prosperitate fortunæ aut illi aut hi semper utuntur, sed iusti cum affliguntur, ad incrementum coronæ patiuntur: peccatores, ut peccatorum poenam luant. Quin neque omnes iusti affliguntur, ne uitium quispian laudabile esse existimet, & uirtutem odio prosequatur. Neque omnes peccatores miseris afficiuntur, ne si retributionem omnium quæ quis meretur, hic fieri uideamus, de
resur-

IOAN. 16

resurrectione dubitemus. Ordo igitur horum uerborum est: Paululum modò molestati, si oporteat, id est, si modò molestia & dolore affici opus sit, quippe cum non omnes, ut diximus, sancti afflictiones patiantur: in extremo tempore exultabitis. Nam quòd inquit, exultatis, pro futuro sumptum uidetur. Tametsi potest de presenti tempore, sicut est, etiam intelligi, quemadmodum inferius explicabitur.

In laudem & honorem & gloriam in reuelatione IESU Christi, quem cum non uideritis, amatis: in què modò nò uidentes, sed credètes, exultatis gaudio inexplicabili & glorificato, recipientes finem fidei uestræ, salutem animarū.

Causam cur hic affligantur iusti, ostendit: si mulq; ipsos & consolatur, dum clariores ex calamitatibus futuros esse ipsos asserit: & studiosiores feruencioresq; efficit, dum addit, in reuelatione Iesu Christi, eò quòd tempus illud laborum ostentatione & manifestatione multam gloriam illis qui decertarint, allaturū sit. Quoddam quoque aliud adiungit, quod ad sustinendas afflictationes eos incitat. Quid illud est? quòd infert, quem cum nò uideritis, amatis modò. Si enim oculis carnis ipsum non intuiti ex sola auditione amatis, considerate, inquit, quantum amorem ubi eum uideritis, præ uobis feretis, præsertim cum in gloria uobis reuelabitur. Si enim passio eius

ita uos attraxit, quando uobis in splendore insuperabili apparebit, quem in modum animum uestrum affecturus est? quo tempore etiam præmiū, id est salutem animarū uobis exhibebit. Vt igitur tali ipsi occurratis, talem gloriam consequuturi, æquiparabilem huic tolerantiam præstate.

De qua salute inquisiuerunt & scrutati sunt Prophetæ, qui de gratia in uos prophetarunt, inuestigantes in quod, aut quale tempus manifestabat qui in ipsis erat Christi spiritus, protestans & passiones Christi, & quæ postea subsequutæ sunt, glorias: quibus reuelatum est, ipsos non sibi, sed uobis ministrare ea quæ annunciata uobis sunt.

Quoniam de animæ salute mentionem fecerat, quæ obscura & noua quædam res audientibus uidetur, Prophetas adducit, qui & inquisiuerunt, & scrutati de ipsa antea sunt. Inquisiuerunt enim, sicut Daniel de futuris rebus, qui propter Dan. 9 ea uir cupiditatum ab angelo qui ei oracula edebat, uocatus est. Inquisiuerunt inquam, in quod tempus, quod scilicet in cōsummatione seculi erat futurum: uel in quale, cū ex uarijs captiuitatibus Iudæis ad promiscuum Dei cultum declinantibus, idonei homines ad suscipiendū Christi mysterium euaserunt. Aduerte autem cū inquit, Christi spiritum, Deum Christum ostendere, ac trinitatis mysterium significare: filij enim & spiritus

spiritus sancti personam exprimit. Cum uerò inferius, de cælo, subdit, patrem indicat. Spiritus autē passionem Christi manifestabat, cum per

Esa. 53 Esaiam dicebat : Sicut ouis ad mactationē ductus
Hier. 11 est. Et per Hieremiam: Accedite, & inijciamus lignum in panem eius. Resurrectionem uerò & gloriam per Osee : Die tertio resurgemus, & uiuemus coram ipso, & persequemur, ut Dominum cognoscamus, tanquā diluculum paratum ipsum inueniemus. Reuelata autē hęc sunt, inquit, ipsis prophetis, non propter ipsos, sed propter uos. Atq; hęc his uerbis duo efficit, cum & Prophetarum prouidentiam manifestet, & eos qui ad fidem Christi uocati sunt, ante mundi constitutionem Deo fuisse præcognitos ostendat. Prouidentia enim huiusmodi Prophetarum eos inducit, ne inobedientes sint ijs quæ Prophetæ ita prouidē pro ipsis inquisiuerunt, propterea quòd neq; filij modesti continere paternos labores soleant. Nam si ipsi cum nullam utilitatem inde essent cõsequuturi, hęc inquisiuerunt & inuenerunt, atq; inuenta libris tradiderunt, ut quasi hæreditas quædam ad nos transmitteretur : non sanè iustè nos geremus, si hęc neglexerimus. Idcirco neq; nos debetis, qui uobis hęc euangelizauimus, contemnere, atq; ita nostram uanam reddere Euangelij prædicationem. Atq; ex Prophetarum quidem prouidentia ad hoc ipsos incitat. Ex eo uerò quòd præcogniti

cogniti à Deo fuerunt, eos deterret, ne indignos Dei præcognitione & uocatione se reddant: sed summo studio niti ac certare, ut dono hoc Dei digni efficiantur.

Per eos qui euangelizarunt uobis in spiritu sancto missio de cælo: in quæ prospicere angeli cupiunt.

Si & ipsi & Prophetæ eodem spiritu, illi prophetiam, hi Euangelium exequuti sunt, nulla inter ipsos & Prophetas esse differētia debet. Oportet igitur, inquit, ut idem studium his adhibeatis, quod & illi qui Prophetis audientes fuerunt: ne si aliter feceritis, pœnæ illorum obnoxij sitis, qui Prophetis non obediuerunt. Quod uerò ait, in spiritu sancto missio de cælo, de eo intelligit, quod die pentecostes contigit. De cælo autē, non ad locum referendum est, sed ad præcipuam Dei excellētiam: & ut superius diximus, hoc inquit, ut patrē significet. Quod uerò subiungit, in quæ prospicere angeli cupiunt, id est, quæ etiam angeli cupiunt, & quorum cognitionem & euentum uidere angeli quoq; ipsi cupierūt: unde cū ea fierent, ex lætitia ceciderunt, Gloria in altissimis Deo. Luc. 2

Idcirco succincti lumbos mentis uestræ sobrii perfectè, sperate in eam quæ uobis fertur, gratiam in reuelatione IESU Christi, tanquā filij obedientiæ, non conformantes uos prio-

ribus uestris, dum eratis in ignorantia, cupiditatibus: sed quemadmodum ille qui uocauit uos, sanctus, sic & uos ipsi sancti in omni conuersatione efficiamini, propterea quod scriptū est: Sancti estote, quoniam ego sanctus sum.

Leui. 11. 19.

Et 20

Deut. 10

Ex antedictorū causa adhortatio hæc fit. Nam cum dixerit Prophetas ministrasse ipsis ea quæ ad salutem ipsorum spectabant, atque ea fuisse adeo admirabilia, ut angelis etiam essent appetenda: quodq; fuerint angelis appetenda, ex eo ostenderit, quod ex letitia in natali Christi carmen illud, Gloria in altissimis Deo, cecinerint: nunc causam horum subiungit, atq; inquit: Quoniam quæ administrata uobis omnibus sunt, & amanda & summopere appetenda non solum hominibus, uerumetiam angelis fuerunt, propterea neq; uos negligenter uos gerere debetis, sed intendere animum uestrum, & fortiter incumbere: id enim lumbos succingere significat: id quod et Iob facere à Deo iubetur. Quos uero lumbos, ostendit dum inquit, lumbos mentis. Succincti igitur lumbos mentis uestre sobrij perfectè, inquit, sperate in eam quæ uobis fertur, gratiam, seu letitiam: nonnulla enim exemplaria $\chi\alpha\rho\iota\upsilon$, id est, gratiam, alia $\chi\alpha\rho\rho\upsilon$, id est, letitiam & gaudium habent. Intelligit autem de gratia, seu letitia, quam paulò antè in secundo Domini aduentu euenturā esse dixit. Non dixit autem sobrij tantummodo,

sed

sed sobrij perfectè, propterea quòd lex exilem
 quandam & introductricem sobrietatem affere-
 bat, quæ imperfectis tantum erat accommodata.
 Conformationem autem uocat cõsensionem, quæ
 quis rebus presentibus sese addicit. His igitur uan-
 itatibus repudiatis, siue cognoscendo, siue igno-
 rando ipsis detinebamini, nunc saltem, inquit, ad
 eius similitudinem qui uos uocauit, qui sanctus
 est, sancti etiam uos efficiamini.

Et si patrem inuocatis eum qui absq; perso- Rom. 2
 narum acceptione iudicat secundum uniuscu- Gala. 2
 iusq; opus, in timore uestri incolatus tempus
 conuersemini, scientes uos nõ corruptibilibus
 argento uel auro è uana uestra conuersatione 1. Cor. 6.
 à patribus tradita redemptos fuisse, sed sangui- & 7.
 ne tanquam agni immaculati & incontami- Heb. 9
 nati Christi. 1. Ioan. 1

Apoc. 1

Cum multis modis exhortationem fecerit, pri-
 mum ex eo, quòd angeli quoq; ipsa hæc cupiunt:
 deinde ex scriptura quæ inquit, Sancti estote, etc.
 postea ex necessitate: nam si Deum patrem inuo-
 cant, necesse est eos qui adoptari in filios cupiunt,
 dignos patre se prestare: postremò ex eo quòd in-
 numerabilia bona ex precio quod pro ipsis solu-
 tum est, fuerunt consequuti: quod quidem precium
 Christi sanguis est, qui pro eorũ qui se per pecca-
 tum maligno uendiderunt, redemptione est datus:
 iubet ut in timore per totum uitæ tempus uersen-

tur: non eo quidem initiatorio, is enim secum pœnam adiunctam habet, sed perficiente. Timor enim perfectos sanctos semper comitatur, ne in aliquo deficiant ex ijs quæ à perfectis præstari debent: de quo quidem perficiente timore ita dictū

Psal. 33 à beato Dauid est: Timete Dominum omnes sancti eius, quoniam non est defectio timentibus eum.

Considerandum autem est, cum dictum à Christo **Ioan. 5** sit, Pater non iudicat quenquam, sed iudicium tradidit filio: quomodo nunc Petrus patrem iudicare dicat. Dicendum est, quoniam illud quoq;

Ioan. 5 dixit Christus, Non potest filius quicquam facere, nisi patrem facientem uiderit: id eandem naturam sanctæ Trinitatis significare, & diuinitatis operationes non esse distinctas, quæ in personis quatenus deitatem habent, considerantur, sed easdem omnes, ut conspiratio & consensus pacifica & tranquilla in omnibus sit. Atq; idcirco indistinctè patrem hîc quoque iudicare dixisse, eò quòd quicquid ab una ex tribus personis, quod ad deitatem spectat, fieri dicitur, id communiter omnibus conueniat, præsertim cum ipse etiã Dominus sæpe Apostolos filios uocet, & resolutio il

Mat. 5 li homini dixerit, Fili remittuntur tibi peccata
Mat. 9 tua: & sanguinis fluorem patienti mulieri, **Filia**
Mar. 9 fides tua saluam te fecit: nihil absurdi esse ostendens, si ipse quoq; eorum quos sanctitatis participatione progenuit, patrem se uocet.

Qui

Qui præcognitus quidem ante mundi conditionem fuit, sed in extremis temporibus manifestatus propter uos, qui per ipsum creditis in Deum, qui excitauit ipsum à mortuis, & gloriã ipsi dedit, ut fides uestra & spes in Deum sit, animas uestras purificantes in obedientia ueritatis per spiritum.

Christi morti resurrectionem quoque conuenit, propterea quòd ueretur, ne recentes in fide, si passionis tantum Christi opprobria audiuerint, ad incredulitatem mutari facile queant. Ostendit præterea, non nouum ac recens esse Christi mysterium, id quod stultorum etiam animos turbat, sed antiquum, & antequàm mundus conderetur licet Dei prouidentia opportuno tempore fuerit reseruatum, & antea prophetis indicatum, quæ de his inquisiuerunt, ut paulò superius dixit, & nunc apertius manifestatum. Quoniam, antequàm mundus conderetur, cognitum Deo uidelicet fuerat, nunc manifestatum est, id est, perfectum & absolutum. Et ob quos fuerit consummatum, adiungit, cum inquit, propter uos: propter uos enim, inquit, ipsum à mortuis excitauit Deus. Sed cur propter uos? ut uos ipsos purificantes in obedientia ueritatis per spiritum, fidem uestram & spem in Deum habeatis. Sed cur purificantes? Quoniam qui ei credidistis, qui per resurrectionem ex mortuis incorruptibile uitam uobis au-

spicatus est: debetis etiam uos, quem admodum il-
 le qui uos uocauit, incorruptibilis est, ita in no-
 uitate uitæ ambulare. Cæterum ne turberis, si &
 hunc & Paulum patrem suscitasse à mortuis Do-
 minum asserere uideas: imperfectiore enim &
 magis ad introductionem idonea doctrina usi, id
 dicunt. Nam Christum seipsum suscitasse, cogno-
 scere ex ijs euidenter potes, quæ in hunc modum
 Ioan. 2 ipse inquit: Dissoluite templum hoc, & tribus
 diebus suscitabo ipsum. Quin & Lucas, Quibus,
 Act. 1 inquit, etiã manifestauit seipsum uiuentē, postea
 quàm passus fuit. Et item Christus ipse: Potesta-
 tem habeo deponendi animam meam, & pote-
 statem habeo eam iterum sumendi. Ea dispensa-
 tione igitur resurrectionem filij patri interdum
 attribuunt, ut unam & patris & filij operatio-
 nem significant. Ordo autem horum uerborum
 talis est: Qui præcognitus quidem ante mundi
 conditionem fuit, in extremis uerò temporibus
 manifestatus propter uos qui creditis in Deum,
 qui excitauit ipsum à mortuis, & dedit ipsi glo-
 riam, ea causa ut purificantes animas uestras in
 obedientia ueritatis, fidem uestram & spem in
 Deum habeatis. Nam particula Ut, qua hîc uti-
 tur, cum inquit, ut fides uestra, est ^{ut}, quæ non
 causam, sed euentum significat: quæ improprie
 posita hîc est pro ^{ut}, quæ est causalis. Posuit etiã
^{ut}, id est, sit, pro ^{ut}, id est, habeatis: hoc est,
i v e

ἵνα ἕχητε, ut habeatis. Alioquin enim barbara & inconnexa constructio esset: quippe cum ἁγνισ-
 τῆς, id est, purificantes, nihil habeat ad quod refer-
 ri possit, nisi huiusmodi transmutatio intelliga-
 tur. Sic enim tota loquutio aptè consentiet, ἵνα
 ἅλιω πιστῶ ὑμῶν καὶ ἐν πίστει ἕχητε εἰς θεὸν ἁγνιστῆς τῶν
 ψυχῶν ὑμῶν, &c. id est, ut fidem uestram & spem
 habeatis in Deum, purificantes animas uestras: id
 est, præparantes uos ipsos ad obedientiam ueri-
 tatis per spiritum. Nam est etiam obedientia in
 prauis & falsis rebus, quæ per spiritum non est,
 id est, non est spiritualis.

In amorem fraternitatis non simulatum, ex
 puro corde uos mutuò diligite intentè, rege-
 nerati non ex satione corruptibili, sed incorru-
 ptibili, per uerbum uiuentis Dei, & manentis
 in æternum.

Quoniam purificatio in obedientiam, id est,
 præparatio, seu exercitatio, seu meditatio, mul-
 tos etiam alios adiutores & cooperatores solet
 conciliare, si spiritualis & carens inuidia futu-
 ra est (id autem amoris fraternitatis opus est, ut
 bonum quod inuentum fuerit, cuiquam alteri, &
 proximo participemus) idcirco subdit, in amorè
 fraternitatis non dissimulatum. Posuit autem id
 inconnexa quadam constructione: huiusmodi e-
 nim beatorum Apostolorum loquutio esse con-
 suevit: sicut apud beatum Iacobum, Quis sapiens IACO. 3. 4.

inter uos & sciis: & Agè nunc qui dicitis, hodie
& cras. & multa alia id genus. Spirituales autē
homines summo studio niti, ut inuenta bona in-
ter se mutuò communicent, ex ijs cognoscere po-
teris, quæ alibi dicuntur: Animaduertamus nos
mutuò in iritationem charitatis, hoc est, incita-
tionem & prouocationem.

Heb. 10

Esa. 40

Eccl. 14

Iaco. 1

Propterea quòd omnis caro sicut fœnum, &
omnis gloria hominis sicut flos fœni. Exiccatur
est fœnum, & flos excidit, uerbum autem Do-
mini manet in æternum. Id autem est uerbum,
quod ad uos euangelizatum est.

Cum dixerit, regenerati ex semine non corru-
ptibili, sed incorruptibili, per uerbum uiuentis
Dei, &c. subiungit cum contemptu, quàm cadu-
ca & fragilis humana gloria sit, quàmq; , ut ita
dicam, insubsistens: ut hoc modo ad sequenda ea
quæ proposuit, auditores alliciat: quippe cum il-
la stabilitatem in se habeant, & perpetuitatem,
nostra hæc prius ferè corrumpantur, quàm sint.
Fœnum & florem fœni, quæ caduca admodum
sunt, ad confirmationem huiusce rei adducit: qui-
bus etiam Dauid nostram uitam comparat. Atq;
ita ubi gloriam nostram uilem, ita & fragilem o-
stendit, rursus apertius ipsos docet, quid sit id
quod ipsos per uerbum uiuentis Dei, & manen-
tis in æternum, regenerauit: atq; inquit, Verbum
quod euangelizatum est ad uos. Quòd uerò ait

Psal. 101

in æter-

in aeternum manere uerbum Domini, conuenit cum eo quod in Euangelio ipse Dominus inquit: Coelum & terra praeteribunt, uerba autem mea Mat. 24
non transibunt. Sciendum autem ita esse cōstruenda Mar. 13
da h.æc uerba: Ex puro corde uos mutuò diligite Luc. 21
intente in amorem fraternitatis non simulatum. Euentus enim rerum, res quæ ob ipsos aguntur, consequi consueuerunt. Vnde quia ex dilectione quæ puro corde fit, non simulatus fraternitatis amor consequitur, melius est ut, ex puro corde, anteponatur. Aduertendum etiam IN præpositionem pro Propter, esse positam, ut sit, propter amorem fraternitatis.

De uita sicut conuenit adoptioni, in Christo traducenda ad utilitatem etiam eorum qui sunt extra, ad gloriam Dei: de subiectione erga principes, & fraterno amore, & pietate erga Deum: de seruorum subiectione, & tolerantia malorum ob Christum. Cap. II.

DEposita igitur omni malitia, & omni dolo, Rom. 6
& simulationibus, & inuidijs, & omnibus de- Eph. 4
tractionibus, tanquam modò geniti infantes, Colof. 3
rationale dolo omni carens lac desiderate, ut in Heb. 12
ipso augeamini: siquidem gustatis, quàm benignus sit Dominus. Ad quem accedentes lapidem uiuentem, ab hominibus quidem reprobatum, sed apud Deum electum, preciosum, &

uos ipsi tanquam lapides uiuentes ædificemini, domus spiritualis, sacerdotium sanctum, ad spiritualia sacrificia offerenda, accepta Deo per IESVM Christum. Vnde etiam continet in
Esa. 28 scriptura: Ecce pono in Sion lapidem angularem electum, preciosum, & qui credit in ipsum, non erubescet.
Rom. 9

*Cum spiritualis regenerationis excellentiam præ hac carnali ostenderit, humanæq; gloriæ utilitatem declararit, quòd generatio hæc corruptibilis sit & caduca, gloria uerò eius à uernis floribus nihil differat: uerbum uerò Domini non ita se habere, sed cum humana omnis cogitatio citò deficiat & cesset, Domini uerbum in eternũ durare, ut certæ eius promissiones sint: id enim significat, cum subiunxit, Quod ad uos euangelizatum est. Cum igitur hæc superius proposuerit, deinceps ex unoquoq; quod utile est accipiens, & quod ad rem conferre uideatur, moralis sermonis doctrinam aggreditur, atq; inquit: Deposita igitur omni malitia, &c. Iustum enim nõ est, ut qui incorruptibili uita regenerati sunt, malitiæ laqueis inuoluantur, & quod non est, ei quod est, anteponant: quippe cum malum substantia nõ sit, sed circa defectũ generabilis & mortalis substantiæ uersetur: & longè à subsistente uita diuersum sit, cum tantũmodo accidat. Iidem & à dolo, inquit, & simulatione, & inuidia, & omni de-
 tractione*

tractione liberi esse debent: nam dolus & simula-
 tio procul à ueritate est, & à uerbo quod uobis
 fuit euangelizatum: quippe cùm etiam dolus in
 perniciem eorum tendat, qui decipiuntur: & si-
 mulatio diuersum quid ab eo quod est, fingat: quo-
 rum contrario modo salutare uerbum quod uos
 instituit, progredi uidetur. Inuidia uerò & detra-
 ctio quem locum in uobis habere poterit, qui fir-
 mo fraterni amoris uinculo constricti, à nulla re
 quæ disidium inducat, offendi potestis? Inuidiã
 autem & detractionem disidij & odij fraterni
 esse causam ignorat nemo, qui Cain & tragœdiã Gen. 4
 eius cognouerit: ille enim ob inuidiam à fraterna
 diuulsus coniunctione, dolum & simulationem
 & cædem aggressus est. Nam qui inuidet, à detra-
 ctione liber non est: id quod in fratribus Ioseph Gen. 37
 conspici manifestè potest, qui innumerabilia con-
 tra eum obtrectando patri retulerunt. Propterea
 inquit, Ab his omnibus purgati, tanquam modò
 geniti infantes, accedite (quippe cùm horum esse Mat. 18
 regnum cælorum Dominus etiam dixerit) & do Mat. 19
 lo carète ratione seu sermone nutriti, crescatis in Ephe. 4
 mensuram ætatis complementi Christi. Nam cùm
 gustaueritis, id est, per tractationem & exercita-
 tionem sacrorum euangelicorum mandatorum
 progressi, doctrinæ benignitatem sensu cognoue-
 ritis (sensus enim omni ratione esse euidenti-
 or ad cognitionem solet, unde etiam quod in experien-
 tiam

tiam prodit, gratius contingit, quàm quod ratio-
 ne tantum percipitur) cùm igitur, inquit, Domi-
 ni benignitatem gustaueritis, ipsi quoq; uos be-
 nignitatis bonum erga alios exercentes, & lapi-
 di uiuenti uos ipsos dicantes summi anguli, qui
 reprobatus quidem ab hominibus fuit, sed apud
 Deum preciosus & electus habitus est, & à Pro-
 phetis quoque prænunciatus, inter uos ipsos co-
 arctemini, per charitatem uniti & coagmentati
 in spiritualis domus complementum, contemptus
 & neglectiois hominum nulla cura habita: id
 quod etiam summi anguli lapis Christus ab his re-
 probatus fecit. Coniuncti itaque & in domum
 spiritualem coaptati, & sacerdotium sanctum
 effecti, hostias spirituales offerre, quæ sacrificijs
 irrationalibus longè magis Deo acceptæ sunt. Ne
 enim putetis eos qui uinculo inter se charitatis
 connexi non fuerint, immaculatas Deo hostias
 offerre: inquit enim, Volo ergo ut uiri orent san-
 ctas manus tollentes absq; ira & disceptationi-
 bus. Quo pacto enim orans aliquis unire se Deo
 poterit, si ira & disceptationibus prauis à fratre
 sese alienet, atq; auellat?

1. Tim. 2

Psal. 117

Mat. 21

Act. 4

Esa. 8

Vobis igitur qui creditis, honor: ijs uerò qui
 nō credunt, lapidem quem reprobauerunt ædi-
 ficantes, is in caput anguli euasit: & lapis offen-
 sionis, & petra scandali: qui offendunt in uerbū
 hoc, non credentes in quod etiam positi sunt.

Vobis

Vobis profectò qui creditis, honor à Deo exhibetur, qui dixit: Ecce pono in Sion lapidē &c. Nam in eos qui non credunt, inquit Deus, vobis pono in Sion lapidem offensionis: qui quidem & petra scandali & lapis offensionis illis est, qui nō credunt, qui offendunt & impingunt in uerbum, dum non credunt uerbo, in quod etiā positi sunt. Ut integer sensus talis euadat: Ecce pono in Sion lapidem summi anguli preciosum, electum, & qui credit in ipsum, non erubescet: qui quidem credentibus uobis, preciosus est: non credentibus, offensionis lapis efficitur: quem reprobauerunt quidem ædificantes, ipse autem in caput anguli euasit, inter sese credentes connectens. Est uerò lapis offensionis ijs qui offendunt, & impingunt in uerbum Euangelij, dum ei nō credunt, in quod & positi sunt: non quòd à Deo in hoc segregati fuerint, nulla enim causa perditionis ab eo exhibetur, qui omnes homines fieri saluos uult: sed 1. Tim. 2
quòd ipsi seipsos iræ uasa constituerint, ita ut in- 2. Tim. 2
credulitas subsequuta sit, & in eo ordine & statu, in quem seipsi præparauerant, positi fuerint. Nam si liberi arbitrij est homo, ut uim inferre uoluntati eius non liceat: non meritò conqueri quispiam potest, quòd eo statu à Deo fuerit dignatus, quem sibi suis operibus conciliauit. Angularis autem lapis uocatur Christus, id est, ἀγκυρωσίαι &c, id est, summi anguli lapis, eò quòd duos parietes, qui

qui paternam domum absoluunt, hoc est, gentiles & Iudeos, suo contactu connectit, & in unam iuncturam constringit, dum & inutiles horum immolationes tollit, & gentilium dæmoniacam superstitionem in pietatem traducit.

Exo. 19 Vos uerò genus electū, regale sacerdotium, gens sancta, populus in acquisitionem, ut uirtutes eius annuncietis, qui è tenebris uos in admirabilem suum lumen uocauit: qui olim non populus, nunc uerò populus Dei: olim non consequuti misericordiam, nunc consequuti misericordiam estis.

Ose. 2
Rom. 9

Vbi non credentium malignitatem reprehendit, quòd ipsi uidelicet sibiipsis incredulitatis causa extiterint: nunc ad laudandos eos transit, qui bene egerunt, & inquit: Vos genus electum estis, regale sacerdotium: perinde ac si dicat: Illi ob duritiam & incredulitatem in summi anguli lapidem impegerunt, & non fuerunt coædificati: uos uerò non ita, sed ex credulitate coædificati estis in regale sacerdotium, tanquam genus electum, & gens sancta. Cæterum ne aut nimia laude ipsos resoluat, aut hæreditariè se gentem sanctam & cætera esse opinentur, & propterea quòd & genus Abrahæ sint, & nunquam offenderint, se eum honorem consequutos putent, eorum gloriationem huiusmodi reprimat, atq; ait: Ne ob genus gloriemini, non enim ob Abraham in regale sacer-

sacerdotium fuistis electi: qui enim ex ipso pro-
 gressi sunt, sacerdotium à rege distinctum habue-
 runt. Non estis igitur per Abraham gens sancta,
 & genus electum, & in regale sacerdotium segre-
 gati estis: nihil enim horum Abraham dictum est:
 sed per Christum estis, qui & sacerdos iuxta or-
 dinem Melchisedec, & rex mansuetus, iustus, & Psal. 109
 salutem afferens, & super pullum asinæ inscen- Esā. 62
 dens, appellatus est. Ex ipso igitur qui utraq; hæc Zach. 9
 habuit, per sanctum baptisma regenerati, meritò
 & genus electum appellamini, & regale sacerdo-
 tium. Atque hanc lucem habetis ex misericordia
 ipsius, qui è tenebris uos in admirabile suum lu-
 men uocauit: ideo per uestra opera lucis alijs ho-
 minibus uirtutes eius enunciate. Atq; hoc ex be-
 nignitate eius habetis: nam quantum ad uos at-
 tinet, estis populus, qui olim populus non eratis:
 & misericordiam estis consequuti, qui olim non
 eratis. Id quod ex Osee sumptum est, quo mi- Osee 3
 nus molestam exprobrationem faciat. Sed quo-
 modo uirtutes eius enuncient? Ipse Dominus do-
 cet, cum inquit: Ita luceat lux uestra coram ho- Mat. 5
 minibus, ut uideant bona uestra opera, et patrem
 uestrum glorificent, qui in cœlis est. Cum ue-
 rò inquit, populus in acquisitionem, significat
 in possessionem, & hereditatem: omnes enim
κτίσματα, id est, creatura Dei sunt: *κληρονομία* uerò,
 id est, possessio, soli illi qui per bonam suam ope-
 rationem

rationē dignati ea re fuerint. Propterea, inquit, electi fuistis, ut per obedientiam, & bona uestra opera, præcones uirtutis eius qui uos uocauit, dicamini.

Gala. 5
Rom. 13

Dilecti hortor uos tanquam aduenas & peregrinos, ut à concupiscentijs carnalibus abstinatis, quæ aduersus animam militant, conuersationem uestram bonam inter gentes habentes, ut & in eo quòd obloquuntur de uobis tanquã maleficis, ex honestis uestris operibus insipientes Deum glorificent in die uisitationis.

Ordo est: Dilecti hortor uos tanquam aduenas & peregrinos in mundo hoc, ut abstineatis à carnalibus concupiscentijs, quæ aduersus animã uestram militant. Mos enim est magistris, ut post dogmaticã institutionem, moralem etiam subiungant, id quod nunc etiam beatus hinc facit. Appellat autem ipsos dilectos, hoc est, ἀγαπητοὺς, quod est propriè diligibiles, amabiles, charos: & non ἀγαπητέους, id quod propriè dilectos significat: propterea quòd in omnibus desiderabiles erant, & propter omnia amabiles. Qui uerò ob unam aliquam rem amantur, dilecti, & non diligibiles uocari consueuerunt. Carnales autem cupiditates militare inquit aduersus animam, propterea quòd, ut inquit etiam beatus Paulus, caro concupiscit aduersus spiritum: quippe cum carnis cupiditates circa fruitionem & uoluptatem sensibilem

Gala. 5

sibilium rerum uersentur, rationem nostram & consilium conturbent, seruilemque animam nostram efficiant. Hortor item uos, inquit, ut conuersationem uestram inter gentes bonam habeatis: nam habentes, pro habeatis, positum est. Obloquentes autem de nobis gentiles inducit, quod si quis cognoscere uult, ex ijs quæ Irenæus Lugdunensis Episcopus de Sancto & Blādina martyribus memoriae tradidit, manifestè perspicere potest. Ea, ut breuibus referamus, eiusmodi sunt. Cùm Græci Christianorum prima institutione instructorum, quos catechumenos uocant, seruos comprehendissent, eosque cogere ut arcani aliquid de Christianis proderent: serui hi cùm nescirent quid iucundi ipsis possent referre, quantum ab heris suis audiuerant, corpus scilicet & sanguinem Christi esse quod in sacra mensa sumeretur, id reuera ipsi carnem & sanguinem esse existimantes, inquirentibus euulgarunt. Ipsi uerò id certò fieri à Christianis rati, in reliquos Græcos diffamarunt, & Sanctum & Blandinam cōfiteri fidem tormentis coegerunt: quibus Blandina sumpta fiducia opportunè dixit, Quo pacto, inquit, facere hoc Christiani paterentur, qui ne concessis quidem carnibus exercitationis & cōtinentiæ causa frui uolunt? Diem uisitationis, id est, *ἡμέραν ἐπισκοπῆς*, quasi inspectionis & explorationis dicas, examinationem & explorationem quæ in hoc mundo fit,

uocat. Cum enim uitam nostram isti examinarint, & cōtrario modo res quam opinati fuerant, esse inuenerint, fiet ut & ipsi ex erubescencia corrigantur, & Deus glorificetur.

ROM. 13

Subiecti igitur estote omni humanæ creaturæ propter Dominum, siue regi, utpote excellenti, siue præsidibus, utpote qui per ipsum mittuntur ad uindictam maleficorum, & laudem beneficientium: propterea quod ita est uoluntas Dei, ut benefaciendo obstruatis os imprudentium hominum ignorantia.

Humanam creaturam hic magistratus uocat, qui à regibus creantur: quin etiam ipsos reges, propterea quod ipsi quoque ab hominibus constituuntur: solet enim scriptura constitutionem & positionem, creaturam etiam quandoque appellare: ut cum inquit, ut duos creet in unum nouum hominem, id est, ponat, & constituat. Inquit igitur, Subditi estote mundanis principibus, ac subditi quidem propter Dominum, id est, eo modo quo Dominus præcipit. Sed quid præcepit Dominus?

Mat. 22 Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt
Mar. 12 Dei, Deo: ut si quid contra Dei institutionem
LUC. 20 mandarint, obediendum eis non sit. Hoc enim prorsus & Dominus & eius discipulus præcipit ea causa, ne dicere Græci possint, Christianismum subuersionem uitæ afferre, turbationisque & confusionis causam esse. Adiunxit etiam, propter
 Domi-

Dominum, fidelium causa : quippe cum uerisimile sit, aliquos futuros qui dicerent, cum nos cœlorum regno dignos effeceris, magnamq; hanc dignitatem nobis attribueris, quid rursus ita uiles reddis, ut nos principibus mundanis esse subditos uelis ? Vnde si quis hæc dicat, sciat, inquit, is non meum esse hoc mandatum, sed Domini : præsertim cum ipse etiam Petrus, quibus & quilibus principibus subijci debeant, ostendat : qui iuste uidelicet se gerunt. Infert præterea causam, Dei hanc esse uoluntatem asserens : & nostram erga principes subiectionem, sicut indicium probitatis nostræ est, ita quoq; infideles in pudorem inducere. Cum enim de nobis, quasi arrogantes & insolentes & inobedientes simus, obloquantur : si & humiles & obediens in quibus oportet nos esse, uideant, magis erubescunt, atque obmutescunt.

Tanquam liberi, & non tanquam prætextū habentes malitiæ libertatem : sed tanquam serui Dei, omnes honorate, fraternitatem diligite. Rom. 12

Hoc dependet à superiori, hoc modo : Subditi estote tanquam liberi, & non tanquam prætextū malitiæ habentes libertatem, sed etiam tanquam serui Dei : non solum principes, uerum omnes quoque cæteros honorate, fraternitatem amantes, Deum timentes, regem honorantes. Quòd autem inquit, tanquam liberi, Aureus Ioannes ita

explanat: Ne dicant, inquit, Liberati à mundo, sumus ciues cœlestes effecti, & tu rursus principibus nos subijcis, & ut obediamus ipsis, hortaris? huius causa, ita obedite, inquit, tanquam liberi, id est, tanquam qui credideritis ei qui uos liberauit, & ut hoc faceretur, mandauit: ita enim non uidebimini malitiæ animi, id est, contumaciæ & inobedienciæ prætextum habere libertatem, qua obedientiam recusatis. Possumus etiam alio modo hoc interpretari, ut dicamus, liberum esse in Domino, qui nulli turpi & inhonestæ rei seruit: cum simulatione enim uiuere non est liberi hominis, sed perturbationibus obnoxij, id est, uel obsequio, uel uoluptati alicui turpi seruientis, ob quæ id quod est, uideri non uult, sed se illis accommodat quibus seruit: id quod planè absurdum, & à Dei seruis longè alienum est. Iubet igitur, ut subiectionem principibus ueris & synceris moribus præ nobis feramus, & non insensum animum erga eos habentes, coactam obedientiam eis præstemus, atq; ita huius latentis in nobis malitiæ synceritatem & simplicitatem, morum prætextum faciamus, dum subiectionem eis apparentem quidem, sed non ex animo tamen eis exhibemus.

Deum timete, regem honorate.

Vide quàm accuratè Deo timorem, regi honorem attribuendum dicat. Nam si Deus timendus est,

dus est, qui perdere & animam et corpus potest,
 nullo modo parendum regibus est, si ad malum
 aliquod nos inducant: quippe cum timor erga
 Deum honorem in reges longè superet. Quin-
 etiam qui à regibus cogitur ut mali aliquid per-
 petret, honore omni ipsos prorsus priuabit, &
 contemnet, iuxta sanctum qui dixit: Nihili factus **Psal. 14**
 est coram ipso qui malignè agit.

Famuli subditi sint in omni timore heris, nō **Ephe. 6**
 solum bonis & mansuetis, sed etiam peruersis: **Colof. 3**
 hæc enim gratia est, si ob conscientiam Dei mo- **Tit. 2**
 lestias aliquis sustinet, iniustè patiens. Quæ e- **2. Cor. 7**
 nim est gloria, si peccantes & colaphis cæsi su-
 stinebitis: Sed si beneficientes & patientes su-
 stinebitis. Hæc enim est gratia apud Deum: ad
 hoc enim uocati estis, quia & Christus pro no-
 bis passus est, uobis relinquens exemplum, ut
 sequamini uestigia eius, qui peccatum non fe-
 cit, neq; inuentus est dolus in ore eius. qui cum **Esa. 53**
 conuicijs afficeretur, non uicissim afficiebat: **1. Ioan. 3**
 cum patiebatur, non minabatur.

Timor multis modis dicitur. Vno modo ille qui
 cum scientia existit, quem hic propter conscien-
 tiam nunc dicit, quæ pietas & reuerentia etiam
 uocatur. Est etiã timor affectuosus ex perpeffio-
 ne, qui ob pœnæ experimentum & sensum ali-
 quibus accidit, quo bestiæ quoq; timere consue-
 uerunt. Dicitur item timor incipiens & initia-

torius, is qui eos consequitur qui ad Dominum
 accedunt, cum multorum sibi conscij fuerint, quæ
 ad pœnam subeundam inducunt: quo terrefacta
 Luc.7 in Euangelio meretrix ad Christum accessit. Est
 & timor perficiens seu perfectiuus, qui semper
 sanctis omnibus adest, dum semper timent, ne in
 aliquo deficient ex ijs quæ ad perfectam chari-
 tatem spectant. Cum tot modis sumatur timor,
 an per omnes modos timere proprios heros ser-
 uii debeant, non negaret sane hic, qui in omni ti-
 more subiectos esse heris seruos monet. Nam &
 initiatorius & perfectiuus si adsit, optimè eos
 afficiet: alter, ut caueant, ne ob peccatum in pœ-
 nam aliquam grauiorem incidant: alter, ne quic-
 quam quod hero suo sit iniucundum, agere ne in
 animum quidem inducant suum. Nunc tamen ti-
 morem propter conscientiam, id est, eum qui cum
 scientia rectæ rationis euenit, eum appellat, qui
 dum nihil peccant serui, à peruersis & prauis he-
 ris infertur. Hunc laude dignum esse inquit, &
 ut cum tolerantia admittatur, præcipit. Nam ob
 peccata uel commissa, uel cauta timere, ne quid
 mali patiantur, bonorum quidem etiam id seruo-
 rum est, & ad correctionem tendentium: nondum
 tamen tantæ patientiæ est, ut nullius mali sibi
 conscius quispiam æquo animo afflictationes fe-
 rat: hoc siquidem magnum est: hoc à paucis præ-
 statur: hoc Deo etiam est acceptum, quippe cuncta
 passio-

passionibus Christi æmulum esse uideatur. Nam ipse quoq; , ut inquit , non pro peccato proprio, (peccatum enim nunquam commisit) sed pro nobis & peccatis nostris passus est. Ex impietatibus populi mei , id est, ob impietates populi ductus ad mortem est, inquit Propheta. Laudabilem hunc timorem esse statuit: uult tamen nihilominus , ut omnibus alijs timoribus instructi serui sint, dum inquit, in omni timore. Super omnes tamen alios hunc propter conscientiam collocat, & solum hunc laude dignum esse demonstrat, eod quod alij ad dominorum iram deprecandam existant, hic nullam omnino huiusmodi causam habeat.

Esa. 59

Sed tradebat uindictam ei qui iudicat iuste: qui peccata nostra ipse sustulit in corpore suo super lignum.

Esa. 53

Tradebat, inquit, Deo qui iuste iudicat, qui reddet uidelicet unicuique secundum opera sua: id enim iustum est. Sed forte dicet quispiam, quo pacto inquit nunc Petrus, Dominum cum conuictijs afficeretur, non conuictatum contra fuisse, & cum pateretur, non fuisse minatum? cum tamen uideamus ipsum & Iudeos canes mutos, & Pharisæos cæcos uocare: & Iudæ item minari, cum inquit, Bonum erat ei si natus non fuisset homo ille. & Tolerabilius erit Sodomis, quam ciuitati illi. & Vbi uermis ipsorum non desinit. & alia complura huiusmodi. Dicimus igitur, non asserere hic Petrum, Christum conuictatum non fuisse,

Rom. 2

Esa. 56

Mat. 7

Mat. 15

Mat. 26

Mat. 10

Mar. 9

aut minatum non fuisse, sed cum conuicijs afficeretur, non fuisse contra conuiciatum: & cum pateretur, non minatum fuisse, quasi per contumeliam & uindictam: sed si quid modò est conuictus alicui, id increpando & exprobrando duritiam dixit. Nam cum conuicijs afficiebatur à ludæis, dum dicerent, Dæmonium habes: &, In principe dæmoniorum dæmonia eijs: &, Ecce homo uorax & potator uini: nunquid ipsis uicissim quippiam contumeliosum per conuictum respondit? Non sanè: sed mansuetè admodum illis dixit, Si ego in Beelzebub dæmonia eijsio, filij uestri in quo eijsiunt? Alijs qui uoracem & potatorem eum uocabant, parabolam eam puero-rũ obiecit, qui in platea aduersus collusores suos indignabantur, qui cum tibia cecinissent ipsi, illi non saltassent: & cum ludum præcuiissent, non planxissent. Cum uerò cruci affigebatur, & patiebatur, magis orabat quàm minabatur. Et Iudæa antequàm eum prodidisset, et scelus illud perpetrasset, ne mali aliquid pateretur, minabatur, ut à prauo illo proposito reprimeret. Simili modo eos qui non suscepturi erant discipulos, peius quid passuros esse, quàm Sodomitas asseruit, partim ut ad hospitalitatem ipsos incitaret, partim ut terrore eo prædicationis euangelicæ locum aperiret: ita ut hæc minimè, dum malè pateretur, minatus sit, & uerissima hæc Petri oratio de Do-

de Domini tolerantia esse deprehendatur, quæ inquit, nemini eum insultanti & contumeliam inferenti contentiose fuisse aduersatum.

Vt cum peccatis decesserimus, iustitiæ uiuamus. Cuius uibice ipsius sanati estis. Eratis enim tanquã oues errantes, & cõuersi nunc estis ad pastorem, & præsidem animarũ uestrarum.

Cum decesserimus, id est, mortui fuerimus. Cuius autem uibice, ob id inquit, quia à Pilato flagris cæsus, in corpore uibices gestauit. Mat. 27
1041. 19

De obedientia mulierum & concordia erga uiros in salutem in spiritu in modum Sarrhæ: de indulgentia uirorum erga mulieres: de mansueta erga omnes tolerantia & patientia, cuius figura est benignitas Dei in Noe, & in nos per baptismum Christi consensio. Cap. III.

Similiter mulieres subditæ sint uiris suis, ut si qui etiam non credunt uerbo, per mulierum conuersationẽ sine uerbo lucrifiant, inspicientes castam uestram in timore conuersationem. Colof. 3
Ephe. 5

Quarum ornatus non sit extrinsecus intortorum crinium, auri circũpositi, aut amictus indumentorum: sed occultus cordis homo, in incorruptibilitate mansueti & quieti spiritus, qui in conspectu Dei est sumptuosus. Ita enim olim quoq; sanctæ mulieres, quæ in Deũ sperabant, ornabãt seipsas, subditæ effectæ proprijs uiris. Sicut Sarrha Abraham obediuit, Dominum 1. Tim. 2
Gen. 18

- Gen. 18** eum uocans: cuius filiæ effectæ estis benefacien-
do, & non timendo ullam trepidationem. Viri
1. Cor. 7 simili modo cohabitantes ex cognitione, tan-
quam infirmiori uasi muliebri honorem attri-
buentes, utpote etiam cohæredibus gratiæ ut-
tæ, ut ne interrumpantur orationes uestræ.

Cùm per omnes hos moralem institutionem
persequutus sit, per reges, principes, dominos,
seruos: & regibus & principibus quibus oportet,
& in quibus etiam oportet, obediendum esse
sanxerit: ostenderitq; ipsos illos qui dominantur,
cùm iustitiæ igniculum habeant leges, quicquid
secundùm ipsas egerint, non fore condem-
nandos: si uerò præter ipsas iniuste & tyrannice
segerant, perituros esse: quippe cùm ob gentium
utilitatem, ut Paulus etiam clamat, lex data ipsis
Gal. 3 fuerit. Quinetiam principes ipsi, non secus ac le-
Rom. 13 ges, in utilitatem dati sunt: neque ut nonnulli ma-
le opinantur, terrenarum rerum potestas diabo-
li est: neque ei credendum, cùm inquit ad Domi-
Luc. 4 num: Hæc omnia mihi data sunt, & cuicumq; uo-
luero do ipsa. Non enim reges qui ad malorum
correctionem dantur, ipsius iussu constituuntur:
neque tale quippiam agere inter homines diabo-
lus studet. Datæ siquidem potestates & princi-
pes à Deo sunt, alij ad iustitiæ conseruationem,
& subditorum correctionem & utilitatem: alij
ad terrorem eorum qui peccant: alij ut insolent-
ter &

ter & contumeliose se gerentes merita pœna afficiant. Cùm igitur iam dixerit Petrus, bonum esse ut his obediamus, & subiecti simus, malum contra, si obtemperare noluerimus: & simili modo seruos instituerit, ut dominis suis qui in carne sunt, pareant: eosq; qui insontes à malis heris affliguntur & sustinent, maximè probatos esse docuerit, atq; ita obiter malorum dominorum uituperatione heros quoq; ipsos castigarit: transit nunc ad mulieres, consulitq; ipsis ut duo hæc potissimum studeant, ut & proprijs uiris subditæ sint, & sanctarum ueterum mulierum imitatione, ab ornatu omni extrinsecus & compectu sint alienæ. Omnis enim gloria filiæ regis intrinsecus est. Nam etiam hic, quemadmodum beatus David, & Paulus, alterum interiorem hominem præter exteriorem agnoscit, qui occultus cordis homo appellatur. Quinetiam illæ, inquit, solum eum ornatum agnoscebant, ut suis uiris obedientes atque obtemperantes sese præstarent: id enim significat cùm inquit, ornabant se ipsas subditæ effectæ: id est, hoc ornatu se comebant, quòd maritis suis obediebant: subiectionem enim ornatum uocat. Quid lucri autem ex hac re eueniet? tum bona eorum qui extra fidem sunt, æmulatione, quæ ex obedientia etiam quæ à nobis exhibetur principibus, exoriri consuevit: tum quòd ipsi gratias Deo causa nostra agunt: quæ Christianorum

Psal. 44

Rom. 7

stianorum uel magna gloriatio est, cum non ma-
 ledicitur, sed propter nos nomen Dei benedici-
 tur. Quod enim inquit, sine uerbo lucrifiant, ita
 est intelligendum, ut qui non credunt uerbo &
 prædicationi, cessante omni uerbo, & omni con-
 traditione, per conuersationem uxorū ad cre-
 dendum inducantur: uel quia demonstratio quæ
 per opera fit, certior omni uerborum curiosita-
 te habeatur. Opus enim tacitum & carens uer-
 bo, uerbo quod opere careat, longè præstantius
 est. Cum indeterminatè dixerit, sanctas mulie-
 res, postea determinatè Sarrham subiungit, atq;
 huius, ad maiorem adhortationem, filias esse eas
 inquit, uel ex fide, uel ex genere etiam: necesse
 enim est, ut filiæ matres suas imitentur. Vnà autē
 cum hoc decoro & Christianis conueniente or-
 natu misericordes erga pauperes ut sint, etiā mo-
 net, nihilq; uereantur ob hoc uirorum suorū exa-
 ctas rationes. hoc enim uidetur significare cum
 inquit, & non timendo vllam trepidationem.
 quippe cum uerisimile sit, ut uiri interdum sum-
 ptuum domesticorum ab uxoribus rationes exi-
 gant. Ita cum suspenderit sermonem, & parsi-
 moniam & pusillanimitatem fœminæ ad libera-
 lius rebus domesticis utendum inuitarit, seuerita-
 tem & austeritatem maritorum erga ipsas postea
 coërcet, atq; inquit: uiri ex cognitione cohabi-
 rantes, id est, cum sensum & cognitionem habea-
 tis le-

tis leuitatis foeminarum, & temeritatis in omni-
 bus, & procliuitatis in pusillanimitatem, tole-
 ranter uos gerite erga ipsas: neq; domesticarum
 rerum quas custodiae ipsarum commisistis, nimis
 exacte rationem ab ipsis requirite. Atque hoc, ut
 dixi, ne exacti sint subductores & examinatores,
 monet, si liberaliter illae in erogatione erga pau-
 peres se gerant. Mihi tamen uidetur per haec pro-
 fundius quid & sanctius, quam Paulus, de con-
 iugali usu significare. Paulus enim aperte cla-
 mat: Ne defraudetis uos mutuò, nisi quid ex con- 1. Cor. 7
 sensu, &c. hic uerò sanctius, ut dixi, & hone-
 stius, cum cognitionem dixerit, & per eam rem
 ipsam inuenerit, consulit, ut cum pronior ad hoc
 muliebris sexus sit, ne cum obiurgatione & ue-
 hementi austeritate ab ipsis uiri abstineant, sed
 primùm ipsis utpote infirmioribus indulgenter
 utantur: deinde cum quadam reuerentia persua-
 deant, ut huiusmodi abstinentiam admittant: hoc
 enim, id est, reuerentiam & rationem quam habe-
 re de uxoribus uiri debent, significat, cum inquit,
 honorem attribuentes: nisi enim honor aliquis
 alicui exhibeatur, eius reuerentia & ratio habe-
 ri nulla consueuit. Siue igitur ut infirmioribus,
 siue etiam ut cohæredibus gratiae uiuentis, ipsi
 uti hoc modo in huiusmodi consuetudinibus de-
 cet. Ac nos quidem non malè in hunc sensum lo-
 cum hunc interpretari, quod subsequitur, decla-
 rat.

rat. Vt ne interrumpantur, inquit, orationes uestræ. Quam enim orationis interruptionem uiri erga uxorem austeritas affert? Nullam sanè, imò multam & assiduitatem & diligentiam è contrario uxoris contemptus in tempore orationis facit. Ac mihi quidem hac de re ita uidetur: ei tamen qui melius iudicarit, concedendum duco.

Pro. 17. Postremò autem omnes unanimes sitis, com-
 & 21 patientes, fraterno amore præditi, misericor-
 Rom. 12 des, benigni, humiles, non reddentes malum
 1. The. 5 pro malo, aut conuiciũ pro conuicio, sed con-
 trã benedicentes.

Cùm maritorum & uxorum monitiones absoluerit, communem ad omnes facit deinceps adhortationem, ad uiros, mulieres, senes, iuuenes, reges, subditos, peregrinos, ciues, diuites, pauperes. Vnde ait, postremò, quod græcè est, τὸ ἵναι, hoc est, qui autem est finis: id est, quid opus est de priuatis loqui? in uniuersum omnibus dico: hic enim finis est, & ad hoc scopus salutis omnibus spectat, & hæc lex omnibus charitatis est, ex qua humilitas, misericordia, compatientia, & reliquæ similiter uirtutes oriuntur, quas hic enumerat: quarum unanimitas consensio quædam & concordia circa aliquid est, cum studio, sine controuersia. Compatientia est erga malum aliquod patientes affectio, perinde ac si nos ipsi pateremur. Amor fraternus est dilectio, quæ erga
 proximos

proximos tanquam fratres debetur. Misericordia est motio animæ benefaciendi & opem ferendi erga congeneres. Benignitas est mansuetudo & humanitas erga omnes, quæ inter amicos & familiares exhibetur. Humiliatio seu humilitas est, cum quis opprobrio afficit, ferre: agnoscere peccatum, accusationes sustinere, quæ ὡς ἡμεῖς οὐκ ἐσμὲν etiam dici potest, id est, modestia, quasi agnoscen-
tiam dixeris. Conuicium est ex praua consuetudine in obiurgando & detrahendo effusa cōtentio.

Scientes in hoc uocatos uos esse, ut benedictionē hæreditetis. Qui enim uult uitam amare, & uidere dies bonos, sedet linguam suam à malo, & labia sua ne loquantur dolum: declinet à malo, & faciat bonum, quærat pacem, & persequatur ipsam. Quoniam oculi Domini super iustos, & aures eius in preces ipsorum: facies autem Domini super facientes mala. Et quis erit qui uos affligat, si boni imitatores fueritis? Quinetiam si ob iustitiam patiamini, beati estis. Timorem eorum ne timueritis, neque conturbemini, sed Dominum Deum sanctificate in cordibus uestris: & prompti semper estote ad responsionem unicuique qui rationem à uobis petat de ea quæ in uobis est spe, cum mansuetudine & timore, conscientiam habentes bonam, ut in eo quod detrahunt uobis tanquam maleficis, erubescant ij qui insultant uestræ bonæ in Christo conuersationi,

Psal. 33

Mat. 5

Suprà

His

His antedictis, inquit, uirtutibus exornati, præterquam quòd inexpugnabiles uitio efficiemini, æmulationi quoque eritis, dum diuina uita institutumini. Qui enim ab omnibus benedicitur, æmulationi quoque esse consueuit. Atque horum testem

Pfal. 33 Dauid producit, qui inquit: Quis est qui uidere uitam uult (uitam non eam qua bruta etiam uiuunt, sed quam homo secundum Deum traducit) & uidere dies non malos, sed bonos? dies enim seculi huius, iuxta patriarcham Iacob, parui & prauis sunt. Atque ubi propheticum oraculum hoc exposuit, in quo positum est, Oculi Domini super iustos, & facies eius super facientes mala, subiungit: Si ita uixeritis, propitium & benignum Deum habebitis: quod si fiet, quis erit qui uos affligat?

Iob 12 omnia enim in manu eius sunt, quippe cum mors

Sap. 3. 7 & uita in manu Domini sit. Sed quia calamitates quæ ob fidem quibusdam contingunt, male esse nonnullis uidentur, ut opinionem hanc corrigat, subdit beatus Petrus: Ne hæc mala, inquit, esse existimetis, cum beatificatione etiã digna habeantur. Nam qui ab hominibus intentatur timor, in nulla æstimatione haberi debet, cum & diarius sit, & à diarijs hominibus profisciscatur. Si enim oculi Domini super iustos, & aures eius in preces ipsorum, super uero facientes mala facies Domini est, quæ perditionem eis minetur: prorsus si mala hæc sunt, qui bonorum est dispensator,

fator, nullo modo uos sibi dilectos malis remuneraret: mala enim malis mittit. Non male igitur sunt afflictationes, quæ ob pietatem contingunt. Sanctificare autem Dominum in cordibus suis cum Esaia hortatur: id est, non in aperto gloriari Esa. 8 & iactari, sed in occulto cordis conclauī sanctificationem Domini exercere, quæ in scelerum, id est, prauarum consuetudinum gentium segregatione existit. Sanctificate, inquit, Dominum ita, ut ex honesta uestra conuersatione alij homines ipsam glorificent. Quemadmodū ipse etiam Deus Mat. 5 & homo Christus præcipit, cum ait: Ita fulgeat lux uestra coram hominibus, ut uideant opera uestra bona, & glorificent patrem uestrum qui in cælis est. Cum uerò inquit, & prompti semper estote, fidelem hominem hortatur, ut semper rationem de fide, quippe quæ in omni occasione à nobis repetatur, promptè ac faciliè reddamūs, ac respōdeamus cum mansuetudine, quasi ipse etiam Deus adsit. Nemo siquidem modestus seruus cum adest dominus, insolenter loqui cōsueuit. Quidq; ex hoc lucri euenturum sit, subiungit, quæ est infidelium erubescētia & obmutescētia, æ qui orq; erga nos animus. Aduertendum autem est, nō esse contraria hæc ijs quæ à Domino dicuntur: cum Dominus non esse debere sollicitos nos moneat, Mat. 10 cum ad magistratus & potestates adducimur, Luc. 12 quid respondeamus: Petrus ut ad respondendum

- preparati simus, nobis præcipiat. Dominus enim
 de martyrio & testificatione coram principibus
 impræmeditatò faciendâ loquitur: unde etiam da-
 tum iri inquit illis uim & sermonem humana om-
 ni sapientia præstantiorem, & circum intentato-
 rum terrorum securitatem. Quod uerò Petrus
 nunc inquit, ad doctrinam spectat, quæ nisi præ-
 meditata sit, reprehendi consuevit. Si enim absq;
 perspicuentia & examinatione cognoscere ali-
 quid uideamur, reprehendimur: quippe cum insi-
 pientium cognitio inexaminatæ rationes sint,
 præsertim cum & multorum nos impiorum accu-
 sent, & spes nostras esse uanas asserant. Quibus
 sanè ut consideratè & exquisitè responsiones af-
 feramus, consulit, ita ut à uita etiam nostra com-
 probentur, id quod conscientiam uocat. Ordo to-
 tius huius sententiæ talis est: Postremò autè, (quod
 græcè inquit τὸ ἵ τέλος, id est, qui finis autè est,
 id est, quod omnia cõtinet) omnes unanimes esto-
 te, &c. scientes in hoc uocatos uos esse, ad benedi-
 cendum, id est, ut omnibus benedicatis. Benedicite
 enim, inquit Paulus, persecuentibus uos: id autem
 faciendo, hæreditabitis nomen, ut ab omnibus be-
 nedicentes appellemini. Ideo iustum nõ est, ut qui
 æternam uitam affectat, lingua alicui maledicat.
 Propterea etiam Dauid monet, ut linguã à conui-
 cio puram habeat, qui ueram uitam amare uult,
 &c. ita enim instructi omnipotentem Deum &
 omnia

omnia intuentem propitium habebitis, ita ut uos mansuetè inspiciat, & non iracundè, quemadmodum erga maleficos facit. Quod si ita erit, quis affligere uos poterit? Si autè calamitas aliqua uobis inferatur, qui boni operatores et imitatores estis, ne agrè feratis, sed gaudete potius, primum quia hæc mala non sunt, deinde quia etiã beati ob hæc, & non miseri estis. Idcirco in cordibus uestris Deum sanctificantes, terrorem humanum ne timeatis, neq; turbemini, sed prompti estote ad responsionem semper unicuiq; qui à uobis de uestra spe rationem requisierit, reddendam: ita ut actiones quoq; bonas præ uobis feratis. Nã si humanè hoc & mansuetè feceritis, et conscientia uestram bonam esse, id est, conscios uos bonorũ esse, & nõ malorũ, ut qui uos calũniantur, dicunt, probabitis, & prauã de uobis opinionẽ habentes qui insultant, & uestra acerbè exquirentes in malã partem interpretantur, in erubescenciam inducetis.

Melius enim est ut benefaciendo, si uoluntas Dei uelit, patiamini, quàm malefaciẽdo. Quoniam etiam Christus semel pro peccatis passus est, iustus pro iniustis, ut nos Deo adduceret.

Heb. 5

Rom. 5

Causa hæc non ad ea quæ proximè, sed ad ea quæ paulò superius dicta sunt, referri debet, cum inquit, quando etiam si ob iustitiam patiamini, beati estis: propterea quòd melius est ut benefaciendo patiamini, quàm malefaciẽdo. Vel si

quis ad proximè dicta assignare hanc causam uelit, uerbum hoc, benefaciendo, nō ita sumendum erit ut ad alterū referatur, & pro, beneficijs afficiendo accipiatur, sed absolutè pro bene agendo, beneq; operando intelligi debebit, & simili modo, malefaciendo. Addidit autem, si uoluntas Dei uelit, ut nihil sine Dei nutu in nos cōtingere ostendat: sed huiusmodi omnia uel ad subleuationem à peccatis, uel ad comprobationem & gloriam nostram, uel ad salutem aliorum fieri. Hoc autem dupliciter contingit: uel enim affligitur aliquis iustus, ut peccatores alij corrigantur: in quem sensum dictum illud est: Si iustus uix seruetur, peccator ubi apparebit? Atq; hoc quoq; duplicem præ se fert utilitatem, dum iusto qui calamitatibus opprimitur, per patientiam iustitiæ incrementum: peccatori qui id uidet, conuersionem afferat, quemadmodum diximus. Vel igitur hac de causa patitur iustus, uel etiam ob aliorum salutem, sicut Christus. Ac propterea etiam Petrus Christi nunc exemplum subiungit, eò quòd etiam Christus ea quæ passus est, non pro peccatis suis, sed pro nostris est passus. Vnde etiam infert, iustus pro iniustis, quippe cum ipse, sicut antea ex Propheta ostendit, peccatum non commiserit. Ut autem eius qui passus est pro hominibus, efficaciam ac uim declaret, semel, inquit, pro peccatis passus est: ut ostendat, etiam si multa pec-

ta peccata nostra præoccuparint, unam solam Domini passionem satis fuisse ad uim omnem peccatorum nostrorum retundendam ac tollendam. Quoniã igitur pro eo est passus, ut nos ad Deum & patrem suum deduceret, non omnes omnino qui patiuntur, ob peccata affligi, nobis manifestat:

Mortificatus quidem carne, sed uiuificatus spiritu.

Quia Christus duplex est, Deus & homo: duplicem quoq; gratiam patiẽdo nobis exhibuit. Mortuus enim utpote homo, à morte nos & corruptione liberauit, dum resurrectionẽ nobis inno- uauit, suiq; exemplo ostendit, non amplius eos qui moriuntur, sine ulla resurrectionis spe mortẽ subire: hoc enim est quod inquit, mortificatus quidem carne, id est, morte affectus ex natura carnis, id est, humana, quam assumpserat: sed uiuificatus spiritu, id est, sed à mortuis resurgens ex ui & potentia diuinitatis. Deus enim spiritus Ioan. 4. est, ut ipse theologiæ fons ac sapientia nos docuit: ex mortuis siquidem non quatenus homo, sed quatenus Deus resurrexit. Viuificatus igitur, simul eos qui apud inferos erant, secum suscitando uiuificauit: quippe cum multa corpora, ut inquit diuus Euangelista, sanctorum qui mortui Mat. 27. fuerant, surrexerint, & apparuerint multis.

In quo etiam spiritibus qui erant in custodia, profectus prædicauit: qui olim non credi-

Gen. 6

Mat. 24

Luc. 17

derant, quando semel expectabat Dei tolerātia in diebus Noe dum cōstrueretur arca, in quam pauca, hoc est, octo animæ per aquam seruatae fuerunt: quod in figura respōdens nunc etiam nos saluos facit baptisma, nō carnis sordis depositio, sed conscientiaē bonæ in Deum interrogatio, per resurrectionem IESV Christi, qui profectus in cœlum, subiectis sibi angelis, et potestatibus, et uirtutibus, in dextera Dei est.

In quo, id est, ob quod, causaliter subiungit. Cū enim dixisset, iustum pro iniustis nobis mortuum fuisse: atq; inde opinandi occasionem præbisset, quòd pro omnium hominum salute mortē obijisset: infert, quapropter ijs quoq; qui apud inferos cohibebātur, prædicauit. Cū enim hucusque progressus oratione fuisset, & restaret adhuc in dubio, quo pacto eos qui antea dormierant, moriendo iuuerit: non paruaq; relinquere-
tur questio, si in salutem omnium hominum humanitas à Domino sumpta est, quam salutem fuerint consequuti qui mortui antea sunt: utraque una hac ratione dissoluit, Domini mortem in-
quiens utraque hæc effecisse, & spem resurrectionis, propterea quòd ipse surrexit, & salutem item eorum qui mortui antea fuerant. Qui enim quo tempore uiuebant, bonis operibus uitam ita exor-
narunt suam, ut si tunc quoque in mundo uersatus fuisset Christus, uiuificans præconium non
repu-

repudiassent: ij tunc ex descensu Domini ad inferos salutem adepti sunt. Quemadmodum Gregorio etiam diuino placet. Inquit enim ille: Saluos ne facit omnes absolutè & in uniuersum Christus, ubi scilicet ad inferos superuenit? an etiam illic eos, qui credituri erāt? Dum enim inquit, eos qui credituri erant, eos significat qui sese ita præstiterunt, ut si tunc etiam accessisset Christus, fuissent credituri. Neq; id reprehendendum uidetur: non enim sortito exhibetur salus. Nam cū inter uiuentes etiam uersaretur, nō omnes saluos fecit, sed eos tantū qui crediderūt: quippe cū uniuscuiusque etiam electione opus esset, ut cū ratione præditi simus, non stupidè afficeremur erga ipsius qui nos creauit, beneficentiam, sed dantis benignitate ac bonitate dignos nos exhiberemus. Quòd uerò inquit, qui non crediderant, idcirco positum est, ut obiectionem quandam soluat. Verisimile enim erat dicturum esse aliquem, Ecquis alius ante Christum prædicauit, ut qui non crediderunt, fuerint condemnati? id est, digni condemnatione euaserint, qui ante Christum uiguerunt? cūque ipse hoc posset, quemadmodum etiam Paulus, ex insitis in nobis rationalibus facultatibus refellere, ac dicere, nos quum boni & mali iudicio præditi fuerimus, si bonum non operemur, condemnatione esse dignos: id minimè facit, quippe

Rom. 2

cum præstantior ea consideratio & doctior esse uideretur, quàm ut ingenio Iudæorum conueniret: sed ex scriptura incredulitatem hanc probat: neq; à temporibus Prophetarum, sed ab ipsis pene mundi primordijs probationem petit: atque inde ostendit, cum à principio usque hominibus etiam salus prædicaretur, ab eis qui ad uana & uoluptuosa procliues ferebantur, fuisse neglectã.

Gen. 6 Cum enim etiam eo tempore innumerabiles essent homines, soli octo homines credentes ijs quæ prædicabantur, ex arcæ fabricatione consequuti salutem sunt. Quoniam uerò per aquam salus eis comparata est, statim id ad baptismum refert, atque inquit, aquam illam baptismum nostrum significasse, qui etiam ipse sicut incredulos demonas demergit ac suffocat, ita fideles qui ad arcam ecclesiæ accesserint, saluos efficit. Ac quemadmodum aqua sordem è corpore abluuit, ita baptismus, non sordium ille quidem carnis depositionem affert, sed arcana quadam & mystica ratione maculas animæ detergit atque abluuit: estq; interrogatio bonæ conscientie in Deum, id est, quasi arrabo quidã, & pignus bonæ erga Deum conscientie. Qui enim bonorum operum sibi conscij sunt, hoc est, uitam insontem atq; immaculatam sectantur, atque eam ex omnibus exquirunt, & quasi interrogant (quippe cum eos qui diligenter inquirunt, consequi soleat interrogatio) ij
sanè

sanè ad sanctum baptisma accedunt, atq; accurrunt. Et quid est, inquit, quod nobis exhibet, ut diuinum baptisma inquiramus atq; interrogemus? Christi resurrectio: ante enim eius resurrectione & passionem illud pronuntiatur, Nisi quis renatus ex aqua & spiritu sancto fuerit, non potest introire in regnum Dei. Postquam uerò resurrexit, promulgatum est, ut omnes quæ accesserint gentes, baptizentur in nomen patris, & filij, & spiritus sancti. Quòd uerò ait, subiectis sibi angelis, id ob humanitatem assumptam infert, cui erat unitus. Vnito enim ei cum homine, proculdubio angeli subditi ac subiecti fuerunt.

Ioan. 3

Mat. 18

De prauarum actionum depositione, & resumptione fructuum spiritus pro donorum differentia. Quòd ex communicatione cum Christo naturales affectiones oportet superare, & spe in ipsum ab alyis illata damna sustinere. Cap. IIII.

CVM Christus igitur passus pro uobis sit carne, uos quoque eadem cogitatione armemini: quòd qui passus in carne est, à peccato desijt, ut non amplius ex hominum concupiscentijs, sed ex uoluntate Dei reliquū in carne tempus uiuat.

Posteaquàm de dispensatione commemorauit, id est, de descensu Domini ad inferos, & cuius causa illuc iuerit, pro salute uidelicet etiam eorū qui illic erant: rursus occasionem aliam nactus

ex Domini morte incitandi ad uirtutem, ita inquit: Si Christus pro uobis mortuus est carne (non enim immortalis sua ac diuina natura passus est) uos quoque prorsus retribuere ipsi id debetis: ut ob ipsum mortui peccato, non amplius humanis concupiscentijs capiamini, sed ex uoluntate tantum Dei quod restat uitæ tempus in carne traducatis. Ordo autem est huiusmodi: Cum igitur Christus passus pro uobis sit, id est, mortuus, uos quoque eadem cogitatione, id est, iuxta eandem cogitationem, eundemque scopum præparemini: quippe cum mortui etiam uos mundo uidelicet sitis, qui uero mortuus est, à peccato iam desierit: & cætera quæ sequuntur. Nam cum inquit, qui passus est, de morte intelligit, cum Paulo consentiens, qui ait: Si mortui sumus cum Christo, etiam conuiuemus: & mortui quidem erimus peccato, sed uiuentes Deo.

2. Tim. 2

Eph. 4

Satis enim uobis fuit præteritum uitæ tempus ad uoluntatem gentium conficiendā, dum ambularetis in petulantijs.

Satis enim uobis fuit, id est, sufficit uobis quòd antea uitæ tempore uoluntatem gentium exequuti sitis, hoc est, gentiliter uixeritis, ambulantes sicut gentes. perinde ac si dicat: Nonne satis uobis est quòd tanto uitæ tempore in libidinibus uersati fueritis? nonne sicut gentes petulanter uitam traduxistis? Et quæ sint ea petulanter facta, specia-

ſpeciatiſſim ſubiungit, ipſos increpans, atq; in pudorem inducens.

Concupiſcentijs, temulentijs, comeſſationibus, comporationibus, & nefarijs idolorū cultibus: in quo demirantur, quòd uos in eandem luxuriæ reſuſionem non concurratis, maledicentes: qui ei reddent rationem qui paratus eſt ad iudicandos uiuos & mortuos.

Temulentijs, id eſt, οἰνοφλυγίας, ebrietatibus, & ad uinum incontinentibus appetitionibus. In quo demirantur, quòd græcè ξενιστοῦται inquit, id eſt, ex quo & ob quòd peregrinantur, hoc eſt, peregrinam rem & nouam putant. Quòd autem ait, huiusmodi eſt. Cum ſemel gentilibus inſtitutis renunciaueritis, in quibus olim uiueratis, præclaræ huic quam aſſumpſiſtis uitæ incumbite: ita enim etiam ipſi gentiles demirantur uos, quòd unà cum ipſis in ſimilem impietatis reſuſionem, id eſt, conſuſionem non concurratis. Vnde poſt hanc admirationem & hæſitationem quam ex mutatione ueſtra concipiunt, non ſolum ipſi non erubescunt, uerum etiam maledicunt, id eſt, ſubſannant uos & derident: quippe cum cultus erga Deum, ac pietas, deteſtanda quædam res ac deridenda peccatoribus atque impijs uideatur. At iſti ſanè neq; impunè huiusmodi maledictis & cõuicijs utentur: reddituri enim rationem ſunt ob hanc ipſam rem ei, qui immutabiliter ac ſtabiliter

stabiliter ad omnes iudicandos confessurus est. Id enim hoc loco significat, cum inquit, qui paratus est: non secus atq; illud, Preparans montes
 Psal. 64. in fortitudine sua: & Parata sedes tua. Ei igitur
 Psal. 92. qui immutabiliter & firmiter uiuos & mortuos est iudicaturus, reddent rationem hi qui uos subsannant. Quo autem modo uiuorum sit & mortuorum iudex, deinceps declarabit.

Ad hoc enim etiam mortuis euangelizatum est, ut iudicati quidem sint iuxta homines carne, iuxta Deum autem spiritu uixerint.

Ordo & continuatio orationis huius ad hunc modum se habet: Hi qui uobis maledicunt, ei dabunt rationem qui uiuos & mortuos iudicaturus est. Nam etiam mortui iudicantur: id quod ex descensu Domini ad inferos perspicuum fit: si quidem ibi quoque uersatus Dominus, quo tempore uidelicet in cruce mortem obierat, illis prædicauit, quemadmodum supra terram illis qui uiuebant: prædicauit autem non uerbis, sed re. Et quemadmodum cum in mundum uenit, ijs qui ad eum cognoscendum parati erant, in iustificationem, alijs qui eum ignorarunt, in condemnationem accessit: sic illis quoq; qui apud inferos erant, si qui ex carne humane uixerunt, ijs in damnationem: si qui ex spiritu uixerunt, id est, spiritualem & uirtute præditam uitam traduxerunt, ijs in gloriam & salutem aduenit: atque ita uiuorum
 & mor-

& mortuorum iudex dici meritò potest. ALI-
 TER: Nōnulli ex ueteribus patribus hoc quod
 inquit, etiam mortuis euangelizatum est, quasi
 sententiam à superioribus separatam, ita expla-
 nauerunt: neq; quasi dependeat ab ijs, quæ supe-
 rius dixit, sed quasi abscissus ac separatus ab illis
 sensus sit, in hunc modum explicant. Mortuos
 aiunt duplici modo dici in sacra scriptura: uel
 eos qui mortui in peccatis sunt, qui neque uitam
 quidem unquam uidebunt: uel qui morti Christi
 conformantur, & mundo, id est mundanis con-
 cupiscentijs mortui sunt, & soli Christo uiuunt,
 quemadmodū etiam Paulus inquit: Quod autem
 nunc uiuo in carne, in fide filij Dei uiuo. Dicunt
 igitur eos qui ita Christo mortui sunt, ob antea-
 etam ignauē ac negligenter uitam seipsos in carne
 condemnare: atq; id nihil aliud esse quàm spiritu,
 id est, ex Christi institutione uitam traducere:
 quippe cū priorum uitæ actionum damnatio
 alacriores ac promptiores ad ea quæ præ mani-
 bus habent, exercenda ipsos efficiat. Atq; illi qui-
 dem ita interpretamur: quod quamuis uerum sit,
 nondum tamen ita recte sese habet, ut ex superius
 dictis aptè consequatur. Nam cū superius di-
 xerit, illis quoque qui in custodia erant spiriti-
 bus apud inferos prædicatum fuisse euangelium,
 par erat ut præsens oratio causali connexionē
 subiuncta, quasi ad superiora spectaret, ita con-
 sidera-

Gala. 2

fideraretur, non quasi absolute, ac per se esset di-
 cta. Quocirca dicendū est, quia proximè dixerat,
 reddituras esse rationē gentes ei, qui paratus erat
 ad iudicādos uiuos & mortuos: & aliquis subij-
 cere poterat, sed ubi uiui, & ubi mortui iudican-
 tur? ex ijs quæ paulò superius de spiritibus dixit,
 quibus apud inferos prædicatū fuit, rei huius cō-
 probationē sumit: ac prædicationē quidem illam
 in iudiciū eis, id est, in condemnationē euasisse in-
 quit, cū illi qui honestè ac benè transactæ uitæ
 sibi erant conscij, bonitati eius qui illuc aduene-
 rat, statim sese adiunxerint: alij cōtrā pudore op-
 pressi condemnationē in se admiserint, qui malè se
 atq; improbè uixisse cognoscebant. Atq; hoc est,
 quod mortuorum etiam iudicem Dominum esse
 attestatur. Viuorū uerò eum esse inde patet, quòd
 cū in corruptibili hac uita in mundum uenisset,
 aduentus eius hominibus condemnationē attulit,
 cū boni ad eum accurrerint, discipuliq; eius fue-
 rint effecti: mali ac scelesti eum repudiarint, ac
 sponte ad ueritatis illustrationem oculos conclu-
 serint: id quod condemnationē ipsis attulit. Vnde
 Ioh. 9 etiam Dominus, in iudicium, inquit, ueni in mun-
 dum, id est, in condemnationē, ut qui non uident,
 cæci fiant. Ita igitur fit, ut & uiuorum & mor-
 tuorum Dominus iudex sit: & causæ redditio ad
 integram orationem, non ad partem referatur.
 Cū uerò inquit, iudicati sint, & uixerint, tem-
 pus

pus pro tempore, præteritū uidelicet pro futuro
 sumpsit, sicut mos diuinæ scripturæ est. Nam Do-
 mino ad inferos profecto, qui in mundo uixere
 carnaliter, condemnati sunt: qui spiritaliter ui-
 tam traduxere, uixerunt, uel in reuiuiscencia &
 resurrectione cum Domino (multa enim sanctorū Mat. 27
 corpora quæ dormierant, surrexerunt) uel in spe:
 omnium enim, inquit, finis appropinquauit, hoc
 est, & eorum qui in uita, & eorum qui apud in-
 feros iustificati sunt: quippe cum in secundo ad-
 uentu, quod unicuique repositum est, sit perficien-
 dum. Quòd si quis prædicationem Domini apud
 inferos irritam facit ac reprobat, nihil eam asse-
 rens mortuis conferre potuisse, propterea quòd
 apud inferos, ut inquit propheta Dauid, nemo Psal. 6
 cōfiteatur: is & prædicationē apud inferos cras-
 so quodāmodo accipit, & confessionē non laudem
 Dei, sed enunciationē esse intelligit, illud non ad-
 uertens, quod alibi idem Propheta canit: Nō mor- Psal. 12
 tui laudabunt te Domine. Quòd autē inquit Da-
 uid, In inferno quis confitebitur tibi? intelligen-
 dum ita est. Confessio gratiarum actio erga Deum
 est, cum quis è molestijs aliquibus fuerit libera-
 tus. Quoniam igitur in hac præsentī uita omnia
 agūtur, cum mortui uerò sunt homines, ab opera-
 tionibus omnibus uacant: meritò cum nemo apud
 inferos operetur, ut ab aliqua agendarum rerum
 difficultate liberatus confiteri atq; agere pro li-
 beratione

beratione gratias possit, dictum est, *In inferno quis confitebitur tibi?*

Omniū autem finis appropinquauit. Temperantes igitur estote, & sobrii in orationes. **Rom. 12** Ante omnia autem mutuam erga uos charita-
Pro. 10 tem intentam habeatis, quoniam charitas multitudinem peccatorum operiet.

*Finis, id est, completio & consummatio. Vel finis appropinquauit, id est, finis omnium Prophetarum aduenit, qui est Christus: omnium siquidem perfectio ipse est, & non ut Græci nugantur, quorum alij uoluptatem, alij scientiam, aut contemplationem, aut uirtutem esse finem ac summum bonum asserunt. Quoniam igitur omnium perfectio, qui est Christus, accessit, uos quoq; debetis huic conformati in omnibus absolutos ac perfectos uos reddere, in temperantia, in sobrietate orationum: quippe cū sobriorum sit oratio & precum effusio, id est, uigilantium, & non eorum qui mundanarum rerum ebrietate sopiti opprimuntur. In mutua erga uos charitate intentata, id est, abundante, & late diffusa: quam *in 7°* appellat, quasi extentam seu distentam dixeris. Hanc Paulus legis plenitudinem esse inquit: hic uerò esse eiusmodi ait, ut peccata possit operire ac tegere: misericordia enim erga proximum, Deum nobis propitium reddit: at misericordia absq; multa charitate exerceri rectè non potest.*

Hospit

Hospitales sitis erga uos mutuò, absq; susur
 ratione: unusquisq; sicut accepit donum, id erga
 uos mutuò ministrantes, tanquam boni uariæ
 gratiæ Dei dispensatores. Si quis loquitur, tan-
 quam eloquia Dei: si quis ministrat, tanquam
 ex uiribus quas suppeditat Deus: ut in omni-
 bus glorificetur Deus per I E S V M Christum,
 cui est gloria & imperium in secula seculorum,
 Amen.

Phil. 2
 Heb. 13
 Rom. 12

Vbi de charitate dixit, ea quoq; quæ ex cha-
 ritate subsequuntur, subiungit: hospitalitatem,
 quam absque susurationibus exequendam mo-
 net, id quod ueræ charitatis est: subministratio-
 nem eorum donorum quæ quis habet, erga fra-
 trem qui illis caret: ut, si quis doctrinæ sermone
 donatus sit (id enim significat cum inquit, tan-
 quam eloquia Dei) is indigenti ea re fratri exhi-
 beat: si quis affluat opibus, is inopi succurrat: ne-
 que id parcè, sed pro uiribus quas suppeditatio à
 Deo ipsi affert. Si enim ea quæ in nobis sunt ac
 nostra potestate constituta, non faciamus, omnis
 iniustitiæ crimen subibimus. Neque id in opum
 possessione tantum intelligendum, sed in omnibus
 etiam reliquis naturæ dotibus: quas non habenti
 fratri communicare unusquisq; debet, propterea
 quòd ipse etiam cum non haberet, à Deo idcirco
 accepit, ut indigentibus exhiberet. Atq; hæc, in-
 quit, moneo, ut in omnibus uel gentibus uel ope-
 ribus uestris Deus glorificetur.

Charissimi, ne ex incensione quæ ad tentationē uobis exhibetur, perturbemini, quasi peregrina res ac noua uobis contingat: sed quatenus cōmunicatis cum passionibus CHRISTI, gaudete, ut in reuelatione quoq; gloriæ exultantes gaudeatis.

Vbi has admonitiones adhibuit, quia uidebat fore ut aliqui ob illatas sibi afflictationes scandalo afficerentur, quippe cū in lege seruentibus Domino turbatione omni ac molestia carens uita promittatur: nunc locum hunc quem superius breuiter, quando seruis præcepta tradebat, pertransiit, latius ac diffusius persequitur: atq; inquit, charissimi, ut statim ex ipso nomine significet, non quia odio habeantur, sed quia ualde chari sint, uehementerq; amētur, afflictationes ipsis contingere. Quod inquit, ne perturbemini, id græcè est *μὴ θροισθῆτε*, id est, ne peregrinemini, hoc est, ne peregrinam rem & alienam ab amicis Dei esse existimetis. Cū uerò incētionē, id est *πύρωσις*, afflictationes appellat, ob probationem & explorationem exhiberi ipsas indicat. Probatio uerò preciosam & studio dignam rem quæ exploratur, ut aurum & argentum, reddit. His quod beatissimum omnium est, subiungit, q̄ illi qui ita patiuntur, similes Christi euadāt, dum cum ipso nunc contemnantur: atque ita totum ornamentum ipsis absoluit, ac perficit.

Si opprobrio afficimini in nomine Christi,
beati

beati estis, quoniam & gloriæ & Dei spiritus super uos requiescit: quantum quidem ad ipsos attinet, maledicatur, quantum ad uos, glorificatur. Ne enim quispiam uestrum ut homicida, uel fur, uel maleficus, uel alienorum explorator, patiatur.

Si probris afficimini, dum nominamini & appellamini Christiani, beati estis &c. Cùm uerò inquit, quantum quidem ad ipsos attinet, maledicatur, extrinsecus intelligendum est, qui: ut sit sensus: Qui spiritus Dei quantum ad impios attinet, uidetur maledici, quantum ad uos, glorificatur. Quo pacto? quia cùm ipsi falsò uos accusent ac damnent, ipsis dedecus, gloria uobis comparatur. Alienorum autem explorator ille hìc dicitur, qui aliena curiosius inquirendo occasionem præbet, ut uituperio ac conuicijs afficiatur: id quod animi uersuti ac malefici, & ad omne malum procliuis uitium est.

Si autē ut Christianus, ne erubescat, sed glorificet Deū in parte hac, propterea quòd etiā tempus est, ut incipiat iudiciū à domo Dei. Quòd si primūm à uobis, finis erit eorum qui Euangelio Dei non credunt? Et si iustus uix saluus fit, impius & peccator ubi apparebit? Quare & qui secundūm uoluntatem Dei patiuntur, tanquam fideli creatori commēdent animas suas in benefaciendo.

PRO. 11

- Cum inquit, propterea quod etiam tempus est, ut incipiat iudicium à domo Dei, sollicitos ipsos ac trepidos reddit, atque à uita ignaua ac deside excitat. Vnde etiam infert: Quod si primū à uobis, qui estis domus Dei, uitæ examinatio incipit, quis finis eorum existimandus est, qui non credunt? Iudicium autem hic non condemnatio- nem, sed inuestigationem, & examinationem, & explorationē intelligimus. Exquisita autem hæc examinatio à domo Dei primū incipit, quia ut magnus Basilius inquit, natura comparatum est, ut contra eos qui familiarissimi nobis sunt, cum in nos peccant, maxime indignemur. Familiarissimi autem Deo sunt nō alij, quā fideles, qui domum Dei, id est ecclesiam complent, atq; extruunt. Vn
- Mat. 25** de etiā Saluator inquit: Dicet prius ijs qui à dex- tris erant. Iudicium autem hic appellat afflictio- nes, quæ ab impijs fidelibus inferuntur: quas Dominus etiam prænuñciauit, cum diceret: Tra-
- Mat. 10** dent uos in concilia, &c. Deinde beatus Petrus, quasi eos consoletur, subiungit: Si uobis sibi fami- liarissimis nō parcat, quis impijs finis futurus sit, considerate: atq; id ex scriptura confirmat, quæ
- Pro. 11** inquit: Si iustus uix saluus fit, impius & peccator ubi apparebit? Scriptura autem hīc significat, si iustus multo cum labore salutē consequitur (quip
- Mat. 11** pe cum uiolentia acquiratur regnū Dei, & mul-
Act. 14 tis ærumnis & afflictationibus comparetur) quid fiet

fiet ijs qui negligenter & uoluptuose uitam traducunt? De futuro autem tempore hoc quod de impijs inquit, intelligendum est. Quare si hoc ita se habet, nos quoq; secundum uoluntatem Dei patientes, ne ignaue nos geramus, sed tanquam fide-
 li creatori commendemus animas nostras in benefaciendo. Secundum uoluntatem autem Dei inquit, uel ut non præter Dei prouidentiam calamitates & afflictationes nobis contingere, sed ab ipso eas quasi ad probationem nobis dispensari ostendat: uel ut quasi pro Dei uoluntate patientes, ipsi exitum etiam atq; euentum rei omnem re linquamus. Fidelis siquidem ipse est, id est, fidus 1. Cor. 10
 & uerax in promissionibus suis, ut tentari nos supraquam possimus, permissurus non sit. Sed quo pacto commendare seipsum Deo quispiam debet? In benefaciendo uidelicet, id est, in humilitate, ut non gloriatur & se efferat ob ea quæ patitur: sed quanto maiora uidetur pati, tanto inutiliorem seipsum existimet, & semper illud subiungat, ac dicat: iustus es in omnibus quæ fecisti nobis. At Dan. 3
 uerò impius & peccator in eo differunt, quòd impius à Deo alienus prorsus est: peccator aliquatenus quidem Deum colit, sed alioqui tamen leges eius cõtemnit ac uiolat. Fieri uerò potest, ut idem & impius sit, & peccator: quippe cum qui contra legem operatur, prorsus impie se gerat, dum peccando Deum esse non considerat.

Monitio ad presbyteros de procuratione gregis: ubi de
 communi omnium erga unumquenq; humilitate
 ad uictoriam contra diabolum con-
 sequendam. Cap. V.

Presbyteros qui inter uos sunt obsecro, com-
 presbyter etiam ipse & passionum CHRISTI
 testis, & gloriæ quæ reuelanda est, consors: pa-
 scite qui apud uos est gregem Domini, præsi-
 dentes non coactè, sed spontè, non turpis lu-
 cri causa, sed promptè: neq; tanquam dominiû
 exercentes in clericos, sed ita ut formæ gregis
 efficiamini: & quum apparuerit pastorum
 princeps, immarcescibilem gloriæ coronam
 recipietis.

*Cùm de humilitate agere proposuerit, quam
 etiam cùm diceret, in bene facièdo, significauit,
 compresbyterum se uocat. Id autem uel ætatem
 seniore, uel dignitatē episcopatus indicat: nam
 presbyteros etiam episcopos dici, liber quoq; de
 gestis Apostolorum manifestat. Deinde cùm præ
 eminentiam suam, & se humilitatis causa com-
 presbyterum appellasse, uelit ostendere, autori-
 tatem suam ac dignitatem subiungit, cùm inquit,
 & passionum Christi testis, ea uidelicet cau-
 sa, ut ad humilitatem ipsos magis inducat: per-
 inde ac si ita dixerit: Si ego, qui talium miraculo-
 rum spectator fui, atque eorum uobis præceptor
 sum, non dedignor compresbyterum & socium
 uestrum*

uestrum meipsum uocare, neque uos supra illos
 efferrī qui sub uobis sunt, debetis : quippe cū
 etiam Christus huius magister cū humilitatē
 doceret, dixerit: Si igitur ego Dominus & magi 1041. 13
 ster laui uobis pedes, sic & uos alter alterius la
 uare pedes debetis. Quōd uerō insert, & glorię
 quę reuelanda est, consors, propterea addidit,
 ut humilitatis excellentiā ac præstantiam decla
 ret. Quemadmodū etiam Paulus inquit, Quan Colof. 3
 do Christus manifestatus fuerit, tunc etiam nos
 manifestabimur. Non coactē autem neq; inuitus
 pascit, qui formam & exemplar benefaciendo
 seipsum subditis suis proponit, atque ita discipu
 los suos afficit, ut ad æmulationem magistri in
 ter sese omnes certent. At non turpis luci cau
 sa. Qui enim non superbe & arroganter se gerit,
 nec supra subditos extollitur, sed in humilitate de
 git, uilitatemq; & parsimoniam ita amplectitur
 ut nullo sumptu indigeat, neque indumentorum
 magnificorum, neq; mensę Sybariticę: quę cū
 superbiam comitentur, ex turpi lucro etiam pro
 uentum requirunt. Clerum autem hīc, quem
 admodum etiam nunc nos consueuimus, congre
 gationem sacram uocat, quę in sortem Domini
 cessit. Cū uerō ait, formę gregis efficiamini,
 id est, exemplaria, quomodo non coactē pascere,
 intelligatur, declarat. In eo autem quod inquit,
 & cum apparuerit, ET coniunctio pro UT cau

fali connexionione posita est, hoc pacto, ut cum ipse pastorum princeps apparuerit, immarcescibilem coronam recipiatis. Quemadmodum etiam in 89. Psalmo, ubi ait, Et respice in seruos tuos, & in opera tua: & pro ideo, accipiendum est.

Simili modo iuniores senioribus subditi esto te, omnes inter uos mutuò subiecti. Humilitate insinuemini, propterea quòd Deus superbis resistit, humilibus autem dat gloriam. Humiliemini igitur sub potenti manu Dei, ut uos exaltet in tempore, omni cura uestra in ipsum coniecta, eò quòd ipsi cura est de uobis.

Insinuemini, quod græcè inquit ἐγκομβώσαδι, id est, inuoluamini, induamini. In tempore autem addidit, ut de exaltatione quæ in futurũ tempus fit, intelligat: quæ uel sola exaltatio est, cum non mutetur, sed in perpetuum duret. Quæ uerò hîc fit, cum instabilis sit & caduca, semper sibi succedentem humiliationem habet, ut citius quam doq; quàm exaltatus quispiam sit, in humiliationem delabatur. At ex humiliatione altitudinem & sublimitatem comparari, ipse Dominus certus sponsor testatur, cum inquit: Unusquisq; qui se humiliat, exaltabitur: & qui se exaltat, humiliabitur: & qui uult primus inter uos esse, sit omnium ultimus. Cum igitur inquit, in tempore, in futurum ex humiliatione exaltationem promitti significat: quippe cum inuariabilium rerum tem-
pus

Iaco. 4

Mat. 6

Luc. 12

Psal. 54

Luc. 14

& 18

Mar. 23

Mat. 20

Mar. 10

Luc. 22

pus in futuro & incorruptibili seculo fit. Cùm enim incorruptibile illud sit, nihil mortale & caducum in se habet. Deinde uerò ut timorem omnem ex humiliatione hac auferat (fortasse enim uereri aliquos uidebat, ne si in hac uita se ipsos humiliarent, mali aliquid paterentur) idcirco subiungit: Ne timeas, curam omnem & sollicitudinem tui in Dominum conijce: nam si id feceris, prouido ac fido procuratori te ipsum comiseris: ipsi enim cura est de his omnibus. Psal. 54

Sobrii estote, uigilate, quia aduersari⁹ uester diabolus tãquam leo rugiens obambulat, quærens quem deglutiat. Rom. 12 Psal. 54

Eos qui intellectualiter dormire, id est, uanis rebus oscitanter uacare consueuerunt, atque inde sobrietatem animæ aggrauant, praua ac molesta desperationis fera inuadit. Id quod euitans Christi discipulus monet, ut uigilemus semper, & zizaniorum seminatorem caueamus, ne forte dormientibus nobis, id est, negligenter & ignauè uiuentibus, malas cogitationes latenter inferat, atque à uera uita nos seducat. Non enim cessat, inquit, sed tanquam leo rugiens circuit quærens quem deglutiat. Harum diaboli absque ulla intermissione insidiarum, & asiduarum eius contra nos uersutiarum causam afferens etiam sanctus martyr Iustinus, diabolum inquit ante Domini aduentum suæ pœnæ uim non ita certò

nouisse, cum diuini Prophetæ obscure & enigmaticè loquuti de ipso fuerint, sicut uidere licet in Esaia, qui sub persona Assyrij totam eius
 Esa. 14
 Mat. 25
 tragœdiam agendo occultauit Vbi uerò ex Domini aduentu repositum esse ac paratum æternum ignem diabolo & angelis eius manifestè audiuit, ex illo uerò tempore non cessare eum inquit, ab insidijs Christi fidelibus inferendis, dum multos suæ defectionis habere socios uult, ne solus eius condemnatione dedecoretur, uana hac et inuida consolatione suffultum.

Cui resistite solidi fide, scientes easdem afflictationes fraternitati uestræ, quæ in mundo est, perfici.

Cui etiam uos solido ac firmo animi proposito resistite. Hi autem ad quos Petrus scribit, ut uidetur, multis ob Christum calamitatibus affligebantur: idcirco etiã subinde hinc & inde consolari eos conatur, dum modò sicut socij sunt Domini passionum, ita gloriæ quoq; quæ reuelabitur, futuros hæredes ait: modò nõ solos eos pati, sed omnes qui in mundo sunt fideles, iisdem afflictationibus affici asserit: quippe cum sociarum manuum admotio, in subleuando pondere multum conferre consueuerit.

Deus uerò omnis gratiæ, qui uocauit nos in æternam suam gloriam in CHRISTO IESU, paululum passos ipse uos instaurabit,
 firma

firmabit, corroborabit, & stabiliet. Ipsi gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

In principio etiam epistolæ, patrem dixit per filium misertum nobis fuisse: & nunc in calce eundem patrem per filium uocasse inquit. Hic enim ipsis scopus est, ut mysterium prædicent quoquo modo, etiam si admonendo id faciant.

Per Syluanum uobis fidelem fratrem, ut arbitror, paucis scripsi, adhortans ac testificans hanc esse ueram gratiam Dei in qua statis. Salutatur uos quæ in Babylone est simul electa ecclesia, & Marcus filius meus. Salutate uos mutuò in osculo charitatis. Pax uobis omnibus, qui in Christo IESU estis, Amen.

Fidelis admodum erat Syluanus hic, & circa prædicationem alacriter certabat: siquidem Paulus etiam eius meminit, & socium secum cum Timotheo in epistolis assumit, dum inquit: Paulus & Syluanus & Timotheus ecclesie Thessalonicensium &c. Babylonem autem hic Romam uocat, ob excellentiã imperij et claritatem, id quod olim multo tempore Babylon obtinuit. Marcum uerò filium suum spiritu, non carne, appellat: cui Euangelium quoque scribendum commisit. Nonnulli tamen sunt, qui Marcum carnalem etiam filium diui Petri asserere non dubitent, eo argumento usi, quòd in gestis Apostolorum Lucas inquit, Petrum è carcere in quem coniectus ab Herode fuerat, mirabiliter ab angelo Dei eductum,

1. Thes. 1

Act. 12

eductum, ubi ab eo dimissus fuit, ad domum ma-
 tris Ioannis qui appellaretur Marcus, profectū
 fuisse: quasi in domum suam, & ad legitimam
 coniugem redierit. Cū Paulus autem scribat, ut
 2. Cor. 16 in osculo sancto salutentur, hic in osculo charita-
 tis inquit, idem diuersis uerbis significans: quip-
 2. Cor. 13 pe cū etiam Paulus charitatem in Christo,
 maiorem cæteris uirtutibus, quinetiam martyrio
 ipso esse cognoscat. Ille igitur osculum sanctum,
 osculum in Deo segregatū appellat: hic osculum
 charitatis, ueræ scilicet charitatis, quam Paulus
 etiam celebrat. Vnde etiam subiungit, pax vo-
 bis omnibus qui in Christo Iesu estis: non de
 communi pace hominum intelligens, quam ut
 affectibus incumbant, homines procurant, quò
 uidelicet frui uoluptatibus uanis, atq; inani glo-
 ria possint, quibus cū à bello uacant, sese dedere
 consueuerunt: sed pacem eam consequi ipsos op-
 tat, qua quoque magister Christus cū ad pas-
 1041. 14 sionem abiret, dignos ipsos existimauit, Pacem,
 inquit, relinquo uobis: & subiungens differen-
 tiam, non quo modo mundus dat. Non enim ut
 fruamur delicijs & cupiditatibus, pax habenda
 est: sed ut colligati in charitate, omnes aduersarij
 nostri ictus retundamus. Vbiq; autem Discipu-
 li uotum in fine quasi signaculum imponemes,
 quod proprium suæ ipsorum sanctitatis est, sub-
 iungere consueuerunt.

DIVI PETRI CATHOLICÆ 197
Epistolæ secundæ argumentum.

Idem hanc quoq; ijs qui iam crediderant, scribit, quæ commemorationem eorum quæ superius dixerat, continet. Cum enim ceterem sibi ex hoc corpore solutionem futuram esse cognosceret, commonefacere omnes studebat de ijs quibus iam fuerant instructi. Ac primum fidem à Prophetis fuisse annunciatam inquit, & prophetias de Salvatore humanas non esse, sed à Deo, declarat. Deinde monet, ne deceptoribus animum aduertant, perniciem eorum non secus atque angelorum qui peccauerunt, futuram asserens: prædicitq; tempus futurū quo illufores uentent, & inducere in errorem homines conabuntur, dum dicent aduentum Domini inaniter iactari, propterea quod cum semper dicatur, nōdum tamen aduenerit: quos qui dem maxime cauendos præcipit, docens non esse negligentem ita tempora supputanda, cum omne tempus nihil fere sit apud Deum, sed unus dies mille anni, & mille anni unus dies apud ipsum habeatur: nam non tardare Dominum, sed inopinato aduenturum: ad cuius aduentum bonis operibus sese ut præparent, adhortatur: scriptisq; à Paulo apostolo acquiescant, neq; attendant ijs qui ea calumniantur, & deprauant, cum idem toti diuinæ scripturæ facere consueuerint: neq; à proposito fidei scopo decidant. Atq; ita finem epistolæ facit.

DIVI PETRI EPI-
STOLA CATHOLICA II.

De uocatione in fide, quæ operibus uirtutis rata sit spe futurorum bonorum. Commonitio doctrinæ post solutionē sui à corpore: & quo pacto in mōte Thabor Dei de filio uocē audiuit. Cap. I.

Simon Petrus, seruus & Aposto-
lus IESV Christi, ijs qui æqua-
lem nobiscum sortiti sunt fidem
in iustitia Dei nostri & Saluato-
ris IESV Christi, gratia uobis

& pax multiplicetur,

Simon

Simon legitur, & Simeon. Simon enim Simeonis est diminutiuum: sicut Metrodori Metras, & Menodori Menas, & Theodosij Theudas. Statim ab exordio spiritus & animos eorum qui crediderunt, extollit, & ad æquale studium cum Apostolis prædicandi incitat. Qui enim æqualem gratiam sortiti sunt, digni non sunt ut aliquo, ex ijs in quibus æquales extitere, defraudentur. Vbiq̃ autem pacem ipsis optat, non quidem mundi pacem, sed eam quæ in cognitione Dei consistit: ea siquidem sola pax est, utpote quæ ab offensione in Deum & inimicitia nos liberet. Vnde etiam Christus hanc nobis cum ad patrem discederet, exhibuit: & cum à mortuis surrexisset, Pax uobis, clamauit. Quinetiam in ecclesijs nos angelũ pacis dari nobis precamur: & sacerdos sæpenumero de sancto altari hanc populo exhibet: & nos in mutuis salutationibus hac uti consueuimus, propterea quòd ea et bonorum omnium mater, & gaudij nostri fundamentum est. Idcirco etiam Dominus discipulis suis, ubi in domum aliquam ingrederentur, exhibere eam præcepit.

Ioan. 14
Ioan. 20
Luc. 24
Mat. 10
Luc. 10

In agnitione Dei, & IES V Domini nostri: utpote cum omnia diuina potentia ipsius, quæ ad uitã spectant & pietatem, nobis donauerit, per agnitionẽ eius qui nos uocauit per gloriã & uirtutẽ: per quæ preciosa & maxima promissio

sa

sa donata nobis sunt, ut per ea diuinæ naturæ participes efficiamini, cum à corruptione mundana, quæ in concupiscentia est, effugeritis. Et hoc ipsum studio omni adhibito subministrare in fide uestra uirtutem, in uirtute cognitionem, in cognitione continentiam, in continentia patientiam, in patientia pietatem, in pietate fraternum amorem, in fraterno amore charitatem.

Ordo est: Gratia uobis & pax: utpote cum omnia quæ ad uitam spectant & pietatem, in agnitione Dei & Iesu Domini nostri, diuina ipsius potentia, id est, per diuinam eius potentiam gratia hæc nobis donauerit, agnitionem eius, gloriã, uirtutem: per quæ maxima promissa donata nobis sunt, ut cum à corruptione mundana effugeritis, quæ ex cupiditate existit, diuinæ naturæ participes efficiamini. Vel hoc modo: Vobis qui in agnitione Dei & Iesu Domini nostri æqualem nobiscum fidem sortiti estis per iustitiam Dei nostri, gratia & pax multiplicetur. Vel ita: In agnitione Dei & Iesu Domini nostri, quæ quidem agnitio per diuinam eius potentiam omnia quæ ad uitam spectant & pietatē, donauit, per ipsam inquam agnitionem eius qui nos uocauit per gloriam & uirtutem, per quam gloriam & uirtutem preciosa & maxima promissa data sunt, ut diuinæ naturæ participes efficiamini, dum mundanæ concupiscentiæ corruptionem effugeritis: sed
etiam

etiam hoc ipsum, id est, in hoc ipsum studium omne conferentes, subministrate in fide uirtutem, in uirtute cognitionem &c. Sensus autem est huius modi: Cum innumerabilia dona acceperimus ex aduentu Christi, quibus & diuinæ naturæ fieri participes possumus, & ad uitam & pietatem attolli: ita nos gerere debemus, ut fidei uirtutem subministremus, ac per uirtutem ad pietatis profectum progrediamur, quoad in profectum omnium bonum deuenimus, quæ est charitas. Diuinæ uerò naturæ participes ex Domini & Dei aduentu effecti fuimus, cum ipse naturæ nostræ primitias in se assumpserit, & assumendo sanctificarit. Nam si primitiæ sanctæ sunt, massa quoque ipsa sancta est. Massa autem primitiarum nihil aliud est, quàm illi ex quibus sumptæ primitiæ sunt. Corruptionem autem quæ ex mundana concupiscentia existit, propterea ait, quia & ex corruptibilibus cõstat, & circa corruptioni obnoxia mundana concupiscẽtia uersatur. Gradus progressionis & profectus ita facit. Primum gradum fidem esse statuit, quæ bonorum omnium stabilimentum est ac fundamentum: secundum, uirtutem, id est, opera, sine quibus, ut Iacobus inquit, fides mortua est: tertium, cognitionem. Sed quænam hæc est cognitio? Arcanorũ Dei mysteriorum scientia: quæ non cuilibet aduenit, sed ei tantum, qui ex operibus præstantioribus per habitum

bitum exercitatos sensus sibi comparauit. Post Heb. 5
 hæc cōtinentia subsequitur: quippe cū hac quo
 quē ei opus sit, qui ad mensuram & modum co- Ephe. 4
 gnitionis iam p̄uenit, ne doni magnitudine inso-
 lens euadat. Quoniam uerò fieri non potest, ut
 parum usus quispiam continentia firmum ac sta-
 bile donū acquirat (solent enim semper affectus,
 cū à cohibente & coërcente liberi euadunt, in
 peius ferri, ac profundi) patientia subintrās rem
 omnem absoluit, & perfectiorē erga Deum obe-
 dientiam reddens, pietatē nobis conciliat. Post-
 ea pietati fraternus amor accedit, qui sanè nō ac-
 cessisset, nisi pietas gradum ad benignitatē erga
 omnes nobis supposuisset. Postremò omnium suc-
 cedit charitas, ut Paulo & ueritati uidetur, bo- Rom. 13
 norum omnium cōsummatio ac perfectio: quippe 1. Cor. 13
 quæ & Dei filium quoquē, & eius patrem indu-
 xerit, hunc, ut dilectum filium suum daret: illum,
 ut sanguinem suum pro nobis effunderet.

Hæc enim cū uobis insunt, & abundant,
 non ociosos, neque inefficaces ad Domini no-
 stri IESU Christi cognitionē uos reddunt. Cui
 enim hæc non adsunt, cæcus lusciosus est.

Hæc, quænā? fides, uirtus, cognitio, continē-
 tia, patientia, pietas, amor fraternus, charitas:
 quæ profectō nō adesse tātūmodo, sed abundare
 etiam debent. Nam si præsentia iuuat, multo ma-
 iorem abundantia ipsorū utilitatem afferet. Sed

quæ utilitas est, quæ ex ipsis euenit? Ea nimirum, ut in secūdo Domini aduentu fiduciã habeamus: qui enim hæc nõ habet, ei cum in gloria iudex ad uenerit, & tãquam sol fulgurauerit, cæcitas oborietur: quandoquidem etiam si ualenti uisu præditus esset, neq; ita quod supra modũ fulget, absq; turbatiõẽ posset inspicere, cum natura cõparatiũ sit, ut lumẽ quod supra modũ splēdet, aciem eorũ obscureret, qui in id oculos imbecilliter intendunt. Lusciosum autẽ esse, id est *μωμᾶστος*, nil aliud significat quã cæcutire, *ἀπὸ τῶ μωῶν*, id est, à muribus qui sub terra degunt, qui cæci in perpetuũ sunt.

Purgatiõis ueterũ suorũ peccatorũ obliuioẽ inductus. Quare fratres magis studete, ut firmam uestrã uocationẽ & electionem faciatis.

Hoc simile ei est quod à beato Iacobo dictum
Iacob. 1. est: Si quis auditor uerbi & non effector, is similis uiro est qui faciem generationis suæ in speculo contemplatur, contēplatus enim seipsum est, & abiit, et statim oblitus est qualis erat. Sic etiã iste cum cognouerit, dum purgatus fuit sancto baptismate, se multitudine peccatorum fuisse ablutum ac liberatum, & ex ea ablutione sanctitatem se accepisse: cum deberet sobriẽ agere, & dare operam ut perpetuò sanctificationẽ sibi cõseruaret,
Heb. 12. sine qua Dominũ uidebit nemo, ipse obliuioẽ hoc mādauit. Quare, inquit, fratres magis studete ut stabilem atque immutabilem uocationem uestranz atque

atque electionem reddentes, id est, institutionis atque instructionis uerbū, quod ex electione uestra & uocatione audiuiſtis, irreprehēſibiles ſitis: ne quaſi obliterati uerbi Dei iudicemini, ſed in firmā ueſtra uocatione permaneat.

Hæc enim facientes non errabitis unquā: ita enim abundē ſubminiſtrabitur uobis introitus in æternum regnum Domini noſtri & ſaluatoris I E S V Chriſti.

Hæc, quænam? quæ antedicta ſunt, id eſt, uirtutem, cognitionem, continentiam, & quæ ſequuntur. Vide autē quomodo prius ab horribilibus rebus, id eſt à tribunali iudicis eos adhortatus, nūc ex bonis, hoc eſt, ab ingreſſu in æternum regnum Domini, eos incitet.

Idcirco non negligam uos ſemper commone-
nere de his, quamuis ſciatis, & in præſenti ueritate firmati ſitis. Iuſtū autem exiſtimo, ut quādiu ſum in hoc tabernaculo, excitem uos commonitione, cū nouerim celerem tabernaculi mei eſſe deſiſtationem, quemadmodum etiam dominus noſter I E S V S Chriſtus mihi manifeſtauit. Dabo autē operā, ut uos etiā ſemper poſt meum exitum, horū habere memoriā poſſitis.

Ne uideantur, dum aſidue commoneſcunt de iſdem, ignauie atq; ocij damnari, atq; idcirco dolore afficiantur: ea de cauſa ſubiungit, quamuis ſciatis, & in præſenti ueritate firmati ſitis. Et deinde aſidue huius commonitionis cauſam in-

fert, cum inquit se nosse, citò fore ut ab ipso hoc corpore decedat. Quod sequitur uerò, id est, dabo autem operam &c. nōnulli per traiectionem intelligendū censent, ut legamus: Dabo autē operam etiā post meū exitum, ut uos semper & assidue horū memoriā habeatis: atq; ostēdere hinc uolūt, sanctos uiros post mortē quoq; horum qui hīc sunt recordari, ac pro uiuētibus intercedere. Sed alij tamen simplici modo ita interpretantur: Dabo operam ut semper uos, etiā post meum exitum, horum memoriā habere possitis. quasi dicat: Ne miremini, neq; grauitē seratis, si assidue uos de ijsdem commonefacio: nō enim id ago propterea, quòd tarditatis atq; imperitiæ uos damnam, sed ut assidua de his doctrina stabilem atque immutabilem perceptionem in animos uestros inducam: qua confirmati, post meum quoque uitæ obitum insita atque indelebilia huiusmodi documenta habeatis.

Non enim cōmentitias fabulas sequuti, uobis Domini nostri IESV Christi uim & aduentum manifestauimus, sed magnificentiæ illius inspectores effecti.

Cum dixerit, debere ipsos studiose se gerere et diligenter, erga ea uidelicet quæ ab ipso fuerunt annunciata: cumq; de his longam orationem produxerit, & se penumero licet sciētes et percipiētes uarijs modis monuerit, nunc confirmationem
 ipsorum

ipforum subiungit, atq; inquit, non frustra se de his diligentiam præ se ferre, sed eatenus ea persequi, quatenus certissima ac uerissima cognitione percepit. Non enim sapientia se humana utendo, & ornata oratione decipiendo, uim Domini & aduentum manifestasse ipsis asserit. Id quod & Græci faciunt & hæretici, dū illi fuco orationis, hæretici figmentis, auditores captant ac fallunt: quemadmodum Valentiniani, qui Profundum & Silentium prodigiosis fabulis introducebant. Nam uerisimile est eo tempore ipsos iam suboriri incepisse. Nihil, inquit, huiusmodi in nobis deprehendi potest, quippe cum simplici oratione doctrinam hanc apud uos exercuerimus: id quod etiam Paulus ad Corinthios scribit: atq; ea uobis tradiderimus, quæ cum in montem sanctū simul cum ipso ascendissemus, inspectione ipsa percepimus. Intelligit autem de gloria ab unigenito ipsis in transfiguratione demonstrata, & de uoce, quam à patre de cælo emissam ob Dominum audiuerunt, ut sequendo declarat, cum inquit:

1. Cor. 2

Accipiēs enim à Deo patre honorē et gloriā, uoce ipsi delata à magnifica gloria huiusmodi: Hic est filius meus dilectus, in quē mihi cōplacitum est. Et hanc uocē nos audiuimus de cælo delatā, cum in mōte sancto cum ipso essemus.

Mat. 17

Vel participium hoc, accipiens, pro uerbo Accepit, positum est, propterea quod ad partici

pium consequutio orationis minimè respondet: uel si pro participio propriè sumere hoc quispiã uelit, neesse omnino erit ut inconstructa oratio efficiatur. Sed si Accipiēs, pro accepit sumamus, aptè omnia respondebunt, in hunc modum, Accepit enim à Deo patre honorem & gloriam, uoce ipsi delata à magnifica gloria, & propterea habemus certiozem propheticum sermonē &c.

Matth. 3. Testimonium autem à patre filio ter exhibitum
 Ioan. 12. est: in baptisate: in passione, cùm dixit, Glorifi
 Mat. 17. caui, & rursus glorificabo: & in monte, de quo
 nunc hic loquitur.

Et habemus certiozem propheticum sermo-
 nem, cui bene facitis attendendo tanquã lucer-
 næ lucenti in squallido loco, quoad dies illu-
 cescat, & lucifer oriatur in cordibus uestris: il-
 lud primùm scientes, omnē scripturæ prophe-
 tiam priuatæ solutionis non esse. Nō enim uc-
 luntate hominis allata aliquando est prophe-
 tia, sed spiritu sancto acti, sancti Dei homines
 loquuti sunt.

Propterea quòd, inquit, ex rebus ipsis & ex-
 perientia cognouimus quæ à Prophetis fuerunt
 prænunciata, certiozem omnem eorum prophe-
 tiam habemus: non quòd de uoce à patre de cœ-
 lo demissa prophetia aliqua sit, sed quia ex uoce
 patris quæ de filio testificata est, confirmati su-
 mus, & certò credidimus omne Prophetarum ua-
 ticinium stabile ac sine ulla controuersia uerum
 esse.

esse. Ex his enim certiore esse eorum prophetiã
iudicamus, quippe cum res uerba ipsorum fue-
rint consequutæ. Idcirco etiam uos recte facitis,
dum prophetiæ attēditis, id est, ijs quæ à Prophe-
tis fuerunt prædicta, licet tunc obscura haberen-
tur, & similia lucernæ, quæ in caliginoso in-
cenditur. Squallidus enim & siccitate affectus lo-
cus, caliginosus & obscurus esse consueuit, pro-
perea quòd dum calore solis succensus, hamo-
re qui aëri formam dat, priuatur, aërem ipsum
radiorum solarium ministrum ineptum ad ei mi-
nistrandum necessario efficit, utpote qui in disci-
men ueniat, ne propriam suam qualitatem amit-
tat: unde fit, ut quasi per peregrinum uehiculum
radius delatus, obscuram quandam lucem emit-
tat. Attendendo igitur, inquit, ijs quæ ita obscu-
re à Prophetis dicta sunt, spe non frustrabimini.
Nam cum res suo quæq; tempore adueniãt, quas
diei nomine significauit, apte admodum in trãsla-
tione persistens: dixit enim lucernam, & locum
squallidum, id est, caliginosum & tenebrosum,
quæ quidem nox est, noctem autem omnem dies
subsequitur: cum dies igitur, inquit, adueniet, id
est, rerum ipsarum præsentia, habebitis oriẽtem
luciferum in cordibus uestris, hoc est, Christi co-
gnitionem, & aduentum eius à Prophetis prænu-
ciatum, qui tanquam lux uera, corda uestra illu-
strabit. Deinde ut ostendat, cur Prophetæ ea quæ

dixerunt, non sint interpretati, distinguatq; prophetiam ueram à ficta ac dæmoniaca, quæ inter hæreticos exerceri deprehenditur, omnem prophetiam scripturæ inquit priuatæ solutionis minime esse: hoc est, prophetas à Deo quidem accipere prophetiam, non tamē ut ipsi uolunt, sed ut qui eos mouet, diuinus spiritus operatur: ac nouisse quidem ipsos atq; intellexisse propheticum sermonem qui ipsis dēmittebatur, nō tamē solutionem etiam eius fecisse. Nam Prophetas qui diuino spiritu afflabantur, nouisse ea quæ à Deo dicenda ipsis mittebantur, inde perspicuū est, quòd spontē exequēbātur, & quod uolebāt, id loque-

- Ionæ. 1.** bantur: id subdicebant, quod nolebant. Id quod in
Num. 22. Iona & Balaam uidere licet, quorum alter dēnūciare Niniuitis uaticinium nolebat: alteri præceptum est, ut ea diceret, quæ ipsi suggererentur. At falsis prophetis, aut Græcorum oraculis, minime idem contingebat: non enim compotes mentis erant, dum futura prædicebant, sed furore oppressi atque agitati, non secus atque ebrij, quæ agerent, ignorabant. Sancti uerò Dei Prophetæ, id est ueteres, quamuis cognoscerent omnia, non necesse tamen habuerunt sua interpretari, sed alijs, id est, nobis ea interpretāda postea subministrarunt. Id quod etiam ea dispensatione contigit, ut Domini aduētus latēret, ne ab impijs obseruatus, insidijs appeteretur. Nam licet ob
 immensam

immensam Dei potentiam ex quibuslibet insidijs elabi potuisset, uerisimile tamen fuisset, ut cum interdum incredibili quodam modo atque admirabili elapsio ea fieret, humanitatis assumptæ mysterium prodigiosum quoddam esse uideretur. Hoc uerum esse inde patet, quod Prophetæ noui testamenti quum prophetabant, seipsos interpretabantur, etiam si non prorsus, ut diuus Paulus in 1. Cor. 14. priore ad Corinthios inquit: quippe cum in nouo testamento suspicio nulla huiusmodi fuerit. Nam quod sancti hi Prophetæ non mente exturbati uaticinari consueuerint, illud quoque argumento est, quod cum uno & eodẽ spiritu tam in ueteri quam in nouo testamento omnes uaticinentur, Paulus 1. Cor. 14. inquit: Si alteri sedenti reuelatum fuerit, prior taceat. Hinc enim sanè in naturali statu constitutos Prophetas, & mentis cõpotes spontè prophetasse, satis cõstat, propterea quod cū alter afflatus fuerit et surrexerit, priori qui loquebatur, mandatur ut taceat: id quod in furentibus & insanientibus esse nullo pacto potest. Quomodo enim tacebit, quineque quid agat, cognoscit? Quis etiam spiritus sancti esse operationẽ in Prophetis, idem Paulus declarat, cum inquit: Et diuisiones operationum sunt, idem tamen qui operatur omnia in omnibus. Vnicuique autem manifestatio spiritus datur ad id quod confert: alteri enim per spiritũ sermo sapientiæ datur: & post nonnulla,

alteri prophetia. Tametsi etiam ex ijs idem confirmetur, quæ superius producta sunt.

Prædictio fraudulentæ hæreticorum illusionis, de quæ
corum impietate, & futuro supplicio. Cap. II.

F Verunt autem etiam falsi prophetæ in populo, quemadmodum quoque inter uos erunt falsi doctores, qui sectas perditionis subintroducunt, etiam qui eos redemit Dominum negantes, inferentes sibi celerem perditionem, & multi perditiones eorum sequentur, propter quos uia ueritatis maledicetur: & in usurpatione fictitijs uerbis uos mercabuntur: qui bus iudicium iandiu non ociatur, & perditio ipsorum non dormitat.

Iob. 4. Cùm prophetiæ nomen communiter & de Prophetis, & de falsis prophetis dicatur, confirmat nunc ipsos ne falsis prophetis attendat. Quid autem sit quod distinctionem inter ipsos faciat, Paulus docuit, ubi dixit: Nemo dicit Dominum Iesum, nisi in spiritu sancto. Hinc autem contra
Cor. 12. Nicolaitarum hæresim inuehi incipit, duplicem ipsorum malignitatem taxans: sunt enim & in dogmate, quod ex maledictis contra Dominum Christum composuerunt, maxime impij, & in uita impurissimi. Atque hoc quidem nunc ex turpi lucro manifestat, paululum tamen progressus apertius rem declarabit. Usurpationem uero nunc turpe lucrum appellat. Usurpationem enim, id est,

πρανοῦς, modò iniustitiam, modò lucrum significat. Vnde accommodatè ad rem uerbum mercabuntur, subiungit. Porrò à diuina doctrina prorsus esse ipsos alienos ostendit, cùm fictitijs uerbis uti eos innuit. Sed habebūt, inquit, impietatis suæ stipendium, mortem. Iudicium enim & condemnatio his non ociatur, id est, non ociosa erit, atq; irrita: sed iandiu, ab antiquo tempore, id quod præcognitionem Dei significat, parata ipsis est. Sicut enim ex præcognitione bonis bona, ita impijs & malis conuenientē ipsis locum præparauit. Ordo autem est: Qui inferentes sibi celèrem perditionem, subintroducunt seclat perditionis, etiam qui eos redemit Dominū negantes &c.

Nam si Deus angelis qui peccauerant, non pepercit, sed catenis caliginis in tartarum deiectos tradidit ad iudicium reseruandos: & pristino mundo non pepercit, sed octauum Noë iustitiæ præconem cùm diluuium mundo impiorum induxisset, custodiuit: & urbes Sodomorum & Gomorrhæ in cinerem redactas, subuersione cōdemnauit, in exemplum ijs qui impiè acturi essent, constituens: & iustum Lot oppressum à nefariorum in libidine cōuersione liberauit. Visu enim & auditu iustus is habitās inter ipsos, indies animā iustam iniquis operibus examinabat. Nouit Dominus pios è tentatione eripere, & malos in diem iudicij puniendos reseruare.

Si enim Deus neque angelis qui peccauerunt, neque prisco mundo pepercit, sed urbes Sodomorum & Gomorrhæ in cinerē redactas submersione condemnauit, & in exemplum omnibus qui post ipsos impiē erant acturi, posuit: Noë uerò iustitiæ præconem à diluuiō quod mundo impiorū induxerat, seruauit: & Lot ab impijs oppressum & defatigatum, quādo scilicet hospitio exceptos angelos Sodomorū uiri efflagitabant, & ad imitationem impiarum ipsorū actionū quotidie incitatum, & per abstinentiam & continentiam examinatum liberauit: nōne multo magis etiam hoc tempore ipsos hos scelestos, quemadmodum transgressores angelos, & qui tempore diluuij fuerūt, & Sodomitas, perdet ac destruet? & uos qui cū istis in mundo incolitis, sicut Noë & Lot qui tunc cum impijs cohabitabant, seruabit? Ita sanè faciet, negabit nemo. Nouit enim Dominus & pios è tētationibus eripere, et malos in diem iudicij puniēdos reseruare. Vide autem, cū superius exēplū de maleficis præposuisset, nūc iustos antepōnit, ut per id æmulos iustorum soletur, quōd impijs antepōnātur. Vnde etiā Christus prius iustis, id est, qui à dextera erant, agnis dat præmia, deinde hædos à sinistra pœnis ac supplicijs adiudicat: quippe cū iucunda tristibus & molestis soleāt præferri. A præstantioribus autem & honoratioribus argumentū sumit. Inquit

quit enim: Si neq; hi, qui ob substantiæ incorruptibilitatem angeli in honore apud Deum erāt, neq; homines qui proximè ad creationem & formationem suam accedebant, ubi peccauerunt, ueniā consequuti sunt, multò magis neq; his peccantibus parcat Dominus. Cum uerò inquit, catenis caliginis, ineuitabilem damnationē ipsorum significat, è qua effugere atq; elabi nullo pacto possint: huiusmodi enim uinculis qui à nobis penitus cōdemnātur, constringi consueuerūt. Sed unde, dicit quispiam, hæc dæmonum damnatio manifesta est? Ex ipsis profectò dæmonibus qui in Luc. 8. Euangelio uidelicet rogant, ne in abyssum demittantur: quasi id cæteri omnes paterentur. Aduertendum autem est, ex conditione & suppositiuè argumentationem hanc fuisse productam, non tamen postea ita etiam absolui: quippe cum non habeat quod ad conditionem referatur, ac respondeat. Vnde figura tantūmodo argumētatio huiusmodi proposita est, re autem uera est exemplaris probatio simplex. Cur ita sit, dicā. Si enim ex figura esset, ita processisset: Si enim angelis qui peccauerunt, si prisco mūdo, si Sodomis & Gommorræ nō pepercit, nūquid his parcat? Nullo modo. Vel hoc pacto: Si illis non pepercit, his etiā prorsus non parcat. Non simpliciter autē à præstātoribus & honoratoribus argumētatur, sed ut peccātes magis pænæ obnoxios esse ostendat.

Quoniam

Quoniam enim etiã isti præstãtiores in eo sunt,
 quòd uocati ad Apostolatũ à diuina uia de-
 flexere, maiore quoque condemnatione digni
 quàm cæteri habentur. Cũ uerò ex suppositio-
 ne propositionem hanc exemplarem proposue-
 rit, non reddidit quod ex figura consequi oport-
 tebat: iustorum enim assumptione exemplũ con-
 fudit: & cùm deberet ei quod à principio propo-
 suerat, id est, eorũ qui peccauerant, ob quos ex-
 plum adductum est, redditionem subiungere, &
 dicere: Si illis non pepercit, nõquid presentibus
 his flagitiosis hominibus parcat? uel per nega-
 tionem, Multò magis neq; his parcat: non id fa-
 cit. Quã ob rem? propterea quod uidelicet reddi-
 tio hæc duobus propositis exemplis bonorum et
 malorum, uni tantum malorum erat respõsura.
 Vbi igitur una redditione proposita res absolui
 non poterat, loquutione alio modo usus est, &
 per acclamationẽ cùm inquit, Nouit Dominus
 &c. quod debebat inferri, exequutus est. Cur au-
 tem malis bonorum exempla adiunxerit, suo lo-
 co dicitur. ALITER: Sicut superius dixi-
 mus, non secundũ figuram orationis quæ uide-
 tur, sententia quoque ipsa subsequitur: non enim
 redditiõ subiungitur, quæ respondere huiusmodi
 constructionibus cõsueuit, sed simplex exempla-
 ris probatio est eorum qui & ob peccata puniũ-
 tur, et ob iustitiam præmiũ consequuntur: perin-
 de

de ac si ita dixisset, Nouit Deus & eos qui peccant, irrefragabili damnatione punire, sicut angelos qui peccauerunt, sicut homines tēpore diluuij, sicut Sodomorum urbes: nouit item e contrario eos præmijs afficere qui iustitiā exercēt, quemadmodum Noë & Lot. Ac connexio sententiæ huiusmodi est: Quia dixerat falsos doctores ob maledicta in Deum, & impuram uitam, esse puniendos, exempla subiungit. Deus enim neque angelis peccantibus, neq; prisco mūdo pepercit. neque urbes Sodomorum perniciem effugere potuerunt, sed in cinerem redactæ exemplo impię agentibus sunt. Et rursus Deus eos qui iustitiam exercent, honore ac præmio afficit, ut Noë & Lot. Et qualem ob iustitiam uterque salutem adeptus fuerit, explicat, cū inquit, Noë & Lot ob temperantiam & continentiam à pernicie aliorum hominum fuisse ereptos. Nam & Noë impietate hominū qui ante diluuium fuerūt, sequutus non est: & Lot nihil æmulatus impura Sodomitarum flagitia: sed cū indies semper libidinose agentium inspectione quasi stimularetur, & ad ipsa flagitia incitaretur, nunquam succubuit: hoc enim est quod inquit, uisu & auditu &c. Cū enim multa haberet quæ ad libidinem & impuritatem ipsum incitarent, uisionem, auditionem, consuetudinem cum scelestis hominibus & conuersationem, purum se & mundum

conseruauit. Sed neq; hospitio exceptos angelos in specie hominum, ad libidinem ipsos exposcentibus præbuit, licet à nefarijs his multis atq; innumerabilibus contumelijs afficeretur: id quod significat cum inquit, oppressum & defatigatum. His uerò postea quasi acclamationē subdit, Nouit Dominus, inquit, pios è tentatione eripere &c. Cæterum aduertendum est, cum nihil antè dixisset de iustis, sed de solis impijs, et eorum pœna, postea tamē iustorum exemplum interseruisse: primùm propterea quòd historia quoque & de impiorum pernicie, & de iustorum salute mētionem facit: deinde, ut ex comparatione horum & peccantium uitium deprimat, & rectè agentium uirtutē extollat atque illustret: postremò etiam ut auditores inducat, ut & illorum scelera ob pœnas odio prosequantur, & piorum rectè facta ob salutem amplectantur, atque appetant. Vnde etiam in acclamatione utrorūq; mentionē fecit, piorū & impiorū, salutis & pœnæ, quò uidelicet impiorū uitia detestentur, uirtutem piorum æmulentur.

Maximè uerò illos qui post carnem in concupiscētia iniquationis ambulant, & dominationem contemnunt.

Hic à prioribus exemplis aptè ad præsentem rem deuenit. Intelligit autem de scelestis ac detestabilibus Nicolaitis, seu Gnosticis, seu Naasēnis,

nis, seu Cerdonianis : multis nominibus enim uittium illorum cēsetur: & sicut scelestis operibus, ita nominibus quoque confusum atque inquinatum deprehēditur. Hi enim, sicut etiam antea diximus, profundum & silemiū prima mundi constitutionis initia constituentes, ex his matres & secula prodigiose commentabantur (quemadmodum etiam Marcio malis seminibus hinc sumptis fabulatus est) deinde per hæc à mundi opificio et prouidentia dominationibus expulsis, in omnem liberè carnalē immunditiam profusi sunt. De quibus si quis plura cognoscere cupit, Irenæi Galli beati hominis librū legat, quem contra falsi nominis cognitionem inscripsit: ibi enim horum flagitiosas immunditias inueniet, per Marcum maxime perpetratas impurissimū hominem, & quæ ab ipso deceptæ ac corruptæ fuerant miserabiles mulieres.

Audaces, contumaces, glorias non uerentur maledicere, quando angeli robore & potentia maiores cum sint, nō ferunt contra ipsas apud Dominū maledicū iudicium. Isti autem quasi ratione carentia animalia naturalia, genita ad captiuitatē & corruptionē, in ijs quæ ignorant maledicentes, in corruptione sua corrumpentur, mercedem iniustitiæ recepturi, quotidianū luxum uoluptatem existimantes.

Subaudiendum est, qui sunt audaces & contumaces &c. Nihil enim absurdum est, ut qui re-

florem & creatorem mundi respuerunt, audaces
 sint & contumaces, id est, *audaces*, hoc est, qui
 quod sibi placet, sequi omnino ac tueri uelint,
 quin etiam maledici, ut inquit, sint. Nam qui ex
 contemptu dominationem ullam nō timent, quid
 mirum si omnem gloriam & excellentiam etiam
 spernunt? Apertius autem de his beatus Apосто-
 lus Iudas dicet, ubi de Moysis corpore ait: hic e-
 nim nunc rem tantum significauit, & simulat-
 que attigit, omisit. Quocirca ex illo sumpta oc-
 casione interpretandorū horum uerborum dici-
 mus, cum inquit, glorias non uerentur maledi-
 cere, intelligi debere pro Contemnunt, & nihili
 faciunt blasphemare omnem gloriam. Deinde, ut
 audaciam circa hæc reprimat, infert. quando an-
 geli robore & potentia maiores cum sint &c.
 idem quod beatus Iudas inquit. Nam etiam ille
 loquacitatem & maledicentiam quorundam ca-
 stigans, eodē exēplo, sed latius tamen monitionē
 facit, cum inquit: Michaël autē archāgelus &c.
 non ausus est iudicium inferre maledicentiæ. Tale
 quid etiam Petrus nunc dicit, cum ait, hos mise-
 ros nulla ratione habita glorias maledicere: cum
 tamen neque qui potentia & uiribus maiores
 sunt, istis uidelicet flagitiosis hominibus, non fe-
 rant, id est, non inferant, cōtra ipsas uidelicet glo-
 rias maledicum iudicium apud Dominum. Atque
 huiusce rei testis Michaël archāgelus est: is enim
 quia

quia gloriæ cuiusdam particeps est etiam diabolus, propterea quòd principium creationis Domini fuit, contra ipsum maledicum sermonem nò intulit. Et est à maiori argumētatio, in hunc modum. Si diabolus, qui dignior est ut maledicatur, quia tamen gloriæ cuiusdam est particeps, à Michaële archangelo corā Domino id non est consequutus: illi sanè nò sapiunt, qui ita temerè gloriā omnē maledictis prosequuntur, cum tamen multò post angelorū dignitatē cōstituti sint. Glorias autem, uel diuinās potētias, uel ecclesiasticos etiam principatus appellat, aduersus quos suilli isti inuehūtur, ac maledicta inferre non desinunt. Atq; angeli quidem ita modeste se gerūt: at isti, tanquā bruta naturalia, id est, quæ sensu tantūmodo, nò mente & intellectu uiuūt: unde etiā à corruptibilibus, id est, ab ira et cōcupiscentia, quæ in uita insunt quæ corrumpitur atq; interit, facile capiuntur. In ijs quæ ignorant, maledicentes: id est, spūtanè sua ignorātia maledicentes, digna ipsi corruptione corrūpentur, mercedē iniustitiæ recepturi, quā spōtè sibi compararūt. Voluptatē quotidianum luxum existimātes: hoc est, uerā & amabilem letitiam & uoluptatem in quotidiana gulæ fruitione constituentes. Sciendū autem est, diuinā scripturā ea quæ hominibus naturaliter, id est, quatenus sunt animalia, insunt, quando uituperat, brutis animalibus solere compara-

- Psal. 48.** re: quemadmodum cum inquit, Homo cum in honore esset, non intellexit, inter stolidam iumentam connumeratus est. Et: Ne sitis sicut equus & mulus.
- Psal. 31.** numeratus est. Et: Ne sitis sicut equus & mulus.
- Hierem. 5.** Et: Equi in feminas furētes effecti sunt. Et, Fiat is prudentes sicut serpentes, et synceri ut columbae.
- Matth. 10.** Atque id inquit, non quod mutari naturae possint, fieri enim id nullo pacto licet: sed ut ad naturales incitationes alias deuitandas, alias sectandas incitet. Quando autem salutare aliquid consulit ac praecipit, ad superiora comparationem facit, sicut cum inquit: Sitis misericordes quemadmodum etiam pater uester coelestis est. Et neque hic naturam transmutandam monet, sed quatenus vires nostrae patiuntur, ad haec facienda nos hortatur.
- Luc. 6.**

Sordes & maculae, in deceptionibus suis delicias, coepulantes uobiscum, oculos habentes plenos adulterae, & incessantes a peccato, instabiles animas inescantes, cor habentes exercitatum auaritijs, filij execrationis, qui relicta uia recta aberrauerunt, sequuti uiam Balaam filij Bosor, qui mercedem iniustitiae amauit, sed propriae iniquitatis redargutionem habuit. Iumentum mutum hominis uoce loquens Prophetae dementiam prohibuit.

Num. 22.

Ordo est: Sordes & maculae, cor exercitatum auaritijs habentes, filij execrationis, coepulantes uobiscum, oculos habentes plenos adulterae, & indefinētes a peccato, animas instabiles inescant,

quas

quas Paulus mulierculas peccatis accumulatas 2 Tim. 3.
dixit: qui quidem relicta recta uia aberrauerunt
in uia Balaam filij Bosor &c. Sordes & macu-
lae: quippe qui nihil in se habeant puritatis, sed
quasi sordes in indumento mundo, id est, in pura
& sincera uita inhaerentes, & omnia maculan-
tes, ubi auerterint aliquos à sanctitate, & flagi-
tiosos reddere secum uersantes uel uiros uel mu-
lieres potuerint, id delicias sibi esse existiment,
Quinetiam dum uobiscum coëpulantur, non ob
charitatem id faciunt, & ut salis & mensae com-
municationem ineant, sed ut occasionem ad deci-
piendas mulieres nanciscantur: hi enim cum o-
culos habeant, nihil aliud quam adulteras inspiciunt:
atq; in hoc sine ullo fine peccantes, tanquam exe-
crationis filij animas instabiles inescant. Cor enim
ipsorum ad nullam aliam rem, quam ad auaritia-
tem & auaritiam exercitatum est, hoc est, ad pol-
lutionem & pecunias: ob quæ utraq; relicta uia
quæ ad salutem deducit, aberrauerunt, non secus
ac Balaam Bosor filius, qui ob largitionem ama-
uit iniustitiæ mercedem, redargutusq; suæ iniqui-
tatis est à iumento muto, quòd hominis uoce lo-
quutum, dementiam Prophetæ prohibuit. Atque
hinc cognoscere possumus, Balaam ex auaritiæ
affectu, quem furioso suo uaticinio alebat, semel
à Deo prohibitum, iterum contentiose ire ad Ba-
lac festinasse, et timore Dei, terroribusq; in itine

Num. 22.

re correptum, benedictionis orationem non immutasse: id quod non uaticinijs (diximus enim uaticinium, id est, *μαυ/ήσις*, ex furenti animo deproxi, ignorante quid dicat) sed prophetiæ est. Prophetæ enim scientes dicunt ea quæ prænunciant: unde etiam Prophetam ipsum hunc uocauit, utpote qui sciret ea quæ diceret: non enim si ignorasset quæ dicebat, in electione præstantiorum perstitisset. Benedictio igitur eius non uaticinijs & diuinationis suæ, sed uirtutis diuinæ fuit.

Iudæ. 3.

Hi sunt fontes aqua carentes, nubes à turbine agitata, quibus caligo tenebrarum in æternum reseruata est: supra modum enim fastuosa uerba uanitatis loquuti, alliciunt in concupiscentijs carnis, in impudicijs eos qui uerè aufugerant, eos qui in errore conuersabantur, libertatem illis pollicentes, cum ipsi corruptionis serui sint. A quo enim quis superatus est, ei etiam in seruitutem est redactus.

Cum multa interposuerit, inter quæ etiam exemplum Balaam adduxit, redit rursus ad impuros Gnosticos, quos fontibus aqua carentibus comparat, utpote qui uitæ aquam, id est, puram prædicationis, & dulcem aquam amiserint: quam cum haberet Dominus, multos qui ad se accederent, saturaturum se esse promittebat. Nubibus quoque similes esse hos inquit, quæ à uento aguntur, atque à uento quidem contrario, quem turbinem

uocat

Ioan. 4.

Ioan. 7.

uocat, quippe qui illud quod impellit, conturbet ac contorqueat: id quod turbinis proprium est. Non sunt, inquit, nubes pellucidæ & claræ, ut sancti uiri, sed nebulae caliginis plenæ, quibus caligo tenebrarum (de futuro autem iudicio intelligit) in æternum reseruat. Curq; id fiat, causam subiungit: quoniam supra modum fastuosa uerba uanitatis loquuti, carnali concupiscencia in impudicitijs eos qui uerè effugerant, alliciunt, & omnino eos qui prius in errore conuersabantur. Quare impudiciæ, arrogantia, & impietatis rei sunt, qui hæc efficiunt. Cumq; ipsi immunditiæ serui sint, quam corruptionem meritò appellat, libertatem alijs quos decipiunt, pollicentur, non uerè illam quidem, sed remissæ ac profuse uitæ libertatem. Vnde etiam cur serui sint peccati, rationem subdit: propterea quòd uidelicet à qua quis perturbatione uincitur, ab ea in seruitutem etiam redigatur.

Nam si cū effugerint iniquationes mundi in agnitione Domini & saluatoris IESU Christi, his rursus implicati superantur, ultima ipsis peiora prioribus euaserunt. Melius enim ipsis erat si uiam iustitiæ nō agnouissent, quàm ubi agnouerunt, à sancto mandato, quod eis traditum est, auerti. Contigit autē ipsis id quod ueri prouerbij est, Canis conuersus ad propriū uomitum, & sus lora in uolutabro cœni.

Ioan. 8.

Rom. 6.

Heb. 6.

Mat. 12.

Pro. 26.

Duo probat hac oratione: & eum qui alicui affectui succumbit, illius esse seruum: & eos qui post ueritatis agnitionem rursus prioribus flagitijs inuoluuntur, id deteriora prioribus mala incidere: cui rei attestans prouerbum adducit. Est autem tota hæc sententia: Si autem cum agnitione Domini & saluatoris Iesu Christi inquinatio- nes mundi effugerint, rursus iisdem impliciti ab ipsis superantur, prorsus etiam ipsis seruiunt, & peiore seruitute quàm ante cognitionem detinen- tur: cum insidiator noster satanas id det operam, ut tanto deterioribus inuoluantur, quanto maio- re ocio à prauis operibus antea uacauerant. Idcirco Apostolus inquit, quoniam ad hoc deue- niunt, qui malorum recantationem faciunt: me- lius sanè ipsis fuerat, si non agnouissent, quàm post agnitionem peioribus opprimi. Nam etiam canis qui ad propriū uomitum, id est, ad id quod euomuerat, edendum reuertitur, multò est dete- stabilior: quippe cum quæ natura exosa euome- re ac reijcere ipsum coëgerat, ea rursus in cibum sumat, & quæ corrupta iam sunt, & natura abortum fecerunt, rursus comedat. Sus quoq; dum ablui querit, si cœno id faciat, sordidior multò quàm prius erat, efficit.

Resumptio

Resumptio de prauitate hæreticorum hominum, ubi ait
 in consummatione huius seculi inopinatò Christum
 aduenturum, ut ad eum omni uirtute præpa-
 rari debeamus. Caput III.

Hanc iam charissimi secundam uobis scribo
 epistolam, in quibus commonēdo uestram syn-
 ceram mentem excito, ut uerborum quæ prædi-
 cta sunt à sanctis prophetis, mandati nostri A-
 postolorum, Domini & saluatoris IESU me-
 mores sitis, illud primùm scientes, in extremo
 dierum uenturos esse illusores, qui iuxta pro-
 prias concupiscentias ambulent, & dicant: Vbi
 est promissio aduentus ipsius: ex quo enim pa-
 tres dormierunt, omnia ita à principio crea-
 turæ permanent.

Hinc omnes Petri epistolas duas esse cogno-
 scimus. Cum uero inquit, in quibus, intelligen-
 dum est, utrisq; epistolis, id est, per quas utrasque
 epistolas synceram mētem uestram excito. Syn-
 cera enim ac pura mens & cogitatio est, cum eo-
 rum quæ salutaria sunt, quæ iam audiuiimus, &
 reseruata iam sunt ac deposita, recordamur, &
 ad resumēdam eorum operationem, omni studio
 ac uiribus omnibus incitamur. Recondita autem
 ac deposita, & per propheticos sermones, et per
 Apostolicas prædicationes hæc sunt. Vnde etiam
 Paulus inquit: Inædificati supra Apostolorum et
 Prophetarum fundamentum. Omnes enim hi &
 primum & secundum Domini aduentum denun-

1. Tim. 4.

2. Tim. 2.

Iudæ.

Ezech. 12.

Eph. 2.

ciarunt. Tot uerò ac tantis testibus non credendum nõ est. Cõstructio autem orationis huiusmodi est: ut memores sitis uerborum prædictorum à sanctis Prophetis, & mādati nostri Apostolorũ, & mandati Domini & saluatoris Iesu. Vel, ut memores sitis uerborum prædictorum à sanctis Prophetis, & à mandato scilicet prædictorum nostri Apostolorum, & à mandato Domini & saluatoris Iesu: ut subintelligatur *ὁπὸ*, id est, à, præpositio: & non Mandati, in genitiuo, sed in ablatiuo Mandato, *ἠνωθεν* interpretemur. Cur uerò renouari hanc memoriam ipsis uelit, subiungit: propterea quòd qui iuxta proprias concupiscentias perturbatè ac libidinosè uitam trahunt, cùm uideant Domini aduentum, quem unà cum alijs Deo afflatis sanctis uiris etiam ipse Dominus prænunciauit, quosdam timere, ac propterea inhonestam ipsorum uitam detestari, fidelibus insultant atq; illudunt, eo quòd non statim prædicatio experimèto rei comprobatur, sed ob multorum salutem differtur: atque irridendo, inquit: Vbi est promissio aduentus eius? atq; ita per hanc unam promissionem, quæ ob aliquos ex dispēsatione nondũ expleta est, dolosè machinantur, ut alijs quoq; salutaribus Domini mādatis fides nõ adhibeatur. Hæc Gnostici qui per illa tempora uigebant, uel Naaseni, qui ijdẽ & Læpetiani, & Euchetæ appellabàtur, nugari cõsueuerāt.

Latet

Mat. 26.

Mat. 24.

Mar. 13.

Luc. 21.

Latet enim ipsos hoc uolētes, cœlos fuisse antiquitus & terram ex aqua, & per aquam constituisse Dei uerbo: per quæ qui tunc erat mundus, aqua inundatus perijt: qui uerò nunc sunt cœli et terra, ipsius uerbo recõditi igni seruātur in diem iudicij & perditiois impiorū hominū.

Hi sanè omnes spontè ignorant: spontè enim conuiuent, & ad ueritatem percipiendam cæcutiunt. Et quid est illud quod ipsos latet? Cœlos uidelicet ante diluuium antiquitus, sicut in mundi procreatione apud Mosen est, ex aqua extitisse: Gen. 1. inquit enim ille, iussisse Deum in medio aquæ firmamentum fieri, hoc est, firmiorem aquarū subsistentiam existere. Latet etiam ipsos, terram simili modo creatoris iussu emeruisse, cum prius obruta detineretur: & sicut ex aquis cœlo & terra constante diluuiū mundo inopinatò superuenit, ita etiam nunc repositum esse, ut per ignem uniuersi perniciēs efficiatur, quo cum impij quoque perituri sint. Cùm enim duo sint elemēta quæ uniuersi hanc machinam maximè continent, & coherentē conseruant, aqua & ignis, ex quibus reliqua duo etiam existunt: nam aër, ex aquarum exhalatione, terra ex earundem concretione constat: quæ utraque, id est, exhalationem & concretionem ex aqua, exprimit ignis uis, quæ à create Deo naturaliter ipsi insita est. Cū igitur duo hæc præcipua sint elementa, & per aquam prius
impiorum

impiorum scelera fuerint deleta, necesse, inquit, est ut rursus impiorū perditio per ignem fiat. Ac de hoc quidem mundi interitu non Christiani solum, uerum etiam Græcorum sapientes, ut Heraclitus Ephesius, & Empedocles Aetneus tradunt. Sed dicet quispiam, quæ ratio est cur cōditus fuerit mūdus, si interire rursus debet? Cui ita respondendum est, mundum tunc nō in perniciem prorsus interiturum, sed in renouationem abiturum.

Psal. 103 Vnde etiā Propheta inquit, Et renouabis faciem terræ. Sensibilis enim creatura à principio à deo constituta, bona erat, & postea hominis transgressione uanitati etiam ipsa fuit subiecta, ut non

Rom. 8 stabiliter amplius esset, sed fluxu & refluxu in interitum abiret. Diluuiō effectum est, ut ad pietatem rursus reductis hominibus, per Noe & ea quæ cōseruata in arca fuerant animalia ad semen

Gen. 8 excitandum, rursus mundus quasi instauraretur, ac nouum quasi exordium sumeret: sed cū neq; tunc hominis natura admodum multum profecisset, sed ad deteriora fuisset delapsa, eā postea lex per Moysen data à prauitate conata est auertere: postremò uerò Christi aduentus ad salutem deduxit, quæ nisi à paucis tamen admittitur. Quotus enim est eorum qui salui fiunt numerus, præ eorū qui in singulis etatibus pereunt multitudinē? paucissimus admodū: ut tempus consummationis pro rogari propterea existimem, ut eorū qui seruādi sunt

sunt numerus cōpleatur. Quoniā igitur sicut mul-
tiplex ad salutem uocatio fuit, ita uaria quoque
ex inobedientia perditio est subsequuta, fit ut
ignis diluuium necessarium sit, quo mūdus totus
etiam si non omnino interiturus sit, consumatur.

Non enim animæ interibunt, sed neque corpora:
quippe cū oporteat ut omnes nos, non cum
animabus corpore destitutis, sed unā cum cor-
poribus quæ etiam ipsa immortalia sint effecta,
ante tribunal Christi assistamus.

Rom. 14.

2. Cor. 5.

Quo pacto enim sola anima pœnas eorum reciperet, quæ
per corpus perpetravit? Quin neque iusti esse iu-
dicis uidetur, ut cū duo simul eadem in re pec-
carint, alterum illæsum dimittat, alterum totius
criminis supplicio afficiendum ducat. Præterea
si nos materias conflare per ignem consueuimus,
non ut penitus eas destruamus, ne sint, sed ut pur-
gatiores eas ac synceriores reddamus: credendum
non est, Deum cū per ignem consummationem
promiserit, uel id non facturum, uel si faciat, in
perniciem & interitum mundi id esse facturum.

Nam si perdentur & consumentur aliqua, quæ
ea erunt? superuacua hæc, & præsentis uitæ ac-
commodata, cuiusmodi sunt iumēta, herbæ, plan-
tæ. Herbæ siquidem iumentis & pecudibus ui-
ctum suppeditant: iumenta uerò uitæ huic corru-
ptibili hominū ministeriū exhibent. Qui efficit,
inquit, ut gramen oriatur iumentis, & herba ad

Psal. 103.

serui

seruitutem hominum. Plantæ autem & stirpes
 aliæ, materiam & ligna ad tabernacula et domos
 extruendas: aliæ, fructus ad alimentum homini-
 bus producunt. Alimentum autem & nutritio,
 corruptionis argumentum est. Defectus enim &
 repletio quid aliud promittere quam corruptio-
 nem potest? Hæc igitur quæ uana sunt et superua-
 cua ad uitam incorruptibilem, corrumpentur ac
 perdentur. Noui uerò cœli & noua terra substi-
 tuetur, quæ tamen materia diuersa minimè erūt:
 quippe cum neq; qui nouam domum extruit, eā
 ex nulla subiecta materia faciat. Sic Deus cum
 semel materiam à principio produxerit & for-
 marit, omne id quod ad usum quidem uitæ huius
 necessariū, sed ad alteram tamen incorruptibilē
 inutile ac superuacuum est, tollet ac perdet: quic-
 quid uerò ad eam conducet, id incorruptibili &
 admirabili pulchritudine reformatum, ad secun-
 dum & incorruptibilem mundum ornandum re-
 linquet. Cum uerò ait, terram ex aqua & per a-
 quam constituisse, ex aqua tanquam ex materiali
 causa, per aquam tanquam per finalem constitu-
 tã esse ipsam significat: aqua enim est, quæ quasi
 gluten quoddam terram cominet, atque ut cohæ-
 reat, facit: alioqui nisi ea esset, in puluerem eua-
 nesceret ac fatisceret, ac dissoluta in aërem diffu-
 retur. Sed fortasse insurget quispiam contra nos,
 & nugaci quæstione, Quid, inquit, Deus cum
 mundum

mundum hunc uisibilem cōstitueret, non à principio stabilem eum & immutabilem, sed mutationibus obnoxium fecit, ut postea & tempore Noë per diluuium, & in cōsummatione per ignem, ut nunc dicit Petrus, fuerit ad incorruptibilitatem restituendus? Huic occurrendum hoc modo dicimus, ut asseramus, nō potuisse fieri ut immutabilitate esset præditus, qui ex mutatione constiterat: quippe cū ad id productus fuerit, ut esset, ex eo quod non erat: id quod alterationem et mutationem esse negaret nemo, qui compos mentis sit. Vnde cū alteratio peioribus cōmixta in deterius euasisset, necessariò huius opifex, ut in melius restituat, & tempore Noë expurgationē per aquam intulit, & in cōsummatione per ignē est illaturus: quemadmodum etiam nos materias, sicut dictum est, non ut destruamus, sed ut purgemus, conflare consueuimus. Quod autem inquit, per quæ, ad cælum & terram refertur: per quæ, id est, per cælum et terram, cū terra aqua effudisset, & cœli cararactas suos relaxassent, id est, tanquam cataractis subductis aquam detruississent, qui tunc erat mundus, aqua inundatus perijt. perijt, autem non ad totum mundum, sed ad sola animalia referendum est, quæ uidelicet totū mundum formant: quippe cū absq; animalibus desertus locus ne mundus quidem existinari posset. In diem iudicij autem, pro, in diem condemnationis, dictum est.

Gen. 7.

Psal. 84. Vnum autem hoc ne lateat uos dilecti, unū diem apud Dominum tanquam mille annos, & mille annos tanquam diem unum esse. Non tardat Dominus promissionis, sicut nonnulli tarditatem existimant: sed toleranter agit erga nos, dum non uult ut aliqui pereant, sed omnes ad pœnitentiam ueniant.

Psal. 84. Cùm totam de cōsummatione mundi orationem absoluerit, eam & necessariò & per ignem futuram esse, quæ omnia nos latius etiam fuimus persequuti, transit ad temporis prorogationem, atq; inquit, Non tardat Dominus, ut quidam putant, sed tolerãter agit ac patienter, dum salutem nostram expectat, & nos perire non uult, sed omnes ad pœnitentiam uenire. Nam cùm infinitus sit Deus, & substantiæ pelagus incircūscriptum sit, nihil ipsi productum esse ac longū potest, sed mille anni tanquam unus dies apud ipsum sunt, imò, ut Dauid inquit, ne minima quidem diei pars: dicit enim in hūc modum: Mille anni in oculis tuis Domine sicut dies hesternus qui præterijt, & custodia in nocte. per custodiam, breuissimam nocturni spacij partem significans: quippe cùm in quatuor custodias & uigilias diuidatur nox: nam etiam Dominus quarta uigilia ad sanctos discipulos accessit.

Superueniet autem dies Domini sicut fur in nocte, in quo cœli stridenti impetu præteribunt, & elementa exusta dissoluentur, & terra, & quæ

& quæ in ipsa sunt, opera, comburentur. Cùm *Apoc. 3.*
 hæc igitur omnia dissoluãtur, qualesnam esse *& 16.*
 uos in sanctis conuersationibus & pietatibus
 oportet, expectantes & accelerantes aduentum
 diei Dei, quo cœli incensi dissoluentur, & ele-
 menta exusta contabescent. Nouos uerò cœlos
 & nouam terram iuxta promissum eius expe- *Apoc. 21.*
 ctamus, in quibus iustitia habitat. Propterea *Esa. 65.*
 dilecti, hæc expectantes date operam, ut imma- *& 66.*
 culati & irreprehensibiles ab ipso inueniami-
 ni in pace, & Domini nostri tolerantiam salu-
 tem existimare.

Incertitudinem & inexpectationem aduen-
 tus Domini per furem & noctem significat: ob-
 scura enim et incerta omnia in nocte fiunt. Inex-
 pectata uerò furis irreptio est: ad neminem enim
 expectantē accedit, sed inexpectatō et inopinatō
 fur inuadit. Vnde etiam Dominus, Sicut, inquit,
 in diebus Noë homines nuptijs & compotatio- *Mat. 24.*
 nibus letabantur, & calamitatis quæ oppressu- *Luc. 17.*
 ra ipsos erat, nullum sensum habebant, donec di-
 luuiū ipsis superuenit: sic etiam aduentus Do-
 mini inexpectatō impijs adueniet. Cùm uerò
 ait, stridenti impetu, id est *ῥοις ἡδὲν*, impetuose &
 stridenter, sonum significat et sibilum qui ex igne
 flagrantibus edi consueuit. Aduerte autem, terrā
 dixisse & quæ in ipsa sunt, comburenda esse, nō
 autem homines: nam perditionem tantummodo

impiorum, id est, impietatum ipsorum dixit. Via enim impiorum peribit, sed non ipse impius. Iuxta autem promissum eius inquit, propterea quod fidelibus promisit, cum diceret: Veniam & assumam uos. Et: Apud patrem meum mansiones multae sunt. Vnde etiam Paulus ait: Tuba canente angelo de caelo, & mortuis incorruptilibus resurgentibus, & ipsos occursuros Demino in gloria: cum gloria nihil aliud quam incorruptibilitatem significet. Quod si incorruptibiles, noui prorsus etiam erunt. Si autem noui homines erunt, creaturam quoque mundi quae cum hominum statu mutari consuevit, nouam quoque ipsam futuram manifestum est. Sicut enim ex delapsu hominum in corruptionem corruptibilis euasit: ita incorruptibilis ex hominum renouatione efficietur. Prorogationem autem temporis aduentus Domini, & tolerantiam eius, ob salutem nostram fieri ait.

Quemadmodum etiam dilectus noster Paulus ex data sibi sapientia scripsit uobis, sicut in omnibus etiam epistolis, loquens in eis de his inter quae nonnulla difficilia intellectu sunt, quae indocti & instabiles distorquent, sicut & caeteras scripturas, in propriam ipsorum perditionem. Vos igitur dilecti praenoscentes caute, ne nefariorum errore simul abducti a propria stabilitate excidatis: sed crescite in gratia & cognitione Domini nostri & saluatoris IESU Christi

Christi. Ipsi gloria & nunc & in diem æternitatis, Amen.

Sed ubi tale quid Paulus dixit? ubi uidelicet Rom. 2.
inquit, benignitas Domini in pœnitentiã te ducit. Quòd si Dei tolerãtia & lōganimitas ad pœnitentiam deducit, pœnitentia uerò salutaris nobis est: ad utilitatem & salutem nostram Dei longanimitas spectat. Difficilia autem intellectu ea dicit, quæ ab impijs distortè ac peruerse intelliguntur: id enim significat cum inquit, distorquent.

Ceterum ut uno exemplo rem omnem aperiam, Roma. 5.
quòd inquit Paulus, Vbi abundauit peccatum, superabundauit gratia: ipsi id peruertunt ac distorquēt, atque inquirunt Paulum ita intelligere, Peccemus amplius, ut nobis remittatur: atq; hoc, inquit, illi in perditionem suam faciunt. Quem admodum enim qui Prophetas & Apostolos interfecerunt, ita etiam qui uerba ipsorum distorquendo deprauant ac perdunt, eidem iudicio obnoxij sunt: propterea, quòd sicut qui illos occiderunt, ea de causa id fecerunt, ut prohiberent quo minus qui ab ipsis instruerentur, consequi salutem possent: ita qui uerba ipsorum distorquent, ne per ea quispiam ad salutem perueniat, similiter uetat. Propriam autem stabilitatem, fidem in Domino uocat. Sicut autem in alijs epistolis in uota desinit, ita in hac quoquè incrementum in fide Domini ipsis exoptat.

D. IOANNIS CATHOLICÆ
epistolæ primæ argumentum.

HAc epistola Ioannes idem qui Euangelium conscripsit, eos qui tam in Dominum crediderant, commonefacit, atque in fide confirmat: primumque sicut in Euangelio fecit, ita hic quoque de uerbo diuinitus disserit, & eum semper esse in patre, & patrem lucem esse ostendens: ut ita uerbum tanquam fulgorem ex eo esse agnoscamus. Tum mysterium hoc fidei nostræ non nouum esse, sed ab initio quidem & temper extitisse ait, nunc tamen in Domino fuisse manifestatum, qui uita æterna est, ac Deus uerus. Causam quoque aduentus eius subiungit, ob id uidelicet uenisse ipsum asserens, ut & opera diaboli destrueret, & nos à morte liberati patrem eius, & ipsum filium Dominum nostrum Iesum Christum agnosceremus. Ad omnem igitur ætatem scribit, pueros, iuuenes, senes, cognitum esse Deum, & diabolicam operationem morte exinactam uictam fuisse. Deinceps uero per totam epistolam de charitate agit: oportereque ostendit, ut cum Christus nos amarit, nos quoque mutuo nos amore prosequamur: ubi de differentia timoris & charitatis, & filiorum Dei & diaboli, peccati mortalis & non mortalis, & spirituum diuersitate disserit. Quis item dei spiritus sit, & quis erroris distinguit: & quo modo filijs diaboli discernantur. In quo item peccato orandum pro peccantibus sit. Tum eum qui non amat proximum, indignum esse uocatione, neque Christi posse appellari ostendit. Vnitatemque filij cum patre demonstrat, ut qui filium neget, is neque habere patrem possit. Idque proprium Antichristi esse ait, ut ipsum Iesum Christum non esse filium dicat, quo uidelicet mendax se esse filium Dei asserere ualeat. Per totam item epistolam ne animum despondeant monet ij qui credunt, si in mundo odio habeantur, sed gaudeant potius, propterea quod odium mundi erga ipsos, recessisse eos à mundo, atque ad æternam uitam transiuisse declarat. In fine postremo epistolæ rursus filium Dei uiram æternam, & Deum uerum esse commemorat, ut & ei seruiamus, & à simulachrorum cultu caueamus.

D. IOANNIS EPI.
STOLA CATHOLICA
PRIMA.

*Theologica de Christo consideratio: ubi de
confessione, quòd peccatores si-
mus. Caput I.*

Vod erat ab initio, quod audi-
uimus, quod uidimus oculis
nostris, quod spectauimus, &
manus nostræ de uerbo uitæ
contrectauerunt, & uita mani-
festata est, & uidimus, & testi-

ficamur, & annunciamus uobis uitam æter-
nam, quæ erat apud patrem, & manifestata
nobis est.

Hoc ad Iudeos & Græcos spectat, qui tan-
quam nouum nostrum hoc mysteriũ uituperant.
Ostendit enim antiquum id esse, quippe cum ab
initio fuerit, id est, simul cum initio quod conci-
pere animo quispiam possit. Vel ab initio, nõ tan-
tum ante legem, uerum etiam ante hanc uisibilem
creaturam longè superius: illa siquidem princi-
pium habuit, hoc ante illius principium quoquẽ
extitit. Nam de Græcanicis rebus quæ heri aut
nudiustertius introductæ sunt, quid dicere oportet?
quæ impudicitijs constat & nuper subsistentia
carentem constitutionem obtinuere, cum iam in

puritas inter homines uersaretur: ex cuius disci-
 plina, hæc à præstantioribus ad circumfusam no-
 bis noctem delapsio ac defluxio extitit. Cum igitur
 nostri huius mysterij magnitudinem atq; ex-
 cellentiam ex antiquitate eius ostendat, uitam id
 esse postea ait: ac uitam quidem non quæ tempo-
 ris interuallo mensuretur, sed quæ ex sese subsi-
 stat, & apud patrem semper sit, consentiens cum
 ijs quæ is Euangelio suo dixit: nam et illic, Et uer-
 bum, inquit, erat apud Deum, & Deus erat uer-
 bum. Erat, autem non temporariam existentiam
 significat, sed subsistentis rei substantiam, & prin-
 cipium, & fundamentum, & sedem omnium quæ
 essentiam sortita sunt, sine qua existere nihil po-
 test. Vnumquodque enim ex ijs quæ genita sunt,
 esse quoddam dicitur, ut angelus, sol, cælum, & re-
 liqua omnia esse tantummodo dicuntur: sed filius
 solus reuera est, cuius particeps unumquodque
 dum efficitur, ad essentiam tendit. Vnde etiam
 Paulus inquit: In ipso uiuimus & mouemur &
 sumus. Huius auditionem introductoria doctrina
 cum prius perceperit quispiam, ad uidendum post-
 ea ipsum non corporali modo, sed contemplatiuo
 deuenit, post multam exercitationem & conside-
 rationem, quæ contrectatio etiam uerbi uitæ di-
 citur, uitæ inquam illius quæ dixit, Ego sum uita.
 Possumus etiam illo modo idem hoc interpreta-
 ri: quem

ri: quem per legem & Prophetas uenturum audi-
 uimus, eum ubi uenit in corpore, manifestè ui-
 dimus & contrectauimus: nam solum Deum nul-
 lus unquam uidit. Non enim quoquo modo acq-
 uimus, sed multam post contrectationem, id est,
 inquisitionem de eo ex lege & Prophetis, uerba
 quod in carne uidebatur, credidimus. Quòd uerò
 inquit, quod spectauimus, significat, quod in-
 tuiti oculis admirati sumus: spectare enim, id est,
 διαδρα, est cum admiratione et stupore inspicere,
 Non autem quod erat, spectauimus aut contrecta-
 uimus, eius enim generationem quis enarrabit?
 sed quod genitum est & factum, uel contrectatio-
 ne cognitionis, ut dictum iam est, uel sensibili eti-
 am palpatione, quemadmodum etiam post resur-
 rectionem Thomas. Vnus enim erat & indistin-
 ctus: idē spectabilis et inspectabilis, perceptibilis
 et imperceptibilis, tangibilis et intāgibilis, huma-
 nē loquens, et tanquam Deus miracula operans.
 Hęc autē ex summa uerbi cum carne coniunctio-
 ne atq; unitione dicimus. Ordo est: Quod erat ab
 initio, quod audiuius, & uidimus, & spectau-
 imus oculis nostris, et manus nostræ contrectarūt
 de uerbo uitæ, quæ quidem uita manifestata est,
 quam etiam uidimus & testificamur & annun-
 ciamus uobis: dico autem uitam æternam quæ est
 apud patrem, & manifestata nobis est: quod
 igitur uidimus, hoc etiam annunciamus uobis.

Ioan. 1.

Esa. 35.

Ioan. 20.

Rom. 9. Hucusque redditio orationis pertinet. Ipse autem non ita aperte & planè orationem, sicut nos, explicauit: primùm ex concisi et breuiati uerbi usu: deinde, ut Græcam facundiam ac nugacitatem spernat, salutemq; nostram non in uerbis, sed in rebus ipsis atque operibus esse ostendat: tum ut nos attentiores reddat, ne prima inspectione facile rem percipiendo negligentes euadamus. Accedit quòd de Deo loquens obscuritate occultare aliquantulum uoluit, quæ præstantiora sunt, quàm ut à profanis auribus percipiantur: neque effèri & enunciari ad ipsos sine periculo possunt. Exponere enim sancta canibus, & proijcere margaritas ante porcos, prudentis hominis minimè est.

Matt. 7.

Quod uidimus & audiuius, annūciamus uobis, ut etiam uos communicationem habeatis nobiscum: & communitas nostra cum patre & filio eius IESU Christo sit. Et hæc scribimus uobis, ut gaudium uestrum sit plenum.

Quod uidimus & audiuius, annunciamus uobis, inquit. Quid hoc est? uitam æternam scilicet manifestatam nobis esse, & spectatores nos eius & ante crucē et post resurrectionē fuisse. Idē enim & cruci carnaliter fuit affixus, et eadē carne resurrexit. Sed quā utilitatē, inquit, ex hac annunciatione uobis afferimus? ut communicationem nobiscum per uerbum hoc eorum quæ uidi-

mus

mus & audiuius habeatis, atque ita cum patre quoque & filio eius Iesu Christo communicetis: quod ubi euenerit, gaudio repleamur, utpote deo coniuncti. Vel quia nobiscum uobis communicationem & societatem habentibus, plenissimam gratiam nostram habebimus, quam messoribus gaudens seminator in mercedis distributione exhibebit, gaudentibus etiam ipsis, quod laboribus suis perfruantur.

Estq; hæc annunciatio quam audiuius ab ipso, et annunciamus uobis, Deum esse lucem, & tenebras in eo esse nullas. Si dixerimus communicationem cum eo nos habere, & in tenebris deambulemus, mentimur, & ueritatem non facimus. Si autem in ueritate deambulemus, sicut & ipse in luce est, societatem inter nos mutuò habemus, & sanguis IESU Christi filij ipsius ab omni peccato nos purificat. Si dixerimus, peccatum non habemus, nos ipsos decipimus, & ueritas non est in nobis.

Ioan. 8.

Heb. 9.

1. Pet. 1.

Apoc. 1.

3 Reg. 8.

2. Par. 6.

Pro. 20.

Eccle. 7.

Resumit rursus orationem, & quæ nunciatio ea sit, quam audiuit, explanat, eamq; esse hanc inquit: Deus lux est, et tenebræ in ipso non sunt. Sed unde hoc audiuit? ab ipso Christo, qui dicit, Ego sum lux mundi: et lux in mundum ueni. Lux igitur est, & tenebræ in ipso non sunt: lux inquam intelligibilis, quæ oculos animæ nostræ ad perceptionem eius illustrat, & ab his materia-

Ioan. 8.

Ioan. 12.

libus omnibus auocans, ad ipsam solam appetitū nostrū amatorio affectu incitat. Tenebras autem uel ignorantiam uel peccatum appellat: quippe cum in Deo neq; ignorantia neq; peccatum locum ullum habeat, sed circa materiam, nostramq; hanc compositionem existat. Quòd si alicubi dictum est, Posuit tenebras occultationem sui, aduertendum est ibi Posuit, uerbum esse dictum, non Est, ut hoc loco: diuersum enim est quod ponitur, ab eo qui ponit. Tenebræ autem illic ignorantiam in Dei incomprehensibilitate significat: id quod nostrū est, non Dei: ponitur siquidem aliquid ex ijs quæ non insunt alicui, & non sui causa, sed alicuius ex ijs quæ circa ipsum sunt. Tenebras autem peccatum etiam uocari, ex ijs quæ in Euangelio quoq; inquit, perspicuum est. Quid enim ibi inquit? Et lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehēderunt: tenebras peccati cem nostram substantiam uocans, in qua Christus natus, id est, qua assumpta Christus eius iniquationum particeps non fuit: peccatum enim non fecit. Sententia autem est: Quoniam communicationem cum Deo habemus, qui est lux, & in huiusmodi luce subesse tenebræ nullo pacto possunt, sicut demonstratum est: ne amplius neq; nos qui cum luce communicationem & societatem habemus, in nobis ipsis tenebras admittamus: ne poenam subeamus mendacij, & ex mendacio à luminis

luminis societate abrumpamur. Vnde si societate mutua coniuncti permaneamus, quæ sanè nostri in ipso lumine est, inuicti peccato efficimur. Sed quo pacto, inquit, hoc nobis eueniet, qui multis peccatis inuoluti prius fuimus? Nemo enim est qui uerax sit, qui se sine peccato esse audeat dicere: si quis igitur, inquit, timore hoc corripitur, bono sit animo & confidat, propterea quod sanguine filij eius Iesu Christi effuso pro nobis, qui communicationem cum eo habet, purificatur. Vide autem quomodo ex summa unione quod ex nobis assumptum fuit, filium patris appellet: sanguis enim assumpti hominis proculdubio fuit, nõ Dei. Hinc patet quàm nugax, quàmq; impius censendus Nestorius sit, qui à filio carnem separet, & matrem eius Deiparam appellare non patiatur, Sciendum est, totam sententiam huius orationis ad Iudæorum maledicti confutationem spectare: ipsi enim de Christo dicebant, Nouimus nos hominem hunc esse peccatorem. Inquit igitur: Si lucis opera agimus, participes eius sumus: si uerò non agimus, ab eo alienamur. Quomodo igitur non uerum est, inquit, quòd peccatum nullum fecerit, etiam si inter impios à nobis computatus fuerit? Si itaque nos qui diximus, sanguis eius super nos & super filios nostros, impudenter non peccasse nos asseramus, nos ipsos decipimus ac fallimus, quasi crucifixisse Christum peccatum

Ioan. 9.

1. Pet. 2.

Esa. 53.

Luc. 21.

Mat. 27.

non sit, cum tamen maximum sit. Vnde non dixit mentimur, sed nosipfos decipimus, propterea quod deceptio et error præter ueritatē est. Communitate autem orationis dum inquit, si dixerimus, reprehensionis mitigat asperitatem.

Si confiteamur peccata nostra, fidelis est & iustus, ut remittat nobis peccata, & purificet nos ab omni iniustitia. Si dixerimus nos non peccasse, mendacem ipsum facimus, & uerbum eius in nobis non est.

Orationem repetit dedita opera, ut redargutionis assiduitate ipsos ad magnitudinem criminis considerandam inducat, & ad confessionem inuitet. Quantum autem bonum ex confessione eueniat, ostēdit ille qui inquit: Dic tu primus peccata tua, ut iustificeris. Is autem est mos huius discipuli dilecti à magistro, ut eadem sepe repetat, mediocriter prius, deinde perfectius, dum & euentiorem cognitionem eorum quæ dicit, facere uult, & habitum quasi quendam eorum in animos audientium studet inducere. Fidelem autem Deum dicit, id est, uerum: quippe cum fidelis non tantum de eo dicatur, cui creditur, sed de eo quoque qui confirmat et fidem facit, qui ex suis ueris moribus alijs etiam idem potest participare: atque ita fidelis Deus est. Iustus uerò, utpote qui ad se accedentes qualiacunque peccauerint, minimè repellat. Peccata enim sine ulla dubitatione ijs remittit,

remittit, qui per pœnitentiam sacro baptis-
 matî accurrunt, siue in ipsum, siue in alterum pecca-
 rint. Si igitur, inquit, confiteamur, ueniam etiam
 inter nos ipsos consequemur. Si uerò impudenter
 nos gerentes, non peccasse nos dicamus, duplex
 malum efficiemus: nam & nos mendaces redde-
 mus, & Deum qui supra omnem ueritatem est, in
 mendacium inducemus. Ipse enim & Prophetæ
 uerbis, Retribuerunt mihi mala pro bonis: & su-
 is, Si male, inquit, loquutus sum, testificare de ma-
 lo: si autem bene, quid me cædis? Quod cum ita
 sit, si non peccasse nos dicamus, uerbum eius ne-
 gamus ac repudiamus, quod spiritus & uita est:
 Verba enim, inquit, quæ ego loquor, spiritus &
 uita sunt: ac non amplius uerbum eius in nobis
 habemus: qua re quid autem peius ac grauius es-
 se potest?

Psal. 37.

Ioan. 13.

Ioan. 6.

De studio adhibendo ne peccemus: de obserua-
 tione mandatorum Dei, quod cognitionem con-
 firment: de charitate, sine qua impietas est: de
 gratia uniuscuiusq; iuxta ætatem. Dehortatio
 ne mundum diligamus: de falsis fratribus qui
 Deum negant. Quod in Christum pietas pa-
 tris confessio sit: patris enim glorificationem,
 filij quoq; glorificationem esse: de diuino & spi-
 rituali dono in sanctificatione in spe in cogni-
 tionem.

Caput II.

Filioli mei hæc uobis scribo, ut ne peccetis, &
 si quis

si quis peccarit, aduocatum habemus apud patrem IESVM Christū iustam, et ipse pro peccatis nostris propitiatio est: nec pro nostris tantum, sed pro totius etiam mundi.

Cum instabilitatem ac defectum naturæ nostræ animaduertet, nosq; præterquam quòd procliuiores ad deteriora natura sumus, inuida dæmonis oppugnari, qui salutem nostræ semper insidias struit: necesseq; omnino esse, ut nisi diligentius atque attentius uixerimus, licet per confessionem Deo simus conciliati, in peccata delabamur: idcirco subiungit, & si post remissionem peccauerimus, ut de nostra ipsorum salute ne desperemus: conuersi enim rursus per Domini Iesu Christi intercessionem salutem consequemur: nam ipse pro nobis apud patrē intercedens, pro peccatis nostris propitiationem affert: neque pro nostris tantummodo, sed pro peccatis etiam totius mundi. Hoc autem inquit, uel quia ad Iudæos scribit, ne solis illis poenitentiam esse concessam, sed ad Gentes quoque omnes diffundi eam ostendat: uel quia non tempestatis illius tantummodo hominibus, sed cæteris etiam omnibus qui in futurum successuri sunt, promissio hæc est. Aduocatum autem dicit, id est, παράκλητον, adhortatorem, qui patrem adhortatur, & mitigat. Hæc autem quantum ad humanum modum & dispensationem spectat, dicta sunt: sicut illud, filius ex seipso nihil

nihil potest facere: id quod uidelicet dicitur, ut se non contrarium patri esse ostendat, Nam filium Mat. 9.
 quoque remittendorum peccatorum habere po- Luc. 7.
 testatem, in paralytico declarauit. Quin etiam Ioan. 20.
 dum eandem quoque potestatem discipulis tradi-
 di, auctoritatem se eius habere manifestauit. Quo-
 circa, ut diximus, uel ob dispensationem hoc di-
 xit Apostolus, uel ut æqualem naturam, æqua-
 lemque potentiam cum patre habere filium, et quic-
 quid una ex tribus sanctæ trinitatis persona quã-
 tum ad naturam spectat, facit, commune id quo-
 que reliquis duabus esse significet.

Et in hoc cognoscimus nos cognouisse ip-
 sum, si mandata ipsius obseruauerimus. Qui di-
 cit, noui ipsum, & mandata eius non seruat,
 mendax est, atque in ipso ueritas non est. At qui
 eius uerbum seruat, uerè in eo charitas Dei per-
 fecta est. In hoc cognoscimus nos in ipso esse.
 Qui in ipso esse se ait, sicut ille deambulauit,
 ita debet etiam ipse deambulare.

Cum superius dixerit, eos qui in Dominum cre-
 didere, cum ipso communicationem habere, quæ
 nam sint quæ communitatem hanc societatemque
 arguant, nunc adiungit: atque inquit, in hoc cogno-
 scere nos cognouisse ipsum, si mandata ipsius ob-
 seruauerimus. Mos beato huic Apostolo est, æqui-
 uocis se penumero eadem in oratione uti: sicut
 cum inquit, In mundo erat, & mundus per ipsum
 factus

- factus est, et mundus eum non cognouit. Ita etiam nunc uerbo cognouit utitur. Nos enim cognouisse ipsum, pro nos coniunctos esse cum ipso, in hoc, id est, in seruandis mandatis eius, scimus.
- Psal. 139.** Nam cum Cognoscere, apud diuinam scripturam duo præcipue significet, scire, quæadmodum ubi inquit, Cognoui facturū esse Dominum iudicium pauperum: & item maximam cum aliquo coniunctionem commixtionemq; facere, sicut cum inquit, Vias innocentium cognouit Dominus: et
- 1. Cor. 13.** sicut Paulus, nos ita cognoscere, inquit, Deum, quemadmodum ab ipso fuerimus cogniti: cumq; simili modo quod contrarium huic est, dupliciter intelligatur: una enim & eadem, sicut etiam alienis à nobis uidetur, oppositorum scientia est: cognoscere nunc hoc loco dupliciter sumitur. Cum enim inquit, in hoc cognoscimus, pro scimus: cum inquit, nos cognouisse ipsum, pro nos commixtos ac coniunctos esse cum ipso significat. Qui enim societatem & communicationem cum aliquo habet, commixtus ac coniunctus cum eo est, quatenus cōmunicat: unde etiam infert, si mandata ipsius seruauerimus. Ex hoc solui illa possunt: Cognouit Dominus qui sint sui. &: Eum enim qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit: & demum quicquid aliud apud diuinam scripturam de cognitione & ignoratione dicitur. Posteaquam ita dixit, à contrario idem
- confir

confirmat ad maiorem demonstrationem, atque inquit: Qui dicit, noui ipsum, id est, communicationem & coniunctionem cum eo habeo, & mandata eius nō seruat, mendax est. Quī enim fieri potest, ut & coniunctus & non coniunctus idem sit? si quidem mandata seruare coniunctionem, non seruare alienationem significat. Quare qui cognoscit Deum, etiam à Deo cognoscitur, hoc est, Deo est coniunctus, & in eo Dei charitas conspicitur, ex qua quidem charitate et perfectionem in Deo habet, & iudicium suæ cum Deo cōiunctionis præ se fert: quippe cū ex operibus perfecta charitas demonstratur. Verumtamen quia esse potest ut quispiam rectè & exquisitè mandata faciat, & ipse tamen, id quod à Deo procul abest, segnior sit: propterea inquit, eum qui coniunctus Deo est, sicut ille, ambulare, id est, uitæ suæ itinera dirigere debere.

Fratres, non nouum mandatum scribo uobis, sed mandatum uetus, quod à principio habebatis. Mandatum uetus est uerbum, quod à principio audiistis. Rursus mandatum nouum scribo uobis, id quod uerum est in ipso & in uobis: tenebras pertransire, & lucem ueram iam lucere. Qui dicit se in luce esse, & fratrem suum odit, in tenebris est usq; adhuc: qui amat fratrem suum, in luce manet, & offendiculum in ipso non est.

IOAN. 12.
& 15.

De charitate deinceps erga proximos loquitur, atque ait, coniunctionem cum Deo, id est, charitatem erga Deum, ex charitate erga proximum primum cognosci: non enim fieri posse, ut qui ex Dei cognitione illuminatus, & charitate eius repletus est, tenebras quæ ex odio fraterno existunt, in se habeat: lux enim & tenebræ in eodẽ & circa idem simul esse nullo pacto possunt. Quare qui ex charitate erga Deum est illustratus, charitati erga fratrem proculdubio etiam annexus est: & qui Deum habet, lucem quoq; erga fratrem habet. Qui igitur se amare Deum asserit, & odit fratrem, in tenebris perpetuis est, cognitionis oculis semper cæcutiens: quippe qui ex cõiunctione & erga Deum & erga proximum lumẽ amiserit, et quomodo sese gerat in posterũ, ignoret. Quoniam uerò uniuersalis epistola est, & cõmuniter ad omnes tam Iudæos quàm Græcos scribitur, Iudæis quidem accommodatũ est quòd inquit, non nouum ipsis de charitate præceptum, sed uetus se scribere: quippe cùm in tabulis Mosis sit, Amabis Dominum Deum tuum Deut. 6. & c. & proximum tuum sicut teipsum. Sed dubitaret quispiam, quomodo pertinere ad Græcos hoc possit, cùm nihil apud ipsos huiusmodi reperiatur? Respõdemus, legem de charitate erga proximos, scriptam his etiam fuisse. Vbi, & quomodo? In pugillari cordis naturalibus cogitationibus

bus in scriptam. Naturales enim in nobis insitas cogitationes legem uocari Paulus testatur, cum Rom. 7. ita inquit: Video autem alteram legem legi mentis mee, quæ est in me, aduersantem. Legem igitur, id est, mandatum uetus Græci quoque acceperunt, cum natura id sanciat, ut erga cognatum omne benignè se gerat, mutuoque amore sese prosequantur: quippe cum gregabile ac sociabile animal homo sit: id quod sanè sine charitate esse nullo pacto potest. Quinetiam multos ueteres historie memorie prodiderunt, qui pro se mutuo mortem obierint: quod profectò maxime charitatis esse indicium Saluator noster asserit, dum ait: Ioan. 13. Maiorem hac charitatem nemo habet, quam ut pro amicis suis animam suam quispiam ponat. Cum igitur ita mandatum de charitate erga proximos antiquitus & Græcis & Iudæis positum sit: præter uetus mandatum, inquit, quod de charitate erga proximos audiuiſtis, nouum adhuc mandatum uobis scribo, quod ueritatem in se habet, & in Deo, qui per communicationem sui sibi uos conciliauit, & in uobis qui in ipso inter uos estis consociati. Nam quia ille inquit, Ego Ioan. 1. lux ueni in mundum, & lux uera ex illius sermone iam lucet, in luce uerò subesse tenebræ nõ possunt, fulgeat posthac uerum charitatis lumen in affectu erga fratrem syncerè ac sine ulla dissimulatione, et odij tenebræ pertransciant, id est, pereant.

Et euanescent. Pertransire enim, id est, *παράγειν*, hoc significat etiam apud Paulum, ubi inquit:

1. COR. 7. Pertransit enim figura huius mundi. Nouū mandatum uerò etiā hoc modo potest intelligi, propterea quòd quod à Mose traditum fuerat, uniuersale minimè erat, sed peculiare, ad cognatos eiusdemq; nationis homines spectans, solos amicos diligere, inimicos uerò odio prosequi præci-

Leui. 19. piebat: unde inquit, Diliges amicum tuum, &

Mat. 6. odio habebis inimicum tuum. At Domini & Apostolorum ipsius mandatum mirabilem quan-

LUC. 6. dam nouitatem complectitur, cùm dicit, Diligite inimicos uestros, & benefacite ijs qui oderunt uos, naturali constitutioni attendentes, non prauitati quæ ex mala hominum consuetudine in naturalem affectionem irrepsit.

Infrà 3. Qui uerò odit fratrem suum, in tenebris est, & in tenebris ambulat, & non nouit quòd eat, propterea quòd tenebræ oculos ipsius occæcarunt.

Idem ferè his etiam inquit: Qui dicit se esse Christi, & fratrem suum odit, mentitur, et Christi minimè est. Nam si Christus ita ipsum amauit, ut animā suā pro eo poneret, quo pacto qui Christi esse se inquit, odio fratrem suum prosequitur, pro quo Christus mortuus est? Vel hoc modo: Qui inquit se esse Dei, & odio habet fratrem suū, qui est Christus, quippe cùm ipse dicat, An-

Psal. 21.

nunciabo

nunciabo nomen tuum fratribus meis: is profectò non Dei, sed diaboli est. Nam si esset Dei, fratrem suum etiam, & per ipsum, Christum amaret.

Scribo uobis filioli, remitti uobis peccata per nomen eius. Scribo uobis patres, nouisse uos eum qui ab initio erat. Scribo uobis adolescentes, uicisse uos malignū. Scribo uobis pueri, patrem uos nouisse. Scripsi uobis patres, nouisse uos eum qui ab initio est. Scripsi uobis adolescentes, fortes uos esse, & uerbum Dei in uobis manere, & uicisse uos malignum.

Quoniam dixit, mandatū nouum scribo uobis, affectionem quoque eorum qui epistolam accepturi sunt, notat: atque id ex prouectione ac progressu augmenti corporalis. Nouerat enim non omnes orationem hanc æqualiter esse admissuros, neque simili diligentia ac studio: sed alios tanquam pueros introductionis modo, quibus remissionem peccatorum per Christi fidem promittit: alios tanquam prouectos, qui in uirū perfectum euaserint, ad ætatem perfectionis Christi, atque ita ut alios etiam procreare filios possint: quibus, quòd eius qui ab initio erat, cognitionē habeant, testificatur. Sed quis is est, qui ab initio est, nisi Deus uerbum, quod erat in principio apud Deum? Alij tanquam adolecētes erant hoc suscepturi, quibus utpote iuueniliter affectis ac luxuriātibus, contra ignominiosas perturbatio-

Epbes. 4.

Ioan. 1.

nes uictoriam pollicetur. Deinde altera aggressione idem resumit, atque ad spiritualis ætatis modum doctrinam accommodat. Quia igitur, inquit, ita uos scio pro ætatum differentia ea quæ à me scribuntur esse admissuros, me quoque ad affectionem ætatis uestræ accommodare doctrinam necesse est, atq; alios alloqui tanquã filios qui agnouerint patrem, hoc est, Deum: alios ut patres, qui quidem filijs cognitione æternus præsent, ut non tantum Deum tanquam patrem, uerum etiam tanquam principio carentem & imperceptibilem agnouerint, quippe qui in principio erat: quibus sanè perfectiore institutione opus est. Adolescentibus autem & iuuenibus, qui robusti cum sint, ad luctam & certamina instruendi sunt, uictoriæ gloriam attestatus, eos generosis ac militaribus colloquutionibus indigere ostendit.

Ne diligatis mundũ, neq; ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, in eo charitas patris non est, propterea quòd omne quod est in mundo, quæ concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & arrogantia uitæ, non est ex patre, sed ex mundo: & mūdus pertransit, & concupiscentia eius: at qui uoluntatem Dei facit, manet in æternum.

Posteaquàm spiritualibus ætatibus pro ratione uniuscuiusq; orationem suam distribuit, par-

tim quia ita afficiēdi erant singuli oratione eius: partim quia huiusmodi erant qui ad fidē accesserunt, ut pro qualitate sua ipsorū essent instruendi: postea adhortationē subiūgit, atq; inquit: Ne diligatis mundū. Hęc tanquā pueris dicit: semper enim pueri erga id quod iucundū uidetur, turbulentē afficiuntur. Deinde ubi causam subdidit, cur neq; mundum neque ea quę in mundo sunt, diligere quispiam debeat, ad patres & iuuenes doctrinam reliquam instituit: quippe cū horū perceptio perfectiorem habitum quā puero- rum requirat. Et ne mundum globum ex cœlo & terra constitutum significare ipsum putes, quis sit mundus, de quo loquatur, et quę ea quę in mundo sunt, declarat. Ac mundum quidem confusam hominum turbam appellat, quę nullam patris charitatem in se habet. Quę uerō in mundo sunt, ea uocat, quę ex cōcupiscentia carnis efficiuntur, quę per sensus concupiscentiam incitant: dum oculos enim dicit, qui præcipuus ex sensibus est, reliquos etiam sensus omnes complectitur. Omne enim malum circa concupiscentiam uersatur: adulteria, computationes, amores inhonesti: quinetiam arrogantia, dum supra omnes extare quispiam uult: quippe cū concupiscentia sit, quę superbiam illam homini suggerat, quò liberē perpetrare quodcunque uoluerit, possit: siue cædes, partim ob auaritiam, par

- tim ut aduersarij de medio tollantur: siue dolos
 & insidias, quo quicquid impedimento sibi est,
 inuadat atque opprimat: ac demum omnia quæ
 exosa Deo sunt, ex carnis concupiscentia existe-
 re consueuerunt. Mundum autem fusaneam tur-
 bam uocari etiam Dominus ostēdit, cum inquit,
 Ioan. 15. Ex mundo non estis, quemadmodum etiam ego
 Ioan. 17. ex mundo non sum. Huius uerò mundi, id est,
 mundanæ huius libidinis, & confusionis pater,
 est diabolus. Vnde etiam Dominus de suis di-
 Ioan. 17. scipulis ad patrem inquit: Non rogo ut de mun-
 do ipsos tollas, sed ut à prauo conserues, id est, à
 1. Ioan. 5. mundo, quem in prauo positum esse alibi dicit.
 Si uerò prauus opponitur bono patri, qui autem
 cōcupiscentijs mundi seruit, non est ex patre, sed
 ex mundo: eum qui ex patre non est, sed ex mun-
 do, ex diabolo esse perspicuum est, quemadmodū
 Ioan. 8. in Euangelijs quoq; ad Iudæos ait: Vos ex patre
 diabolo estis: hoc est, ex mundanis studijs, quorū
 diabolus est & sator & cultor. Atq; hoc, inquit,
 mundi concupiscentiæ ac libidines stabiles mini-
 mē sunt, sed pertranscunt. At quæ ex uoluntate
 Dei fiunt, ea firma atq; æterna perdurant. Stabi-
 lia uerò contemnere ac negligere, & caducis at-
 que euanescentibus tantū incumbere, sapientis
 non est, sed eius qui supra arenæ cumulū extrue-
 re domum aggrediatur. Voluntas autem Dei, id
 Ioan. 6. est, patris est, ut in eum quē ille misit credamus.

Filioli

Filioli, extrema hora est: & sicut audistis Antichristum uenire, etiam nunc Antichristi multi extiterunt: unde extremam horam esse cognoscimus.

Quoniam uniuersalis est hæc epistola unicuique particulari homini accommodata, & non est unicuique uitæ terminus præfinitus, sed proprius cuiusque finis incertus est: merito ad proprium finem considerandum unumquemque inducit, ut quasi extrema uitæ hora unicuique instet, sobrietas subsequatur: atque ita uita immaculata, & actionum puritas inter Christianos semper uersetur. Neque locum ullum habet, si quis illudere insanè hæc uelit, quòd cum ante tot annos dictum hoc sit, id est, extremam horam esse, nondum hucusque extremum id tempus fuerit absolutum. Nam præ temporis interuallo quod à principio extitit, quantum tandem illud esse censendum est, quod hucusque à Christo uidelicet est prolapsum? Præterea cum rei uniuscuiusque tres partes sint, prima, media, & postrema: nihil absurdi est, si totum id quod à medio procedit, postremum appelletur. Quare si in medio millesimæ annorum decadis Dominus aduenisset (ferè enim in quinquies millesimo anno aduenit) totum id tempus quod à medio hoc excederet, si extremum diceretur, reprehenderet nemo: sed ex centū, uerbi causa, annis tam primi, id est

decem, quàm uiginti & cæteri deinceps, extremi nomen meritò obtinerent. Sic igitur etiam hic, quoniam ad medium Domini aduentus tempus mille annorum facta accessio est, quicquid ab eo est, rectè dici extremum potest. Atque hæc uerissima loci huius, & ex aurei Ioannis sententia interpretatio est. Possumus tamen extremum etiam hic pro pessimo sumere: quemadmodū cum dicimus, In extremum malum deueni. Nam quia mundus tunc magnis malis & turbationibus agitabatur, dum diabolus post aduentum boni ea procuraret, ut uel bonos tentaret, uel confunderet omnia, ne bonum à malo discernere quispiam posset: propterea tempus illud extremam horam appellauit, quasi pessimam dicas, & quæ ultimo loco quasi sex & sentina desederit. Confirmat autem esse extremam horam, siue pessimam, siue ultimam intelligas, ex Antichristo. Si enim, inquit, Antichristum in extremis temporibus atque ultimis expectamus, nunc uerò Antichristi multi extiterunt (de Cerintho autem & similibus intelligit) tempus extremum mundi cōsummationis impendēre perspicuū est, cum multi Antichristi uni illi præeant.

Ex nobis egressi sunt, sed non erant ex nobis: nam si ex nobis fuissent, nobiscū mansissent. Sed ut non omnes esse ex nobis manifestentur, Et uos unctiōnē habetis à sancto, & nostris

noſtis omnia. Nō ſcripſi uobis, eò quòd nō no-
ueritis ueritatem, ſed quia noſtis ipſam: & quia
omne mendacium ex ueritate non eſt.

Vbi multos eſſe Antichriſtos dixit, unde
ij ſint, declarat, cum inquit, ex nobis egreſſi
ſunt. Sed cum debuiffet euidentioris orationis
cauſa, ſe ipſe interrogare, unde Antichriſti hi ex-
titerint: & deinde ſubiungere, ex nobis ſunt e-
greſſi: non ita fecit, ſed cōfuſius rem ita exponit,
fortaſſe ut orationis cōfuſione iucunditatem rei
præ ſe ferat. Cæterum cur ex Domini diſcipulis
Antichriſti exiſtūt? Ut errātibus fide digni eſſe uī
deantur, quippe qui ex diſcipulis ſint, & ex ma-
giſtri ſentētia prædicationē facere, nō in contra-
rium prorsus ferri exiſtimētur. Ex nobis autem,
inquit, egreſſi ſunt, propterea quòd cum eſſent di-
ſcipuli, à ueritate defecerunt, & proprias quaſ-
dam blaſphemias excogitarunt. Subintelligendū
autem, Et unde iſti Antichriſti ſunt? ut oratio
clarior euadat. Non enim erant ex nobis, id eſt,
ex ſorte eorū qui ſalui fiunt: nam ſi fuiſſent, cum
ſuis permanniſſent: nunc uerò id faciunt, ut à no-
bis prorsus fuiſſe alienati, & alienis adhæſiſſe
manifeſtentur. Sunt enim nonnulli inter hos qui
ex nobis non ſunt, quibus uidelicet qui ex nobis
egreſſi ſunt, ſeſe adiunxerunt: propter quos in-
quit, ut non omnes eſſe ex nobis manifeſten-
tur: à nobis ſiquidem domeſticis abſtracti atque
abrupti

abrupti ad alienos transire: magisq; gentium in modum intemperanter, quàm nobiscum temperanter uiuere proposuerunt. Cùm hæc dixisset, ne sibi tantummodo horum cognitionem attribuere uideretur, atq; arroganter se gerere & iactabundè apud fideles, quasi solus ipse hæc cognoscat, subiūgit, Et uos unctionem habetis: quasi dicat, Sed quid ego hæc apud uos quasi ignaros percenseo? Non ignoratis sanè hæc uos, quippe cùm per sanctum baptisma unctionem sacram, ac per hanc spiritum diuinum acceperitis, qui in omnem ueritatem uos deducit. Quocirca scitote me non scribere hæc uobis quasi ignoretis, sed tanquam scientibus. quænam? extremum tempus, Antichristorum prouentum, omnia plena mendacij esse. Vnde etiam quia abundat mendacium, propterea, inquit, Antichristos etiam multos extitisse dico. Nam si Christus ueritas est, quæ uos quoq; cognoscentes ueritatem in uobis habetis: mendax cùm contrarius ueritati, id est Christo sit, Antichristus prorsus est.

Ioan. 14.

Quis est mendax, nisi qui negat IESVM esse CHRISTVM? Is est Antichristus, qui patrem & filium negat: omnis qui negat filium, neque patrem habet.

Hic quoq; subaudiendū est diluciditatis causa ET coniunctio, ut hoc modo oratio euadat: Et quis est mendax, nisi qui negat Iesum esse Christum?

stum? Hoc autem erat quod Simon impius un-
 gabatur, dum alium Iesum, alium Christum esse
 assereret: Iesum uidelicet qui è sancta Maria or-
 tus fuerat, Christum qui in Iordanē de cœlo de-
 scenderat. Qui igitur, inquit, huic mendacio est
 inuolutus, is est antichristus. Hoc autem quod in-
 quit, is est antichristus, duobus modis sumi po-
 test: & pro eo qui Iesum esse Christum negat,
 & pro eo qui patrem et filium, negat. Sed etiam
 qui negat patrem & filium, is quoque mendax
 est & Antichristus. Nam alij hæretici, quorum
 unus erat detestabilis Valentinus, alium esse pa-
 trem innominabilem asserabant, præter eum qui
 pater Christi diceretur. Iidem hi filium quoque
 negant, dum hominem solum esse ipsum, & non
 natura Deum affirmant. Vnde etiam subiungit:
 Omnis qui negat filium, neque patrem habet.
 Quemadmodum Iudæi, qui cum negarēt filium,
 patrem cognoscere se asseuerabant. Sed sciant isti
 se neque patrem cognoscere: si enim eum nouis-
 sent, eum quoque filij unigeniti patrem esse pro-
 culdubio percepissent. Idem Simonis sectatores
 iactabant.

Vos igitur quod audiuitis ab initio, in uo-
 bis permaneat. Si in uobis quod à principio
 audiuitis, manserit, & uos in filio & in patre
 manebitis.

Atque illi quidem ita sese habent: uos uerò,
 inquit,

inquit, quod audiuiſtis ab initio, id eſt, deitate
Chriſti, in uobis ipsis ſeruate: id enim ſignificat,
in uobis maneat. In filio & patre manebitis,
id eſt, coniunctionem et communicationem cum
eo habebitis.

Et hæc eſt promiſſio, quam ipſe nobis pol-
licitus eſt.

Communicationē, inquit, cum filio & patre
habebitis: hæc enim promiſſio eius eſt: nam ET CŌ
iunctio, pro enim, & quia ſumi hīc debet. Pro-
miſſio autē eius hæc eſt, cū inquit: Vt ſicut ego
in te pater & tu in me es, ita ipſi in nobis unum
ſint. Et ruruſus: Vt habeant uitam æternam. Hæc
autem uita æterna eſt, ut cognoscant te ſolum ue-
rum Deum, & quem miſiſti, Ieſum Chriſtum.

Ioan. 17.

Ioan. 3.

Ioan. 17.

Hæc ſcripſi uobis de ijs qui ſeducunt uos: &
uos unctioem quam ab ipſo accepitiſtis, in uo-
bis manet: & non neceſſe habetis, ut quiſpiam
uos doceat, ſed ſicut eadem unctio docet uos
de omnibus, & uerum eſt, & non eſt menda-
cium: & ſicut docuit uos, manere in eo.

Vbi ſermonem de his abſoluit, inſert, Hæc ſcri-
pſi uobis de ijs qui ſeducunt uos: his ſectis uideli-
cet atque hæreſibus, quæ ex nobis ſunt egreſſæ.
Deinde ruruſus, id quod ſuperius etiam diximus,
ut ne moleſtia ipſos aliqua afficiat, ſubiungit,
ipſos quoque unctioem accepiffe, id eſt, ſpiri-
tum ſanctum, ſicut dictum eſt. Quia igitur, in-
quit,

quit spiritum sanctum quem accepistis, firmum in uobis habetis, necesse uobis non est ut quispiam uos doceat. Sed sicut eadem unctio, id est, spiritus uos docet de omnibus, sicut uos docuit, manete in eo: uerum enim est, & non est mendacium id quod uos docuit. Ordo autem est: Et uos, quia unctio quam ab ipso accepistis, in uobis manet, ut quispiam uos doceat, necesse non habetis.

Et nunc filioli manete in eo, ut cum apparuerit, fiduciam habeamus, & ne erubescamus ex ipso in aduentu eius. Si cognoscitis eum iustum esse, scitote omnem qui iustitiam facit, genitum ex ipso esse.

Cum Antichristorum prouentum iam dixerit, omnemque eorum peruersam doctrinam, ex qua quasi nota quadam manifestos eos reddidit: satisque hos confirmari, ut immutabiles in ijs permaneant, quibus fuerunt instituti: subiungit deinceps, quoniam nam reposita merces ipsis erit, ut ipsos ex pre-miorum prestantia quasi animet ac corroboret: atque inquit, Manete in eo: Qua de causa? ut quando apparuerit, & fuerit manifestatus, fiduciam in ipsum habeamus. Quid enim illustrius atque admirabilius esse unquam poterit, quam cum apud quem labores nostros in uita susceptos relaturi sumus, apud eum cum fiducia id faciemus, nulloque pudore in aduentu eius perfundemur? Et quia
aliquis

aliquis requirere meritò poterat, quenam agendo ipsi placeret, id docet, atq; ait: Si nostis ipsum esse iustum, prorsus etiam illud cognoscite, eum qui iustitiam facit, ex ipso natū esse: quippe cū iustus iustos etiam procreet ac gignat. quod profectò quantum ad gloriam & fiduciam uestram faciat, ignorat nemo.

Quòd unusquisq; qui in Christo est, sine peccato sit: qui enim peccat, eum ex diabolo esse. De charitate erga proximum, & distributione ex affectu: de bona conscientia ex fide Iesu Christi.

Caput III.

Videte qualem charitatem dederit nobis pater, ut filij Dei appellati simus. Propterea mundus non cognouit uos, quia ipsum non nouit.

Videte quanta & qualis sit charitas & benignitas, quam erga nos præ se tulit: dedit enim nobis, ut filij eius & simus & uocemur. At si ijs qui in mundo sunt, incertum est, uos uidelicet Dei esse filios, ne quippiam miremini: propterea enim non cognoscit uos mundus, quia neque eum nouit qui uos in filios adoptauit. Mundum autem turbam mundanam è uulgo appellari sæpe dictum iam est. Deinde posteaquam adoptionem ipsorum asseruit, clarius deinceps adoptatorum filiorum repositam fiduciam ac gloriam subiungens inquit:

Dilecti

Dilecti, nunc filij Dei sumus, & nondum quid futuri simus, manifestū est, sed nouimus cū manifestatum fuerit, similes nos ipsi esse futuros, quoniam sicuti est, ipsum uidebimus. Et omnis qui spem hanc in ipsum habet, purificat seipsum, sicut ille purus est.

O dilecti, inquit, ex ijs quæ diximus, in filios Dei assumptos nos esse prorsus nostis. Quod si id manifestatum nondum est, ne turbemini: quod enim nunc obscurum est, cū ille reuelabitur, manifestum fiet: & nos similes ipsi apparentes, adoptionis claritatem præ nobis feremus: quippe cū filij patri similes sint. Quinetiam apud ipsum fiduciam tanquā filij habentes, uidebimus ipsum, sicuti est: non quantum quidem ad naturam eius spectat, id enim fieri nullo modo potest: sed quo pacto? ita uidelicet, ut ipsum iustum iusti, purum puri conspiciamus: similes enim simili adhæsurī sunt. Propterea siquidem similes nos ei esse futuros dixit, id quod non ad naturam & substantiam, sed ad qualitatem refertur: alioqui non similes, sed eosdem dixisset: in qualitate enim gloriæ similitudinē hanc futuram significat. Aduertendum autem superius eum dixisse, omnem non qui fecit, aut qui facturus iustitiam est, sed qui facit: propterea quod uirtutes cū actiue sint, in eo existunt, dum fiunt: cū uerò cessauerunt, aut futuræ sunt, ne prorsus quidem sunt.

Omnis qui facit peccatum, & iniquitatem facit, & peccatum iniquitas est.

Posteaquàm ex iustitiæ bonis iustitiam ipsam cõmendauit, nunc à contrario idem comprobatur, atq; inquit: Omnis qui facit peccatũ & c. quasi dicat: Vos qui adoptati in filios fuistis, exercete iustitiam, & ne ociosi ab ipsa maneatis. Quemadmodum enim in peccato, non qui id perpetravit, aut est perpetraturus, is iniquus est ac peccator, sed qui id committit, atque operatur: sic etiam iustus ille est, non qui ocio uacat, sed qui iustitiam operatur. Sciendum autem est peccatum, id est, ἀμαρτία, esse delapsum à bono: iniquitatẽ uerò, id est, ἀνομία, legis positæ esse uiolationẽ, quasi illegalitatem dixeris: atque originem utriusque horum esse, cùm à bono excidimus, uel positam legem uiolamus: in idemq; utrumq; concurrere: quippe cùm & qui peccat, naturali sine & scopo frustratur, quod est ex ratione uitam traduce re: & qui iniquè se gerit, contra legem in natura datam incontinenter uiuendo faciat. Rectè igitur Domini discipulus simul utraq; hæc coniunxit.

Es4. 53. Et nostis illum esse manifestatum, ut peccata nostra tollat & peccata in eo non esse. Omnis qui in ipso manet, non peccat.

Non sanè peccandi uobis locus ullus relinquitur. Cùm enim Christus ad peccatum destruendum aduenerit, qui peccati omnis prorsus

sus fuerit immunis: uobis qui in ipso estis nati, & fide in ipsum confirmati, peccare amplius nō licet. Hoc enim est quod significare uult, cū inquit, Omnis qui in ipso manet, non peccat. Is autem est, qui nulla intermissione facta uirtutes exercet, & nunquam ab operatione ipsarum desistit. Coniunctio uerō ET in principio huius orationis, pro Propterea quod, sumpta est.

Omnis qui peccat, nō uidit ipsum, neq; nouit ipsum. Filioli, nemo uos seducat. Qui facit iustitiam, iustus est, quemadmodum ille est. 1. Pet. 2.

Cū illū esse manifestatū, & causam cur manifestatus sit, dixerit, ut cū nullum peccatum ipse fecisset, peccata nostra tolleret, id est, deleteret ac perderet: infert, Omnis qui peccat, non uidit ipsum. Si enim uos, inquit, qui ipsum ubi manifestatus fuit, uidistis, & signum quod ipsum uideritis, id accepistis, ut non facile, utpote in ipso stabiliter firmati, à peccato capi possitis: prorsus sanè qui peccant, ipsum non uiderunt, atque idcirco neq; cognouerunt. Videre autem hīc & cognoscere non de simplici uisionis appulsu, aut imaginatione intelligitur: sed de coniunctione erga ipsum, quæ quodam cum iudicio & scientia conciliata ab ipsis fuit, quemadmodū superius diximus. Vbi hoc dixit, in eodē hoc ipsos cōfirmat, Nemo uos seducat, inquiens: non enim aliō quā hoc modo res sese habet. Qui facit iustitiam,

iustum cognouit, & iustus est, quemadmodum ille est, id est, Deus.

Ioan. 8. Qui facit peccatum, ex diabolo est, quia ab initio diabolus peccat. Ad hoc manifestatus est filius Dei, ut opera diaboli dissoluat.

Sicut qui iustitiam facit, iustus, ita qui peccatum committit, ex peccatore, id est, ex diabolo est, quia diabolus ab initio peccat. Propterea sui signamenti curam habens Deus, cum sit iustitia & sanctificatio, manifestatus est, id est, in mundum apparuit, ut opera diaboli, quae sunt peccata, deleteret ac perderet. Quia enim mutatus angelus peccando, diabolus effectus est, ex ipsius consilio unusquisque qui peccat, agit: praue nit enim ipse in peccante, ex prauarum cogitationum suggestionem, sicut in Iuda. Sed dicet quispiam, Quo pacto id esse potest, ut praue nit diabolus, cum ipsi qui peccant, prius peccare deprehendantur, dum ei locum dant? Cui respondendum illud est, idem esse facere peccatum, & peccando locum dare diabolo. Qui enim peccat concupiscentia inductus, locum ei dat, dum posteaquam ipsum admisit, re ipsa perpetrando peccatum exequitur. hoc enim significat, cum inquit, qui facit peccatum. Recte autem dixit, qui facit, & non, qui fecit: quippe cum ille quem iam poenituit, ex diabolo amplius non sit, sed tantum ille qui peccatum adhuc committit. Ita si quidem etiam peccati seruus est

mus est qui facit ipsum, non qui fecit. Vnde inquit: Omnis qui facit peccatū, seruus est peccati. Ioan. 8.

Omnis qui natus ex Deo est, peccatum nō facit, quia semen eius in ipso manet, & non potest peccare, quia natus ex Deo est. Filij Dei & filij diaboli in hoc manifesti sunt. Omnis qui non facit iustitiam, non est ex Deo: & qui fratrem suum non amat. Quoniam hæc est annuntiatio quam audiuitis à principio, ut diligamus nos mutuò: non sicut Cain ex prauo erat, & iugulauit fratrem suum. Et cuius causa ipsum iugulauit? quia opera sua praua, fratris uerò sui iusta erant. Ne miremini fratres mei, si odit uos mundus. Nos nouimus, transiisse nos è morte ad uitam, quia diligimus fratres. Qui non amat fratrem, manet in morte. Omnis qui odit fratrem suum, homicida est: & noſtis omnem homicidam uitam æternam in se manentem minimè habere.

Quia omnis qui peccatum facit, ex diabolo est, in eo quòd peccat, & diaboli filius dicitur, ut beatus Paulus ad Elymam dicit: O plene omni dolo & omni uersutia, fili diaboli, inimice omnium iustitiæ: sic quoque qui ex Deo natus est, utpote Dei filius, non peccat: cuius causa est, quòd semen eius, scilicet Dei, in ipso manet: hoc est, spiritus quem per baptismum accepimus, qui profectò in nobis cum maneat, stabilisq; sit, facit ut mens nostra admittere peccatum nullum

- possit. Vel etiam ipse Christus cum in fidelibus
Gal. 3. inhabitet, filios Dei ipsos facit, quatenus etiam
 in semine Abraham, qui est Christus, benedicun-
 tur omnes gentes. Oratione autem ita nunc pro-
 cedit, ut quod superius dixit, id est, fideles filios
 Dei esse, confirmet: atq; id indubitatum consti-
 tuat, tum ex re atq; opere ipsius, quod est nō pec-
 care, tum ex contrario, ut paulò superius dixi-
 mus. Nam si contrarium ex contrario, contra-
 rium quoq; ex contrario iuxta dialecticas ratio-
 nes necessariò consequitur. Vide autem quàm ac-
 curatè rem pertractat: non enim prius natos nos
 esse uel ex Deo uel ex diabolo dixit, quàm ope-
 ra ipsa uel iustitiæ uel iniquitatis præcesserint:
 quippe cum ex his adoptio & Dei et diaboli exi-
 stat. Nam quòd gratia salui facti simus, id ob ni-
 miam Dei bonitatem, benignitatemq; dicitur, qui
 cum nos inemendabili modo ipsum offendissemus,
 iustam uindictam nobis non intulit, sed salutem
 gratis procurauit. Nam ociosis salutem ab eo nō
 dari, Paulus quoq; ipse testatur, clamans, ijs qui
Rom. 8. ex proposito uocati sunt. Simili modo quoque
 qui diabolo in filios adoptati sunt, licet ex ute-
Mal. 1. ro alienati fuerint, cum nondum ex proposito
Rom. 9. peccatum commisissent, ob nimiam tamen ipso-
 rum prauitatem ac malignitatem dictum id est:
 quippe cum fieri non possit, ut nisi operatus ma-
 lum quispiam fuerit, diabolo coniungatur. Sed
 qui

qui facit peccatum, is à diabolo assumitur, uel in filium dum sponte & ex proposito magis perpetrat malum: uel in seruum, dum succumbit prauitati, ab eaq; subiugatur, & in seruitutem addicitur. Illud etiam aduerte, non dixisse hîc beatum Apostolum, eum qui ex Deo natus est, non peccare, sed peccatum nō facere: ne infantes etiā comprehenderet, quibus per ætatem inest, ut nō peccent. Non peccare enim, negationem absolutam significat: non facere peccatum, non inesse ex dispositione & affectione rem ostendit. Unde etiam cū adiungit, Et non potest peccare, non de naturali impotentia, qua bruta non posse suscipere scientiam dicimus, sed de uoluntaria impotentia & uoluntaria uacatione à peccato intelligit. Vbi hæc dixit, id est, notam & signū filiorū Dei esse nō peccare, quemadmodū è contrario peccare filiorū diaboli esse indicium: resumit rursus post multa quæ interseruit, sermonem de charitate erga proximū, utpote cū causa ipsius quæ omnium cōsummatio & perfectio est, cætera omnia quæ interposita sunt, pertractarit: atq; inquit, Et qui fratrem suū nō amat: scilicet non est ex Deo. Nam quia qui facit iustitiam, ex Deo est natus, sequitur ut qui ita natus est, fratres amet. Qui uerò non facit iustitiam, quia non faciendam fratres suos odit, ex Deo nō est, non alio modo quàm quia ex eo natus non est. Et quo pacto

Rom. 13.

non sit ex Deo, ostendit cum inquit: Quoniam hæc est annuntiatio quam audiuitis à principio. Annuntiationem autem hanc esse & naturalem & disciplinam acquisitam, iam diximus. Nam præter legale præceptum de amando proximo, & il

Leui. 19. Iud Domini cum inquit, Mandatum nouum do
 Ioan. 13. uobis, ut uos mutuò diligatis, naturale etiam
 ius est erga cognatum genus, quod idem facere
 nos cogit. Quoniam igitur talia ac tanta sunt
 Ioan. 5. mandata, ex Domini assertionem qui uerbum eius
 seruat atq; exequitur, æternam uitam habet, &
 è morte ad uitam transiuit. Propterea ergo diligamus fratres, neque ulla æmulatione moueamur, si à mundo odio habemur, ut nos odio prosequi fratres uelimus, sed Domini sermo efficacior in nobis sit: Qui enim odit fratres suos, præterquam quòd ab æterna uita exturbatur, homicida etiam est: sequitur enim ut homicida neq; æternam uitam habeat. Videte enim, inquit, Cain, qui cum odio fratrem fuisset prosequutus, ipsum, licet esset frater, interfecit. Cum enim opera mala haberet, filius diaboli erat: Abel autem filius Dei, cum iusta operaretur. Diabolus uerò Deo, et praua opera bonis aduersantur. Idcirco effectum est, ut Cain fratri cõtrarius ipsum interemerit. Atq; hæc orationis huius excursio est. Beatus tamen Ioannes, dum semper id quod urget, prosequitur, ordinem immutauit. Urgebat enim id, ut quia diaboli

boli meminerat, & eorū qui per prauas actiones in filios ei adoptantur, eum qui à mūdi initio malis suis operibus filius maligni euaserat, in exemplum produceret.

In hoc cognouimus charitatē, quōd ille pro nobis animam suam posuit, & nos pro fratribus ponere animam debemus. Qui autem uictum mundi habuerit, & uiderit fratrem suum indigentiam habere, & clauerit uiscera sua ab eo, quomodo charitas Dei in eo manet: Filioli, ne amemus uerbo & lingua, sed re & ueritate.

Ioan. 15.

Iacob. 2.

Vbi exemplum Cain absoluit, & ea commemorauit quæ consequuntur illi qui ipsum imitantur, rursus ad charitatem redit, & ad bona quæ ex ipsa proficiuntur: & charitatem inquit Dominum induxisse, ut animam pro nobis poneret: nosq; id exemplum sequutos, uitam quoq; pro fratribus exponere debere. Sed quia hoc admodum rarum & in paucis est, quasi ipsos castigans, & in pudorem inducens, ex leuioribus fraterni amoris adhortationem facit: perinde ac si dicat, Quid animam pro fratribus ponendam esse dico, cum aliquos ne in indigentia quidem necessariorū rerum fratribus succurrere uideamus: atq; eos non uictus & facultatum inopes, sed qui totum ferè mundum diuitiarum possident. Erubescant igitur: nam si in paruis his uiscera sua

Ioan. 15.

clausurunt, & indignos se & uacuos Dei charitate reddiderunt, quid in maiore ac prestantiore re, quod est ut pro fratribus moriantur, facturi sumus? Deinde eos etiam corrigit, qui uerbis tantum charitatem admittunt, eamque lingua sola, & non opere, præ se ferunt.

Atque in hoc ex ueritate nos esse cognoscimus, & coram ipso suadebimus cordibus nostris. Quoniam si cõdemnet nos cor nostrum, Deus corde nostro est maior, & nouit omnia. Dilecti, si cor nostrum non condemnet nos, fiduciam habemus apud Deum, & quicquid petierimus, ab eo accipimus: propterea, quod mandata eius seruamus, & placita in cõspectu eius facimus. Atque hoc est mandatum eius, ut credamus in nomine filij eius IESU CHRISTI.

Ioan. 15.

Ioan. 5. 17.

& 12.

In hoc cognoscimus, in quo? in amando non uerbis, sed re & opere et ueritate. Sed quid est id quod cognoscimus? nos ex ueritate esse: nam qui aliud dicit, & aliud facit, cum actionem minime consonam uerbis habeat, mendax est, & non uerax. Atque ex hoc, id est, ex eo quod uerum dicimus (uerum autem dicimus, cum opera etiam uerbis nostris correspondent) cõscientiæ nostræ suadebimus: id enim cor hic significat. Et quomodo suadebimus? cum id nobiscum statuentes, quasi apud Deum testem uerba faciemus: hoc enim, coram ipso, uidetur significare. Si enim, inquit, ita non fiat, sed cor nostrum

strū, id est, conscientia nos condemnet, peccare nos minimè ignoramus. Nam si conscientiam nostrā, quæ exigua, & exigui animalis res est, latè re in peccando nō possumus, multo minus Deū, qui est incircunscriptus atq; immensus, & ubiq; adest, poterimus latère. Tota igitur hæc oratio huiusmodi est: Filioli mei, ne mentiamur erga nos mutuò, dum lingua sola amamus, sed opere etiam charitatē nostram pro nobis feramus: in hoc enim nos ex ueritate, id est, ex Deo esse cognoscemus: & quod dicimus, tanquā Deo præsentem atq; omnia inspiciente dicamus: nam nemo est, etiam si impudentior demonibus sit, qui apud Deum testem mentiri auderet. Si enim ita non faciamus, sed dum dicimus nos amare, cor nostrū nos mendacij condemnet, peccamus: atq; id, latère præsentem ubiq; Deum existimantes, neq; intelligentes, quo pacto si cor nostrum quod exiguū est, latère nequimus, Deum qui nusquam non adest, latère ualeamus. Si igitur, inquit, dilecti ita nos præparauerimus, ut indemnati apud nos ipsos simus, dum uidelicet erga nos mutuò uerum dicimus, fiduciam habebimus apud Deum: ex qua sanè quicquid petierimus, ab ipso prorsus accipiemus. Cur? propterea quòd mandata eius serua-

IOAN. 13.

quem

- quem petitio fit. Quoniam ergo etiam nos mandata eius seruamus, & quæ ei placent, facimus, confidamus petitionibus minimè frustratum iri, cum utriusq; affectus, ad id quod in alterius utilitatem cedit, uicissim absq; ulla dilatione soleat referri. Sed quod mandatum eius seruamus? illud
- Ioan. 13.** quod inquit, Charitatē habete inter uos mutuò. Cum itaq; præceptum habeamus, ut fide in nomine filij eius Iesu Christi nos mutuò diligamus, atq; id facimus: ex eo spiritus eius quem dedit nobis gratiam in nobis firmatam esse cognoscimus. Sciendum autem multis in locis nouæ scripturæ reperiri, in nomine Iesu Domini nostri credere: quod nihil aliud significat, quàm gloriam & uoluntatem: gloriam quidem, sicut illic, Quàm admirabile est nomen tuū in uniuersa terra: uoluntatem, ut hic, & etiam ubi inquit, Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisq; uestrū in nomine Domini Iesu, id est, in uoluntate. Sed quæ Domini Iesu uoluntas est? ut in nomen patris & filij & spiritus sancti omnes gentes baptizentur.
- Psal. 8.**
- Act. 2.**
- Mat. 28.**

Et amemus nos mutuò, sicut mandatū dedit. Et qui seruat mandata eius, in ipso manet, & ipse in eo: atque in hoc manere in nobis, ex spiritu quem nobis dedit, cognoscimus.

Io. 13. & 15

Sicut mandatum dedit, id est, uero affectu. Sed ubi est hoc mandatum, ut uero animo & affectu nos mutuò amemus? Vbi uidelicet inquit:
 Quem

Quemadmodum uultis ut faciant uobis homi- Mat. 7.
 nes, & uos similiter ipsis facite. Nam si cupimus Luc. 6.
 ut proximi nostri uerè erga nos & sincero ani-
 mo affecti sint, simili modo etiam nos omnino er-
 ga ipsos afficiemur. Quòd si hoc mandatum Do-
 mini est, si in ipso nos maneamus, firmatiq; sue-
 rinus, multò magis etiam ipse seipsum nobis ex-
 hibebit, quippe cum negare seipsum non possit:
 hoc est, non inaniter mandata sua nobis tradidis-
 se, sed in se prius confirmasse deprehendatur.
 Quod cum ita sit, prorsus si quæ mandat exequa-
 mur, nos quoq; ipsum ad ea quæ petimus obse-
 quentem habebimus, gratiamq; eius in nobis sta-
 bilem obtinebimus. Tota autè sententià hæc est,
 ut credamus in nomine filij eius Iesu Christi, &
 amemus nos mutuò uerè ac sincere, sicut manda-
 tum eius præcipit: qui enim seruat mandata eius,
 in ipso manet, & ipse in eo. Atq; ex hoc manere
 ipsum in nobis cognoscimus, ex spiritu, id est, gra-
 tia quam nobis dedit: dum enim inuiolata ea man-
 serit, proculdubio firmū ac stabile eius donū ha-
 bemus. Inuiolata autè manet quoad nihil ex ijs
 quæ de charitate nobis mandauit, neglexerimus.

De discretionè spirituum ex confessione incarnatio-
 nis Christi, de fraterno amore ad pietatem
 erga Deum. Cap. IIII.

Dilecti, ne omni spiritui credatis, sed explora-
 te spiritus an ex Deo sint, quoniam multi falsi
 prophetæ in mundum sunt egressi.

Posteaquã sermonem de charitate erga proximum absoluit, eamq; signum permansionis spiritus, quem accepimus, esse dixerit: nunc eorum qui uerè fratres sunt, & qui non uerè, distinctionem subiungit, ut ea obseruata, in falsos fratres, & falsos apostolos, et falsos prophetas, ob præceptum de charitate minimè incidamus, id quod maximum asferre nocumentum nobis posset. Si enim cum prauis huiusmodi uersati ita fuerimus, quasi moribus consentientes nobiscum sint, primum nosmetipsos ledemus, si impijs uerbum fidei communicauerimus, & sanctum canibus proiecerimus: deinde illos quoq; qui nobis aliquid deferunt, non paruo damno afficiemus: quippe cum charitas nostra qua ipsos illos falsos fratres prosequemur, multos inductura sit, ut eos sibi sumant magistros, eisq; fidem adhibendam censeant si quid dixerint, incautè consuetudine qua nobiscum uti eos uiderint, decepti. Quidq; horum falsorum hominum indiciũ sit, ostendit, cum inquit:

Mat. 7.

In hoc spiritum Dei cognoscite. Omnis spiritus qui IESVM CHRISTVM in carne uenisse cõfiteretur, ex Deo est: & omnis spiritus qui non confiteretur IESVM CHRISTVM in carne uenisse, ex Deo non est, & hic est spiritus Antichristi, quem uenturũ esse audiistis.

Omnis spiritus, hoc est, omnis prophetia, aut
aposto-

apostolatus dignitas, quæ Dominum Iesum in carne uenisse confitetur, ex Deo est: quæ non confitetur, ex Deo non est, sed ex Antichristo, quem creaturam esse audiistis. Quando? cum paulo antè dixit, multos Antichristos esse in mundo, qui uidelicet præuij & præcursores Antichristi Ioan. 8. essent. Confessionem autem hanc aduentus Domini in carne, non lingua, sed operibus fieri intelligit: quemadmodum etiam beatus Paulus inquit: Vbiq; mortificationem Iesu in corpore circumferentes, ut & uita Iesu in corpore nostro manifestetur. Qui igitur operatè habet Iesum, & mundo mortuus est, neque amplius mundo, sed Christo uiuit, Christumq; non in Christi tantum carne, sed in sua quoque circumfert, is est ex Deo: qui contra non Christo uiuit, sed mundo, id est, mundi concupiscentijs, is non est ex Deo. 1. Cor. 2. Vnde etiam Paulus ait: Quando inter uos contentiones sunt & seditiones, nonne carnales estis, & iuxta hominem ambulatis? qui autem iuxta hominem ambulat, spiritum Dei non habet, at qui spiritum Christi non habet, id est, qui non iuxta Christum uiuit mundo mortificatus, is Christi non est. 2. Cor. 4.

Et nunc in mundo iam esse. Vos ex Deo estis filioli, & uicistis eos, quoniam maior est qui in uobis est, quàm qui est in mundo. Ipsi Ioan. 8. ex mūdo sunt, propterea ex mundo loquūtur, &

& mūdus ipsos audit. Nos ex Deo sumus. Qui cognoscit Deū, audit nos : qui non est ex Deo, nō audit nos. Ex hoc spiritum ueritatis cognoscimus, & spiritum erroris.

In mundo esse iam Antichristum inquit, non corporaliter, sed per falsos prophetas, & falsos apostolos, & hereticos, qui praeuij ipsi sunt. Antichristus autem homo erit qui satanam circumferet, & supra omnem qui dicitur Deus, aut numen, extolletur: unde etiam idolorum cultum reprobabit, quos deos dici significauit. Quod autem inquit, supra omne numen, id est, *ὁ βασιλεὺς*, hoc est, cultum & uenerationem, id ad Christianorum religionem refertur: nam se solum Deum ostendere conabitur. Cum ita falsos prophetas, & apostolos notarit, subiungit: Vos ex Deo estis filioli, & uicistis eos, scilicet falsos prophetas. Quo pacto? quia qui in uobis est Deus, maior est, quam qui est in mundo, iuxta quem falsi prophetae uitam traducere proposuerunt. Deinde alteram quoque falsorum prophetarum notam infert, id quod simpliciores praecipue ex fidelibus molestia afficiebat: uerisimile enim est alios quos ex ipsis indignari atque aegre ferre, cum uiderent illos plerisque esse charos, se contemptui esse. Idcirco inquit: Ne doleatis, si uos a plerisque sperni, illos laudari atque admitti uideris: quippe cum simile ad id quod simile sibi est, accurrat atque adiun-

adiungatur: ipsi è mundo sunt, & è mundo lo-
quentes: id est, iuxta carnales cupiditates do-
cemes peruersi, peruersos obsequentes sibi ha-
bent. Nos uerò, quippe qui ex Deo sumus, & à
mundanis concupiscentijs alienati, admitti ab il-
lis nullo pacto possumus. Sed ille nos audit, qui
temperanter uiuit: ac propterea qui cognoscit
Deum, adhibere nobis aures paratus est. Vnde e-
tiam Christus inquit, Qui habet aures audiendi,
audiat: eum habere aures significans, qui ad obe-
diendum est preparatus. His ita distinctis, post-
ea quasi eorum quæ dixit obfignationē inferens,
ex hoc spiritum ueritatis, id est, eos qui ueram
propheticam dignitatem obtinent, & spiritum
erroris, id est, falsos prophetas cognosci inquit.

Mat. 13.

Mar. 4.

Luc. 8.

Charissimi, amemus nos mutuò, quoniam
charitas ex Deo est: & omnis qui amat, ex Deo
est natus, & cognoscit Deum. Qui non amat,
Deum nō nouit, quia Deus charitas est. In hoc
charitas Dei manifestata est, quòd filium suū
unigenitum misit Deus in mundum, ut per
ipsum uiuamus. In hoc est charitas, non quia
nos Deum amauimus, sed quia amauit ipse
nos, & filium suum misit propitiationem pro
peccatis nostris. Dilecti, si ita dilexit nos Deus,
& nos etiam mutuò diligere nos debemus.

Ioan. 34

Rursus sermonem resumit de charitate. Vbi
enim ostendit, quānam charitate prosequēdi sint,

boni uidelicet & ueri Christiani, qui similitudine morum coniuncti sunt: persequitur quod à principio dixerat, ex Deo esse inquit, & charitatem, & qui ea utitur: & solum eum qui charitatem habet, ex Deo esse natum, & Deum cognoscere: qui enim ea caret, Dei quoque ignorantia esse priuatum, contraria contrarijs confirmans. Quo pacto autem qui non amat, & charitate præditus non est, Deum non cognoscat, in hunc modum demonstrat: Deus, inquit, charitas est. Vnde id patet? ex eo sanè, quòd filium suum unigenitum in mundum misit, ut ueram uitam nobis exhiberet, ac per eum uiueremus. Quem admodum enim bonitas Deus dicitur, propterea quòd ex bonitate intelligibilè & sensibilem mundum cõstituit, ut sui qui uerè est, participes alios faceret: sic quoque ex charitate erga nos cum filium suum unigenitum in mundum miserit, per eum charitatè se esse declarauit. Vnde etiam infert, in hoc est charitas, id est, in hoc charitatem esse Deum manifestatur. Deinde charitatis Dei præstantiã extollens, nõ quia nos, inquit, Deum amauimus, suum filium misit Deus: id quod ab ijs qui amantur, debetur, ut æqualem affectum amantibus reddant: sed ex charitate, nos beneficio præueniens, id fecit. Neque solum misit filium suum, sed ita misit, ut sanguine suo propitiatiõem pro peccatis nostris exhibuerit. Si igitur ita nos
amauit

amavit Deus, qui nullam cum natura eius communicationem habemus: multò magis etiam nos amare eos qui cognati nobis sunt, debemus: & cum cognoscamus bonũ quod ex charitate proficiscitur, id mutuò nobis præstare. Sicut enim crimen est, si quis quod eligibile est, non eligat, et quod amabile est, non amet: sic si quis charitate dignos amet, ac charos habeat, propterea quod amabiles sunt, is laudem apud omnes meretur. Cum autè ita affecti fuerimus, utraq; habebimus: hoc est, erimus & amabiles, propterea quòd à Deo amati simus: & amatiui, ut ita dicam, ex amore & charitate qua proximos prosequimur: si tamen charitas sincera et pura sit, non perturbata & sordida, cuiusmodi latronibus inesse & alijs etiam maleficis potest.

Deum nemo uidit unquam. Si mutuò nos amauerimus, Deus in nobis manet, & charitas ipsius perfecta in nobis est. In hoc cognoscimus nos in ipso, & ipsum in nobis manere, quòd de spiritu suo nobis dedit. & nos uidimus & testificamur, patrem misisse filium Saluatorem mundi.

Ioan. 1.
1. Tim. 6.

Superius quoque diximus morem esse beato huic, ut eadem de ijsdem aliquoties repetat, quòd & habitum in animum discipulorum earum rerum que dicuntur, inducat, & rem clarius ac perfectius pertractet. Cum enim alio atque alio modo

ab ijs quæ in re insunt, rationes sumat, & quasi quod prætermissum fuit, suppleat, perfectissimã eorum quæ dicit demonstrationẽ absoluit. Nunc igitur simili repetitione usus, Deum, inquit, nemo unquam inspexit. Nam cum de charitate erga fratres loqueretur, Deum in exemplum produxit, qui ob immensam erga nos charitatem filium suum unigenitum ad mortem tradidit. Unde uerisimile erat ut aliquis dubitaret, ac diceret: Quo pacto hoc dicis de rebus quæ non uidentur, ac percipi nullo modo possunt? nosq; ijs uis confirmare, quæ nondum quispiam cognouit? Huiusmodi dubitationi occurrit, atque inquit: Assentior quidem etiam ego, neminem esse qui Deum unquam uiderit, sed ex mutua tamen erga nos charitate, Deum in nobis esse cognoscimus: atq; id rectè: quippe cum multa sint, quæ licet uideri nequeant, ex operationibus tamen esse percipiuntur. Quemadmodum enim animã, quamuis eam non uideamus, ex operationibus eius & motionibus inesse nobis intelligimus: sic Dei quoque erga nos charitatem, quasi ex quodam motu & operatione cognoscimus. Quòd si hoc non præter ueri similitudinẽ est, meritò diuinus hic uir ex operatione & effectu in nobis quoq; Deum esse ostendit. Sed quæ operatio hæc est? pura & sincera nostra erga proximos charitas: hæc siquidẽ in eo quòd pura est, efficax est atq; absolu-

ta & perfecta. Hoc indicio, inquit, est, & nos in ipso, & ipsum in nobis permanere, quod de spiritu suo nobis dedit: quippe cum purus pura & munda ab omni sorde gratificetur. Quoniam igitur per puram charitatē cum ipso cōmunicationem habemus, ex eo nos quoq; inquit, qui in carne ipsum uidimus, cognouimus & testificamur patrē misisse ipsum Saluatorē mundi. Quinetiam ad cognitionē nostram illud accedit, quod ipse etiam nobis explicauit, modò dicens, Egredus sum à patre, & ueni in mundū: id quod patrē ob charitatē erga nos de cœlo misisse unigenitū suum in mundum declarat: modò apertius inquit, A deo dilexit Deus mundū, ut filium suum unigenitū dederit, ut omnis qui in ipsum credit, non pereat. Item, Non ueni, inquit, ut iudicem mundum, sed ut saluum faciam. Et ex ipsa igitur inspectione, inquit, & ex unigeniti declaratione qui est in sinu patris, ut in Euangelijs dicitur, & ex operatione per mutuam erga nos charitatem, Deum esse in nobis, & de spiritu suo nobis dedisse, communicationemq; nos cum ipso habere percipimus.

IOANN. 16.

IOANN. 3.

IOANN. 12.

IOANN. 1.

Quicumq; IESVM esse filiū Dei cōfessus fuerit, Deus in ipso manet, & ipse in Deo. Et nos cognouimus et credidimus charitatē, quam habet Deus in nobis. Deus charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in ipso.

Hoc ad id quod paulò superius dixit, refer-
tur: hoc est, Omnis spiritus qui in carne uenisse
Iesum Christum fatetur &c. Quoniam enim &
filios eos esse Dei, et Deum in ipsis manere abun-
dè demonstrauit: atque id ex mutua inter ipsos
charitate, quæ spiritum sanctum, id est, spiritus
alia dona data ipsis esse confirmat: ad illa rursus
orationem reducit, atq; inquit: Quicumq; Iesum
esse filium Dei cõfessus fuerit, in eo Deus manet.
Tale quid superius etiam dixerat, cum inquit:
Omnis spiritus qui Iesum Christũ in carne uenisse
cõfitetur, ex Deo est. Progrediens tamen mihi,
inquit, oratio, aliud quid manifestauit. Et hoc
igitur propono, eos qui hoc confitentur, & ma-
nentem in se spiritum, id est, Deum & eius spiri-
tualia dona habere, & ipsos in Deo esse: atq; id
non ita temerè dicimus, sed certa cognitione, &
fide ex mutua inter eos charitate confirmamus.
Vbi autem de charitate meminit, omnia quæ su-
perius etiam de charitate iam dixit, ad maiorẽ
confirmationem subiungit.

In hoc perfecta est charitas nobiscum, ut fi-
duciam in die iudicij habeamus, quòd quem-
admodum ille est, et nos in mundo hoc simus.

Volo, inquit, nos perfectos in charitate esse,
ut in die iudicij fiduciã habeamus, apud eum ui-
delicet qui homo factus est, quippe cum ipse sit
qui iudicet, ex ipsius declaratione, cum inquit:

Pater

Pater neminem iudicat, sed iudicium omne dedit filio. Ac qua de re hanc fiduciam habituri simus, subiungēdo ostendit, quòd, inquit, quemadmodū ille est, et nos in mundo hoc sumus. Cum enim prius & Deum in nobis, & nos in Deo esse demonstratum sit, perfectionem charitatis in nobis quoq; esse attestamus. Sicut igitur ille immaculatus erat & purus in mundo, unde etiam dicebat, Venit princeps mundi huius, & in me inueniet nihil: sic nos quoque in mundo hoc erimus. Nam EST, & SIMVS uerbum pro futuro intelligendum est, ut, sicut saepenumero scripturae mos est, tempus pro tempore positum sit. Vel profundius quid ex hoc significare beatum Apostolum censendum est: saepe enim cum dixerit nos in Deo, & Deum in nobis esse: si ita est, & ille puro quodam modo in nobis est, id est, ita ut puritatis & sanctitatis nobis sit dux atq; autor, sic etiam nos purè & sanctè in nobis ipsum in mundo hoc circumferamus, mortui uidelicet mundo, mortificationemq; eius ubiq; in corpore pra nobis ferentes: si enim ita uiuamus, apud ipsum fiduciam habebimus, & liberati timore omni erimus: perfecti siquidem per bona opera in charitate, procul à timore erimus constituti. Huiusce rei confirmationem subiungit, cum inquit:

Timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras eicit timorem: quoniam timor pu-

nitionem habet. Qui autem timet, perfectus in charitate non est. Nos amemus ipsum, quia prior ipse amauit nos.

Timor non est in charitate: quis timor? pœne uidelicet et punitiois, ut ipse explicat. Posset enim quispiam amare timore inductus ne puniretur: qui sanè timor perfectus non est, hoc est, perfecta charitas non est. Sed dubitant nonnulli, quomodo cum Dauid dicat, Timete Dominum omnes sancti eius, quoniam non est defectio timentibus eum: nunc hinc perfectam charitatem foras eicere timorem dicat. Hoc modo enim sancti Dei perfecti in charitate non essent, quibus, ut timeant, præcipitur. Dicendum igitur, duplicem esse timorem: alterum initialem, qui punitioem ac pœnam ob malefacta incurrit, cum aliquis uidelicet ad Deum accedit, quia timet ne puniatur: alterum perficientem,urbatione omni ac terrore liberum; qui propterea etiã castus dicitur, ac permanens in seculum seculi.

Psal. 33. Timor enim, inquit, Domini castus permanens in seculum seculi: cum initialis neque stabilis ac permanens, neque castus sit, sed à perfecta charitate deficiat. Nam timor perficiens est, qui ob perfectam charitatem semper sollicitum hominem reddit, ne in quopiam ex ijs deficiat, quæ à uehementer amante præstari ei qui amatur, debent. Qui igitur uerè amat Deum, is Dei uoluntatem

non ob poenarum minas exequitur, sed amore uirtutis, & uera erga Deum charitate illectus, id facit, seq; perficiente hoc timore stabilit, atque obfirmat. Vbi de perfecta charitate dixit, debere nos amare Deum etiam necessario, demonstrat, propterea quod prior ipse nos amauerit: erga eum enim qui beneficijs nos praeuenit, magnum studium in referenda gratia impendendum nobis est, quemadmodum latius superius declaratum est.

Si quis dixerit, Deum amo, & fratrem suum odio habeat, mendax est.

Cum charitatem à Deo ad nos, & à nobis ad Deum necessario deducere nos ostenderit: addideritq; si ita nos amauit Deus, debere quoque nos mutuò nos ipsos diligere: nunc rursus ad idem orationem refert, atq; inquit, necessarium nobis omnino esse ut fratrem amemus, charitatis Dei erga nos exemplo inducti, quam prorsus reddere ei debemus. Oportet, inquit, ut sine ulla excusatione fratrem diligamus, id quod maximum nostrae erga Deum charitatis indicium est: nam si fratrem non amamus, ueq; erga Deum charitas ulla in nobis seruetur: quippe cum id quod debemus inter nos mutuò, intereat, quod ex charitate erga Deum acquisueramus.

Qui enim non amat fratrem suum quem uidit, amare Deum quem non uidit, quo pacto pote

rit: Et hoc mandatum ab ipso habemus, ut qui amat Deum, fratrem etiam suum amet.

Hoc ad redarguendos eos subiungit, qui diuina nam charitatem uolunt adulterare: perinde ac si ita dicat: Charitas ex mutua omnino consuetudine conflatur: consuetudo autem ex eo existit, quod uidemus fratrem, atque inde præcipue in amorẽ eius accensi coniungimur: quippe cum uisio sit, quæ in amorem maxime homines illiciat. Quocirca qui quod magis in amorem allicit, negligit, & fratrem quem uidet, non amat: quo pacto si Deum quẽ non uidet, neq; ullo sensu percipit, cuiq; nulla consuetudine est cõiunctus, se amare dicat, uerum dicere iudicabitur? Si tamẽ, inquit, aliquis sit qui ita impudenter se gerat, ut Deum se amare cum asserat, fratrem odio prosequatur, nõne præterquam quod charitatem diuinam adulterat, mandati quoq; Dei transgressor est existimandus? illius uidelicet quod præcipit, cum inquit: In hoc cognoscent omnes meos uos esse discipulos, si mutuo uos amore prosequamini. Qui igitur Deum amat, & se eius discipulum esse affirmat, is fratrem quoq; suum ex mandato eius diligat quoq; necesse est.

De glorificatione Christi in gloria patris, & de uictoria aduersus malignum ex fide Iesu Christi in uitam. De auxilio peccanti fratri per orationem adhibendo, & de non peccando:

do: ubi monet, ut caueamus à dæmonum cultu.

Caput V.

Om̄nis qui credit I E S V M esse C H R I S T V M, ex Deo natus est: & omnis qui amat eum qui genuit, eum quoq; amat qui genitus ex ipso est. In hoc nos filios Dei amare cognoscimus, cūm Deum amamus, mandataq; eius seruamus.

Vbi ostendit, eum qui Deum amat, eiusq; se esse discipulū asserit, amare etiam fratrem suū debere ex eius præcepto, idem rursus in hunc modum confirmat: Si mandatum accepimus à magistro nostro, ut mutuò nos amemus: si magistrū nostrum Iesum esse Christum credimus, in eo autem est Christus, quòd Deus & homo est: mandata prorsus eius utpote magistri ac Dei seruabimus. At si eum esse Deum credimus, filij ipsius sumus, quemadmodum in Euangelio dicitur: Quicumque autem eum receperunt, id est, quicumque in ipsam crediderunt, dedit eis potestatem ut filij Dei fiant. Si autem geniti ex ipso sumus, id quod ei qui genuit debetur, exhibebimus, id est, eum amabimus, cūm natura comparatum sit, ut filij parentes suos amore prosequantur. Cūm igitur omnes qui credimus, nati ex ipso simus, propterea etiam mutuò nos, utpote fratres, atq; ex ipso nati, amare debemus: quippe cūm qui amat eum qui genuit, eum quoque amet qui genitus

Ioan. 1.

ex

ex ipso est. Deinde reciprocatur orationem, et ait, charitatē erga fratres, id est, erga filios Dei, charitatem erga Deum confirmare. Prius enim dixit, qui amat Deum, fratrem quoque suum amat: nunc est cōtrario, qui filios Dei, inquit, amat, Deū ipsum etiam amat: charitatisque erga Deum iudicium, charitatem erga fratrem esse statuit. Deinde charitatem in Deum, mandatorum eius esse executricem asserit, recte id quidem: qui enim amat me, inquit Dominus, mandata mea seruat.

Hæc enim est charitas Dei, ut mandata eius seruemus: & mandata eius graua non sunt. **2. Cor. 13.** Quoniam omne quod natum ex Deo est, uincit mundū: & hæc est uictoria quæ uincit mundum, fides nostra. Quis est qui uincit mundū, nisi qui credit IESVM esse filium Dei?

Per traiectionem legenda hæc oratio est, hoc modo: Hæc est charitas Dei, ut mandata eius seruemus: quoniam omne quod natum ex Deo est, &c. Nam quod inquit, mandata eius graua non sunt, interiectum est. Non inquit autem, mandata eius sunt leuia, quemadmodū Christus ait, Iugum meum suauē est & onus meum leue: sed, graua non sunt: propterea quod ei qui in uirtute prouectus iam est, etiam ea quæ ualde graua sunt, leuia habentur. Ita si quis fortitudinem ac tolerantiam, quæ honesta omnia efficit, amiserit, graua uel leuissima quæque existimabit. Nam quia
nonnullis

nonnullis Dei mandata, utpote Dei, grauias esse uidebantur, propterea inquit, mandata Dei grauias non sunt. Quid enim grauitatis & molestias in se habet, fratrem amare? Quid, uisere eos qui in carcere sunt, graue ne est? non enim e carcere educere ac liberare, quod molestiam quandam prae se fert, sed inuisere tantummodo iubet: neq; egrotantem morbo liberare, sed uisere: neq; esurientem opipara mensa excipere, aut nudum pallio ornato ac magnifico induere praecipit, sed ea tantum exhibere, quae necessariae indigentiae succurrant, quam & qui esurit, & qui nudus est, requirit. Vbi haec ita tractauit, aliud subdit, quod eos ad exercendam charitatem inducit: quae est uictoria. Nam cum ex charitate erga fratrem, inquit, filios Dei uos constitueritis, illud etiam habetis, quod hoc recte factum consequitur, ut mundum uincatis: quod enim ex Deo natum est, uincit mundum. Deinde addit uictoriam, & id ex quo uictoria existit, fidem in Deum utraque esse affirmans: quae ex Deo genita, omnem perfidiam uicit, atq; eiecit, ita ut neq; Iudaeus, neq; Graecus, neq; haereticus quamquam uim aduersus ipsam habeat. Et quia fides non ipsa sola, sed cum eo uincit qui ipsam habet, propterea infert: Quis est qui uincit mundum, nisi qui Iesum esse Dei filium credit?

Hic est qui uenit per aquam & sanguinem Iesus Christus: non in aqua solum, sed in aqua

& sanguine. Et spiritus est qui testificatur, quia spiritus est ueritas. Quonia tres sunt qui testifi-
cantur, spiritus, aqua, & sanguis: & tres in u-
num sunt. Si testimoniū hominum accipimus,
testimoniū Dei maius est: quia hoc est testimo-
niū Dei, quod testificatus de filio suo est. Qui
Ioa. 11. 3. credit in filium Dei, testimonium in seipso ha-
bet. Qui nō credit Deo, mendacē ipsum fecit:
quippe qui in testimonium Dei, quod de filio
suo est testificatus, nō crediderit. Atq; hoc est te-
stimonium, quod uitam æternam dedit nobis
Deus: & hæc uita in filio eius est. Qui habet fi-
lium, habet uitam: qui filium Dei non habet,
uitam non habet.

Quoniam generationis Dei, et geniti mentio-
nem fecit, cum dixisset, Omne quod ex Deo na-
tum est: atque id per sanctum baptisma nobis e-
uenit: propterea subiungit, Hic est qui per san-
guinem et aquam uenit Iesus Christus. Sed qua de
causa uenit? ut nos regeneraret, ac filios Dei fa-
ceret: hoc enim ex eo quod superius dixerat, con-
sequitur, hoc modo: Et omne quod genitum ex
Deo est, uincit mundum. Sed quo pacto est geni-
tum? per aquam & sanguinem. Qui enim uenit
Iesus Christus, per aquam & sanguinem nos re-
generat. Atq; adiungit rursus repetendo: Non in
aqua solū, nos regenerat uidelicet, sed in aqua
& sanguine. Vult enim prius Christi, qui nos in
filios adoptauit, declarationem ostendere: qui
cum

cum homo qui in ipso erat, adoptatus in filium à Deo fuisset, ipse nobis quoque per suam adoptionem eiusmodi dignitatem gratificatus est. Hoc autem tribus temporibus manifestatū fuit: in baptismo in Iordane, cum de cælo pater, eum qui baptizaretur, filium sibi dilectū esse, est testificatus. Quis autem erat qui in aquā ingrediebatur, nisi qui coniunctus cum Deo uerbo homo erat, qui cum occulto uidelicet apparebat? huic siquidem exhiberi testimoniū oportebat. Per aquam igitur, id est, in baptismo per aquam Iesus patris testimonio filius Dei est declaratus. At per sanguinē, quando cum propè erat ut crucifigeretur, dixit, Glorifica me tu pater: et uox delata est, quæ dicebat: Et glorificaui, et iterum glorificabo. quam quidem uocem qui audierunt, tonitruum esse arbitrati sunt. Per spiritum uerò est manifestatus, quando è mortuis tanquā Deus resurrexit. Suscitare enim seipsum, solius Dei est. Nomine enim spiritus, Deus significatur: quippe cum spiritus Deus sit. Cum itaque tria sint quæ Iesu ipsius in filium adoptionem testificentur, baptisma, crux, & resurrectio, indubitata Domini adoptatio censenda est: per quam adoptionem nobis quoque ipse, quippe cum totius humanæ constitutionis primitiæ extiterit, id donauit, ut filios Dei essemus. Ac tria hæc in unum Christū cōueniunt: id enim significat cum inquit, & tres in unum

Matth. 3.

Marc. 1.

Luc. 3.

Ioan. 12.

Matth. 28.

Marc. 16.

Luc. 24.

Ioan. 4.

in unum sunt, id est, in unum de Christo testimonium concurrunt. Aduertendum tamen nonnullos patres spiritum hic ita interpretari, ut non de resurrectione, sed de patre intelligendum censeant, quando in Iordane clamauit, Hic est filius meus dilectus: propterea quod spiritus quoque Deus, sicut diximus, dici consuevit. Posteaquam beatus Apostolus hæc dixit, confirmationem à minori subiungit, atque inquit: Si testimonium hominum aliqua de re admittimus: nonne multò iustus Dei, qui maior est, admittere testimonium debemus? At hoc testimonium de filio suo, id est, de Christo, à Deo est. Qui igitur in filium Dei credit, quod uidelicet Deus sit, utpote Dei filius, in seipso habet testimonium, cum se adoptatum in filium credat per Iesum, qui adoptatus à Deo est. Qui non credit, obnoxius duobus malis est: cum et Deum mendacem faciat, et adoptione, atque ob id uitam æternam, seipsum priuet: quam quidem uitam adoptatis à se filiis promisit Christus, atque in se habet, sicut in Euangelio scribitur: In ipso uita erat. Quare qui habet filium per sanctum baptismum, uitam etiã habet. Quicumque enim baptizati in Christum sumus, id est, iuxta mandatum eius, Christum induimus. At qui filium Dei per baptismum non habet, neque uitam habet, sed mortuus est. Nam mortuos nos peccatis suscipiens, per sanctum baptismum ad uitam suscitauit.

Sicut

Matth. 3.

Ioan. 4.

Ioan. 1.

Rom. 13.

Sicut enim sæpe dictum est, qui conssepultus cum Christo est per demersionem in sancto baptismo-
Rom. 6.
Col. 2.
te, is mundo, id est, mundanis cupiditatibus mortuus est, & nõ amplius sibi, sed Christo tantummodo uiuit, dum iuxta mandata eius in nouitate uitæ ambulat, nullumq; aditum peccato amplius præstat.

Hæc scripsi uobis, qui in nomen filij dei creditis, ut cognoscatis uitam uos æternam habere, & in nomen filij Dei credatis. Atq; hæc est fiducia, quã apud ipsum habemus, quòd quicquid petierimus secundum uoluntatem eius, audit nos. Et si nouimus audire ipsum nos quicquid petierimus, postularã quæ ab eo petimus, habere nos etiam nouimus.

Quasi in epilogo rem breuiter in summam colligit, atq; inquit: Scripsi hæc uobis tanquã hæredibus uitæ æternæ: nam hæc nequaquã scriberentur, nisi ijs qui in spe uitæ æternæ uitam traducerent: quippe cum neq; sancta canibus, neq; margaritas ante porcos proijcere, laude dignum censeatur. Cum igitur tanquam hæredibus æternæ uitæ hæc scribat, breuiter, ut diximus, resumit antedicta, eisq; in memoriam reducit, primum in nomen filij Dei sine ulla dubitatione credere eos debere, id est, in pietatem, quæ ab ipso nobis est tradita: hoc enim nomen filij Dei significat, ut superius diximus: cui quidẽ pietati sancti baptismatis
Mat. 7.
Supra 2.

gratia praeuia est. Deinde huius indubitabilis fidei nullum aliud iudiciū esse ait, nisi fiducia, quā per immaculatā fidem apud ipsum consequimur, sicut etiam superius à nobis est declaratū. Ac rursus fiduciæ huius signum id statuit, quòd nullo ex ijs quæ ab ipso petimus, frustremur. Sed quia interdum fit, ut nō omnes omnia quæ petierint consequantur, neq; in omnibus exaudiantur, adiungit, secundum uoluntatē eius, ut eum qui præter magistri uoluntatem quippiam petat, meritò frustratum iri ostendat. Atq; in hoc beato Iacobo

Iac. 4. consentit: nam ille etiam, *Petitis, inquit, & non accipitis, quia malè petitis: id est, ea quæ inutilia uobis sunt, petitis. Postea mutato ordine, ac reci procata oratione, iudiciū hoc clarius reddit. Si nouimus, inquit, audire ipsum nos quicquid petierimus, postulata quæ ab eo petimus habere etiā nos credimus: perinde ac si ita dicat: Si secundum uoluntatem eius petimus, nos audit: & si audit nos, nouimus nos secundum uoluntatem eius omnia petere, habereq; in nobis ea quæ petimus,*

Mat. 6. *hoc est, regnum & iustitiam ipsius, quæ uidelicet petere ipse etiam nobis mandauit.*

Si quis uiderit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat, & dabit ipsi uitam, peccantibus non ad mortem.

Adiungit hinc quoddam ex ijs quæ secundum uoluntatem Dei petere nos uult: & quia per se

tam epistolam fraternam charitatē extollit ac celebrat, idq; uelle Deum asserit, ut charitatē erga fratrem synceram seruemus: hoc unum esse ex ijs quæ uult Deus, inquit: ut si quis uiderit fratrem suum peccare nō ad mortem, petat, & dabit ipsi: quid dabit? uitam æternam: quibus? peccantibus non ad mortem. Iustitiæ quippe hoc est, ut peccanti fratri condoleamus, & ad salutem consequendam opitulemur.

Est peccatum ad mortem, non de illo dico ut roget. Omnis iniustitia peccatum est. Et est peccatum nō ad mortem. Scimus omnem qui natus ex Deo est, non peccare: sed qui genitus ex Deo est, seruat seipsum, & prauus nō attingit eum. Scimus ex Deo uos esse, & mundū totum in prauo esse collocatum. Scimus etiam filium Dei uenisse, & dedisse nobis mentem, ut uerum Deum cognoscamus, & simus in uero in filio eius IESU CHRISTO. Hic est uerus Deus & uita æterna.

Ordo est in hunc modum: Est peccatū ad mortem, & est peccatum non ad mortem. De eo quod ad mortem non est, dico ut petat quispiam, non de eo quod est ad mortem. Deinde rem ipsam explanans, peccati ad mortem, & non ad mortem, diuisione facit. Nā peccatū absolutē, quod quasi genuse est, in duo hæc partitur, atq; inquit: Omnis iniustitia peccatū est, tam quod ad mortē, quàm quod non ad mortem est. Sed de peccato quod

ad mortem est, ne roget, id est, ne petat: nam non exaudietur, propterea quòd male petit. de eo etenim intelligit, qui nullã præ se fert conuersione: quippe cum solum id peccatum ad mortem sit, quod ad pœnitentiam nullam respicit: quo etiã

Mat. 27. ludas implicatus, æterna morte est oppressus. Adde quòd qui iniuriarum quoquẽ memoriam

Pro. 12. conseruant, ad mortem peccant. Viã enim iniuriarum recordantium ad mortem, inquit Salomon: nam neque isti cum memoriam iniuriarum semper retineant, & iram erga proximum repositam seruent, unquam pœnitentia ducti conuertuntur, sed impœnitenter peccant. Hęc ubi explicauit, quorum hominum sit ad mortem peccare significat, atq; ait, eum qui adoptatus à Deo in filium est, neq; ad mortem neque non ad mortem unquã esse peccaturum: quippe cum semel inhabitanti in se per adoptionem Christo sese cum dederit, intactus atq; impollutus à peccato permansurus sit. Sed ne quispiam putet huiusmodi hominem naturam prorsus ita immutasse, ut peccare in posterum amplius nõ possit, subiungit: Sed qui genitus ex Deo est, seruat seipsum: ut significet uidelicet, eum nisi seipsum seruet, à prauoq; accuratè custodiat, prorsus esse peccaturum. Non igitur, inquit, natura in impeccabilem statum prouehimur, sed ex Dei munificentia: qui in filios nos adoptãdo, hac gratia nos dignauit,

dignauit, ut si nos donum eius nobis diligenter custodiamus ac conseruemus, non peccare etiam possimus. Nam alioqui, inquit, cum mundus in prauo & maligno collocatus sit (mūdum autem appellat eos, qui in adoptionem filiorum Dei se ipsos per bona opera minimè transmutarunt) nihil uetaret quo minus nos quoq; inter pereuntes connumeraremur: quippe cum cogitatio hominis ad praua à iuuentute sua studiose incumbat, quemadmodum diluuij tempore Deus pronunciauit. Sed quia, inquit, filius Dei uenit, & mentem nobis dedit, id est, dignotionem, qua interna animi notione ipsum uerum Deum agnoscimus, & in ipso uero filio ipsius Iesu Christo sumus: ex huius magnifico dono hunc esse uerū Deum, & uitam eternā perspicimus, atq; illi est à prauo & scādalis eius permanemus. Cum uerò inquit, Hic est uerus Deus & c. hic, pro relativo nomine, qui, positum uidetur.

Gen. 6.

Filioli custodite uos ipsos à simulachris Amē.

Querunt nonnulli, cur si ad perfectos fideles hæc scribit, custodire se ipsos à simulachris moneat? dicendum est, eum quoniam ad catholicam & uniuersalem ecclesiā hæc scribit, quæ nō tota electo populo explebatur: ad eos qui in ipsa negligentiores erant, quorū facilem lapsum suspicabatur, hæc monitione uti.

D. IOANNIS EPISTOLAE.
secundæ argumentum.

Hanc Ioannes Electæ & filijs eius scribit. Occasio eius scribendæ hæc fuit. Cum filios eius bene in fide cõuersari uideret, & multos deceptores & illufores circumuagari, qui dicerent aduentum Domini in carne nõ esse, hac epistola eos munit: ac primum, quod filij eius bene in fide ambulent, lætatur: deinde, non nouum esse fidei nostræ myfterium docet: de charitateq; rursus ait, hortaturq; ut in doctrina ipsis tradita persistant: eumq; qui Christum in carne non uenisse affirmat, Antichristum esse ait, præcipitq; huiusmodi homines neque in domum admittendos, neq; salutandos prorsus esse.

D. IOANNIS EPI-
STOLA SECUNDA.

*De recta uita in charitate Dei per fidem piam
immutabilem: de non introducendo hæreticum
in domum, & salutando in peccatum: promissio
aduentus sui. Cap. unicum.*

Resbyter Electæ dominæ & filijs eius, quos ego in ueritate amo: & non ego solus, sed etiam omnes qui cognouerunt ueritatem, ob ueritatem quæ in nobis manet, & nobiscum erit in æternum. Erit nobiscum gratia, misericordia, pax à Deo patre, et à Domino IESU CHRISTO filio patris in ueritate & charitate.

Nonnulli hanc & sequentem epistolam non esse

esse Ioannis illius dilecti à Domino, sed alterius cognominis opinati sunt, propterea quòd & presbyterum in his seipsum appellat, & alteram ad mulierem, quæ una tantum erat, alteram ad Caium, qui etiam ipse erat unus, scribit: id quod uniuersali epistolæ minimè conuenire aiunt. Illud quoque in argumentum adducunt, quòd inscriptionem, non sicut in priore, facit: diuerso enim modo in illa est exorsus. Sed ad hoc quod extremo loco dicunt, ita respondendum est. In priore non hoc modo eum inscriptione usum fuisse, eò quòd non ad certam personam, neque ad locorum quorundam ecclesiam scribebat, quemadmodum Petrus, & ante Petrum Iacobus, ille ad eos qui in dispersione erant Iudæos: hic ad duodecim Iudæorum tribus separatim se scribere asserentes: sed ad omnes fideles siue in ecclesia aliqua, siue in nulla essent congregati, communem sermonem faciebat. Presbyterum autem hic se, & non Apostolum, neque seruum Iesu Christi, ut cæteri Apostoli, appellat: non Apostolum quidem ob id fortasse, quia ipse non fuit primus qui in Asia uerbum annunciarit, sed post Paulum: & non in transitu, sicut ille, prædicationis cursum absoluens, sed illic manens, & præsens ad præsentem uerbum exponit. Sed neque seruum se uocat, propterea quòd quum uehementer à Domino fuerit dilectus, extra serui-

tutis timorem se esse confidebat. Presbyterum autem tantummodo seu seniore[m] se appellandum censuit, uel quia cum senex iam esset, hæc

Act. 20. scripsit, uel ut se episcopum nomine presbyteri esse declaret. Per illud enim tempus, quemadmodum & ex Apostolorum gestis, quæ beatus Lucas scripsit, & ex Petri epistola uidere licet, de episcopis etiam Presbyteri nomen dici consueuerat. Ad mulierem autem fidelē scribere nihil est

1. Petr. 5. ueritus, quia in Christo Iesu neq; mare[m], neque feminam agnoscit. Ad Caium etiam scribens, qui unus tantum erat, Paulum habet autorem, qui etiam ipse & ad Titum, & ad Timotheum, & ad Philemonem priuatos homines epistolas mittit. Atq; hæc de inscriptione dicta sufficiant. Ex loquutione autem & reliqua orationis dispositione, germanæ esse Ioannis hæc epistola uidetur: quippe cum etiam in his sæpe oratio repetatur, atq; eadem, ubi quælibet occasio inciderit, de eisdem rebus dicantur, atq; ita sicut in superiore omnia confirmantur. Duo uerò sunt, quæ Electæ huic tradit: unum, ut in charitate ambulet: alterum, ut hæreticos auersetur. Electâ uerò uel ex nomine eius proprio, uel ex uirtute appellat: quam se amare in ueritate inquit, neque se solum, sed omnes quoque qui similes ei moribus sunt, qui ueritatē in se stabilitam ac firmatā reuera habent: hoc enim significat cum inquit, ob

ueritatem

ueritatē quæ in nobis manet : ea autē est fides in Christum. Porro amare se in ueritate inquit, propterea quòd fide quog; & ore tantum ac lingua amare possimus, sicut ipse in priori epistola de quibusdam falsis fidelibus ostendit. Cum uerò dixit, ob charitatem quæ in nobis manet, id est, ueram & firmam, & non uariatam, subiungit, & nobiscum erit in æternum, ut donum id esse ita stabile declaret, ut amitti etiã non possit: quippe cum fieri queat, ut etiã si firmati aliqui in re aliqua sint, nisi rectè stabilitate ea utãtur, ex ea rursus possint exturbari ac dimoueri. Addit præterea, erit nobiscū gratia & misericordia, & pax, &c. bona manifestans, quæ ex perfecta charitate efflorescunt. Inquit autē, à Domino Iesu Christo filio patris, eò quòd solus ipse Deus propriè est pater. Vnde etiam Paulus, ex quo, ait, omnis paternitas in cœlo & in terra nominatur. Postea infert, in ueritate & charitate, ut confirmet orationem, & ueræ charitatis iudiciū declaret.

1. Ioan. 3

Ephes. 3

Gauisus ualde sum, quòd de filijs tuis in ueni ambulantes in ueritate, sicut mandatū à patre accepimus.

Causa reuera maximi gaudij est, cum aliquem sine offensione in fide Christi ambulare iuxta mandatū eius inuenimus. Mandatū autem eius est, de quo in Euangelio ait : Qui amat me, mandata mea seruabit. Nam patrē nunc Christū uocat, qui

Ioan. 14

datorū sibi à patre filiorū per dispensationē pater est. Vnde dictū id est: Ecce ego, & pueri quos
Esaie 8 dedit mihi Deus. Vide autē quā uerē Ioānis hu
Heb. 2. ius epistola hæc sit. Hoc enim cum eo conuenit
1. Ioan. 2 quod in priore etiā positū est, cum diceret: Et no
uimus eum qui amat Deū, mandata eius seruare.
Ambulare siquidem iuxta mandata, & seruare
mandata idem est. Cum enim actiue uirtutes sint,
& in operatione essentiā suā habeant, qui iuxta
eas ambulare desinit, eas nō seruat, id est, nō custo
dit. Ambulare autē progressum significat: quan
tum enim quis in uirtute operatur, ulterius pro
greditur, habitūq; honesti perfectiorē sibi subin
de cōparat: quippe cum infinita, & nunquā defi
ciens uirtutis uia sit. Propterea, ut puto, etiam il
2. Pet. 1. lud dictū est, In quæ angeli prospicere cupiūt: tan
ta siquidē donatorū nobis ab eo qui humanitatē
assumpsit, bonorū magnitudo est ac magnificen
tia, ut desiderabile etiā angelis sit, si eorū uel par
uam percipere cognitionem possint: id enim si
gnificat *προσπεύω*, id est, prospicere. Vnusquisq;
enim qui sapit, nō id quod cessaturū est, appetit,
sed quod perpetuō progreditur, et incorruptibili
gloria elucescit. Sed quia fieri nō potest, ut quod
in exhaustū est, totū cōprehendatur: satis superq;
est, si uel aliquatenus participes eius efficiamur.

Et nunc rogo te Domina, nō quasi manda
tum nouum tibi scribens, sed quod habuimus
à prim-

à principio, ut diligamus nos mutuò. Et hæc est charitas, ut iuxta mandatum eius ambulemus. Hoc est mandatū, sicut audiuitis à principio, ut in eo ambuletis. Quoniam multi seductores in mundum ingressi sunt, qui Iesum Christum uenire in carne non confitentur.

Hoc etiã cum ijs quæ in priore dicta sunt, consentit. Nam nõ nouum mandatū se scribere asserit, id quod etiam illic dixit: ut ostendat se ea quæ iam pertractarūt, et operando iam experti sunt, tradere, & nõ noua & difficilia, quæ molesta esse ob insuetudinem possint: subiungitq; quòd sit mandati huius opus, ut diligamus nos mutuò: & charitatem simul in eo existere ostendit, dum secundum ipsam ambulamus: mandatūq; ab initio non alterius causa nobis datum esse ait, quàm ut in eo ambulemus: ultro citroq; eadem commiscens, ac repetens, ut uidelicet per charitatem unionē ipsis indiuisam procuret, ne ad seductores qui iam in mundum processerunt, Dominiq; aduentum in carne reprobabant, segregarentur: per mandatū autem Domini iuxta quod non recenter, sed à principio & antiquitus ambulāt, erraticam ac falsam hæreticorum opinionem nouam esse declaret: atq; ita hortetur, ut mandatū quod ab initio acceperunt, sequuti, deceptione illorū ne seducantur. Nam de huiusmodi seductoribus mandauit Christus, cum diceret: Multi ue-

LUC. 21. nient in nomine meo dicentes, Ego sum Christus, & multos decipient: ne post ipsos eatis. Hæc igitur mandata seruantes hortatur, ne decipiantur, sed eum qui huiusmodi falsa dicit, Antichristum esse opinentur.

Is est seductor & Antichristus. Videte uos ipsos, ne perdamus quæ operati simus, sed mercedem plenam recipiamus. Omnis qui transgreditur & nō manet in doctrina CHRISTI, Deū nō habet. Qui manet in doctrina CHRISTI, is & patrem & filium habet.

Subintelligenda ad perfectiorem declarationem uerba hæc sunt: Qui igitur hæc non confiteatur, ut aptè subiungatur, is est seductor, & Antichristus. Alioqui enim inconnexa oratio est, cum è plurali numero ad singularē transitus fiat. Cum uerò inquit, Qui Iesum Christum uenire in carne non confitentur, & non, uenisse: eos significat, qui secundum Domini aduentum reprobant. Quoniam etiam ipse Dominus, cum ait,

LUC. 21. Multi uenient in nomine meo, non de primo, sed de secundo suo aduentu intelligit. Tametsi qui secundum irritum facit, primum quoque reprobet necesse est. Nam si qui in carne aduenit, secundò se uenturum esse pollicitus est: prorsus qui secundum repudiat, primum refellit. Si enim aduenisse eum credit, promissionem quoque eius certam futuram esse existimat: si promissionem non admittit,

mittit, nulla ratio est cur aduenisse eum credere dicendus sit. Propterea, ut puto, dilectus hic discipulus, uenire, & non, uenisse, dixit, ut utrumque Domini aduentū in carne negantes comprehenderet. Monet igitur ut ab ipsis his caueāt: & causam infert, ne ex eorum consuetudine & consortio quæ operati prius fuistis, amittatis, sed integram mercedem accipiatis. Sed dicet fortasse ex his quispiam: Quid si non credidero Christi aduentum in carne, & benè operando tamen uitam traduxero, nonne ob bona opera potero & inter pios connumerari, & mercedem accipere? Hanc obiectionem præuenit Apostolus, ac tollit: nemo, inquit, qui aduentum Domini in carne reprobabat, se uel operū remunerationē perfectam, quæ fidelibus debetur, accipere, uel pium omnino censeri posse existimet. Sed omnis qui transgreditur mandatum eius, id est, Christi qui aduenit, & non manet in doctrina ipsius, Deum non habet. Nam si is reprobari conspiceretur, qui uenit ut homines perfectam Dei cognitionem doceret: quomodo pius est existimandus, qui diuinorum spectaculorum enarratorem contemnit? impius sanè is est: quemadmodum è contrario pius, & diuinus ille est, totamq; in se diuinitatis integritatem habet, id est, patrem & filium & spiritū sanctum, qui in Christi doctrina firmatus est ac stabilitus. Ipse enim de patre docet, cū ita inquit:

- Ioan. 16. Omnia quaecunq; habet pater, mea sunt: & multis alijs in locis tum de se, tum de patre doctrinā tradit, se filium, illum patrem esse declarans. De
- Ioan. 16. spiritu item sancto, ubi ait: Quem ego mittam à patre, spiritus ueritatis, qui à patre procedit. Ac
- Mat. 28. demum de his perfectius, cum inquit: Baptizantes ipsos in nomen patris & filij, & spiritus sancti. Atenim quòd de patre & filio tantummodo à Domini discipulo facta hic mentio sit, & non de spiritu sancto, nulli id scandalo esse nobis debet. Res enim in praesentia id exigebat, ut de hoc tantū, id est, de patre et filio diceretur. Atq; haec, ne longius euagemur, hac de re dicta sufficiant.
- In doctrina autē Christi, id est, euangelica, ille manet, qui iuxta ipsam & sapit & agit, hoc est, cōtemplatiuē & actiuē uitam traducit. Qui ab ea recedit, est impius. Sicut enim qui per exactam uitae translationē sese Deo cōciliat, pius est, quē admodum Abraham: unde ab eo audiuit, Ego Deus tuus sum: sic qui praeter Euangelij mandatum uiuit, est impius, cum sese ipse à Deo excludat. Cum igitur impius sit is qui à diuina eruditione & doctrina sese alienat: qui in ipsa manet, pius est, & patrem & filium habet. De hoc enim
- Ioan. 14. etiam filius ipse inquit, cum ait: Apud ipsum uenimus, patrem uidelicet, & cōmorationē apud ipsum faciemus: quippe cum ex mandatorū obseruatione templum se & habitaculū Dei unusquisq;

quisq; faciat, atque ita Deum in se habeat. Duo
 bus autem modis habere Deum aliquis dicitur:
 Nam & creatura omnes habere Deum dicuntur,
 unde & Paulus inquit: In ipso enim uiuimus, & Act. 17.
 mouemur, & sumus. Atq; hic modus ad rerum es-
 sentiam tantum spectat. Altero modo habetur
 Deus, cum quis bene agendo eum colit: quo signi-
 ficato & Deus Abraham, & Deus Isaac, & alio Exod. 3
 rum denique piorum Hebraeorum Deus dicitur. Mat. 22
 Aduertendum autem, qui habet filium, habere etiam Mar. 12
 patrem. Qui enim, ut inquit ipse filius, filium ui-
 dit, uidit & patrem. Et rursus: Ego, inquit, in pa-
 tre, & pater in me est. ut ex hoc etiam cōsubstan-
 tiales pater & filius esse cognoscatur. At si quis
 dicat, ex hoc nihilo minus fieri etiam posse, ut qui
 discipulos excipit, filium quoq; & patrem ha-
 beat, quippe cum de ipsis dicat Saluator: Qui su-
 scipit uos, me suscipit: qui uero me suscipit, eum Mat. 10
 quoq; qui me misit, suscipit: respondendum ita Luc. 9
 est, de doctrina tantum ea à Saluatore hic dici: qui
 enim Apostolos, doctrinam ipsorum admittendo,
 suscipit, is per ipsos filium quoq; & patrem docen-
 tes suscipere dicendus est. Tametsi nihil obstat,
 quin ita quoq; dicere possimus. Quia qui manet
 in doctrina Christi, & filium & patrem habet:
 cum Apostoli in ea maneant, adeo ut predicare
 etiam eam ubicunque nitantur, fit ut qui ipsos
 qui templa Dei sunt, suscipit, is eos suscipiendo

filium quoq; & patrem, qui in ipsis est, habeat.

Si quis uenit ad uos, & hanc doctrinam nõ affert, ne in domum ipsum admittatis, neque saluere ei dicatis. Qui enim saluere ei dicit, in operibus eius prauis communicat. Cũ multa haberem uobis scribere, nolui per chartam & atramentum id facere, sed uenturum me ad uos, & coram ore loquuturum spero, ut gaudium uestrum expletum sit. Salutant te filij sororis tuæ electæ. Amen.

Confirmat eos ad quos est hæc epistola, ut si quis ad eos cum hac confessione non accesserit, non modò sub tectum non admittatur, sed ne salutatione quidẽ ulla dignus habeatur: quippe cũ saluatio atque allocutio huiusmodi, solis ijs qui ijsdem moribus, eademq; fide præditi sunt, exhiberi consueuerit. Quibus enim salutem hanc præfanur, nisi & moribus & fide similibus? Vnde si impijs, inquit, huiusmodi salutationẽ afferemus, prorsus quasi fidelibus & pijs afferemus, in societatemq; nostram eos assumemus: atq; ita nobis ne in barathrum suum nos detrahant, periculũ maximum impendebit. Causam postmodum quare breuem admodum epistolam scripserit, & hic & in sequenti exponit: cũ se sperare dicit ut coram, præsens quæ restant dicenda, ipsis præsentibus explicet. Ex eo uerò quod in calce epistolæ postremò ita inquit, Salutãt te filij sororis tuæ electæ

electæ, nonnulli argumentum faciunt, quòd non ad mulierem, sed ad ecclesiam scripta epistola hæc sit. Qua de re, si quis ita uelit, nihil ego contendendum censuerim.

DIVI IOANNIS
Epistolæ tertiæ
argumentum.

E Pistola hæc est de hospitalitate, in qua primum Caium approbat, quod omnium testimonio hospitalis esse comprobatur: hortaturque ut eodem in proposito persistens, fratres benigne deducat & suscipiat. Diotrepthem uero accusat, quod non solum ipse fratres non suscipiat, sed alios etiam id facere prohibeat, in eosque multa maledica iactet: cuiusmodi homines alienos à ueritate esse, neque Deum cognoscere asserit, Demetrium contra testimonio multorum comprobat.

ARGUMENTVM
alterum.

E Pistolam hanc fratres quosdam commendans ad Caium scribit, hospitalitatemque eius testimonio omnium comprobatam admittit, ac magnis laudibus prosequitur, magisque cum ad eandem incitat, dum Diotrepthem qui contra faciebat, accusat ac damnat. Demetrium quoque ab eadem benignitate laudat, fideleque ei testimonium exhibet. Breui autem ita epistola utitur eandem ob causam, quam etiam in superiore commemorauit: quia uidelicet se coram plura cum eo loquuturum sperabat.

DIVI IOANNIS EPI- STOLA TERTIA.

Gratulatio ob testimonium hospitalitatis Cai
erga fratres: ubi contra de inhospitalitate &
improbitate Diotrephis nonnulla dicit. Deme-
try laus ex eadem benignitate erga peregrio-
nos. Aduentus sui propediem futuri promif-
sio. Caput unicum.

Resbyter Caio dilecto, quem ego
in ueritate diligo.

De hac inscriptione in superio-
re satis dictum est, ut eadem hic re-
petere superuacuum existimem. In ueritate autem
diligit, qui secundum Dominum interna animi
1. Ioan. 3. charitate diligit, sicut sepe etiam superius di-
2. Ioan. 1. ximus.

Dilecte, supra omnia opto te prosperè age-
re & ualere, sicut prosperè agit anima tua.

Prosperè agit, prospereq; ingreditur in tradis-
cenda uita secundum euangelium.

Gauisus enim sum ualde cum uenirent fra-
tres, & testificarentur ueritati tuæ, quemadmo-
dum tu in ueritate ambulas.

In ueritate ambulat, qui in euangelica simpli-
citate ambulat. Ambulare autem hic non de cru-
rum motione intelligitur, cum una sit omnibus
pedes

pedes habentibus animalibus huiusmodi ingressio, qua de loco in locum transeunt: sed de ordinato animæ incitationis, moderatoq; progressu, quo pauci quiognitione præditi sunt, utuntur.

Maius his non habeo gaudium, ut filios meos in ueritate audiam ambulare.

Quòd inquit maius, græcè est *μείζων*, quasi maioriùs dicas, comparatiuum ex comparatiuo factum, quod iuxta græcicæ linguæ usum reprobatur, utpote cum augmento augmentum adiungat.

Dilecte fideliter facis, quicquid in fratres et peregrinos operaris, qui charitati tuæ in cōspectu ecclesiæ testimoniū exhibuerūt, quos si deduxeris dignè Deo, bene facies. Pro nomine enim eius egressi sunt, nulla re accepta à gentibus.

Fideliter facis, id est, quod fideli uiro dignum est, facis.

Nos igitur tales recipere debemus, ut ueritati cooperatores efficiamur. Scripsi ecclesiæ, sed is qui primatum ipsorum appetit Diotrephes, non admittit nos.

Recipere, id est, suscipere: ut illud, *Receperunt me sicut leo paratus ad prædam. Instruit autem nos, ne expectemus ut qui indigent, ad nos ueniant, sed nos ad ipsos accurrimus, & sequamur: ut Abraham & Lot.* Psal. 16.

Propterea si uenero, opera eius commemorabo, quæ facit.

2. Theff. 5.

2. Pet. 3.

Si mandatum nobis est, ut malum pro malo minime reddamus, quomodo Apostolus hic nunc hæc minatur? Dicimus, mandatum iubere ne retribuamus ei qui in nos ipsos tantum peccarit: nam si quod contra nos facit quispiam, fidei quæ impedimentum affert, huic resistendum est. Sicut Elymæ Paulus uias Domini peruertenti.

Act. 13.

Dum uerbis malis nugatur in nos: & nõ cõtentus his neque ipse suscipit fratres, & uolentes prohibet, & ex ecclesia eiicit. Dilecte, ne malum imiteris, sed bonũ. Qui bene agit, ex Deo est: qui male agit, Deum non uidit.

2. Cor. 6.

Verbis malis nugatur, id est cõuiciatur, et maledictis incessit. Cum autem nulla luci cum tenebris cõmunicatio sit, nullaq; Christo cum Bellial cõsensio: non debet is qui ex Christi agnitione illuminatus est, ex imitatione impiæ se gerentium tenebris, id est, flagitiosis ipsorum operibus commisceri. Sicut enim, inquit, qui bona operatur, ex Deo est & cognitionis eius lumine mentis oculum illustratum habet: atque ita cum totus lux sit, & eum qui uerè lux est Deum uidet, & ab alijs tanquam luminare in mundo conspicitur: sic qui mala agit, in tenebris ingreditur, & neq; ipse Deum uidere, id est, ea quæ sunt Dei agere, neq; ab alijs uideri potest, sed odiosus & detestabilis omnibus est, iuxta illud: Iniustitiam odi ac detestatus sum.

Psal. 118.

Demetrio

Demetrio ab omnibus, & ab ipsa ueritate testimonium exhibetur, & nos quoque testimonium perhibemus, & nostis uerum testimonium nostrum esse. Multa habebam scribere, sed scribere per atramentum & calamum tibi nolo: sed spero statim uisurum te esse, & ore coram loquemur. Pax tibi. Salutant te amici, & tu amicos nominatim saluta.

Testimonium exhibetur ab omnibus, qui uidelicet ueritatem habent: & ab ipsa ueritate, id est, à re ipsa, ipsaque operis executione. Sunt enim aliqui, quibus licet de uirtute à nonnullis testimonium exhibeatur, rei tamen ueritas cum à uerbis opera discrepent, non consentit. Sed si quis ab omnibus, etiam infidelibus, exhiberi testimonium intelligendum censeat, eò quòd uerbum hoc, omnes, cunctos complectatur, is non male fortasse opinabitur: quippe cum Paulus fideles dare operam iubeat, ut & apud Iudæos, et apud Græcos, & apud ecclesiam Dei offensione omni careant, Quemadmodum, inquit, etiam ego omnibus in 1. Cor. 10, omnibus placeo.

DIVI IVDÆ CATHOLICÆ
Epistolæ Argumentum.

Epistolam hanc ijs qui iam crediderunt, Iudas scribit, ex eo occasione nactus, quod nonnulli prodierant, qui promissuam & indifferentem esse fidem docebant, & Dominum negabant. Unde fratres in fide confirmat, primumque eos hortatur ut certent, & in tradita sibi fide persistant. Deinde flagitiosos illos homines ut seductores interdicit, monetque ut nulla cum illis societas, nullumque commercium habeatur, propterea quod non satis sit quod uocati fuerint, nisi etiam prout conuenit uocationi, ambulent, ac sese gerant. Nam antiquitus quoque cum populum ex Ægypto eduxisset Dominus, eum ubi in fide non persistit, punitit; & angelis qui proprium statum non seruauerant, non pepercit. Vi ab huiusmodi scelestis documentis recedendum omnino sit, cum Michael etiam archangelus diabolo maledictum inferre passus non fuerit. Quocirca futuram eorum perniciem non secus ac Sodomorum inquit. Postremo morali monitione adhibita, atque eis fidei stabilitatem à Domino precatus, finem facit,

DIVI IVDÆ EPI-
STOLA CATHOLICA.

De studio fidei in Christum adhibendo, ob impiorum hominum & flagitiosorum prouentum: ubi de futura ipsorum punitione, ex similitudine eorum qui antiquitus peccauere. De miseria ipsorum ob errorem & impietatem et obscenitatem & maledicentiam et simulationem & auaritiam. Monitio ut in fide stabiliantur, & proximum tum arguant, tum misericordia & benignitate prosequantur ad salutem.

Caput unicum.

Iudas

Vdas IESV CHRISTI seruus,
& frater Iacobi.

Satis fuit Apostolo huic ad fa-
mæ cōciliationem, postea quàm ser-
uum se Christi appellauit, Iacobi e-
tiam nomine honestari. Iacobi enim celebris ob
uirtutem apud omnes fama erat effectura, ut do-
ctrina huius apud auditores maiorem haberet au-
toritatem, libentiusq; admitteretur: præsertim si
is qui genere & sanguine cognatus esset, non a-
lienus à cognati moribus & uita esse, sed sub uno
Domino Christo degens, idem seruitutis iugum
cum fratre trahere proposuisse conspiceretur.

Vocatis ijs qui Deo patri dilecti sunt, & Iesu
Christo reseruati, misericordia uobis & pax &
charitas multiplicetur.

Cum Dominus dixerit, Nemo uenit ad me, ni- Ioan. 6.
si pater meus traxerit eum: uerum esse id beatus
hic uir nunc ostendit. Eos enim qui à patre dile-
cti sunt, Christo esse reseruatos inquit: unde e-
tiam uocatos eos appellat: non enim ex se id ha-
bent quod uocati fuerint, sed ex patre, qui eos tra-
xit. Misericordiam autem & pacem & chari-
tatem ipsis optat multiplicari: misericordiam,
quia per uiscera misericordiæ Dei uocati, & as- Luc. 7.
sumpti in ministros ab ipso fuimus: pacem, quia Ephes. 2.
hanc quoque nobis idem Deus pater donauit, Ioan. 3.
cum per filium suum Iesum Christum, nos qui

- Ephes. 5.** ipsum offenderamus, sibi reconciliauit. Charitatem, quia ob charitatē erga nos unigenitus filius eius ad mortem pro nobis est deditus. Has igitur abundanter exhiberi ipsis optat, cum beato Dauid cōsentiens, qui inquit: *Extende misericordiā tuam ijs qui cognoscunt te.* Alia tamen lectio in exemplaribus nonnullis reperitur: nam pro τοῖς θεῷ πατρί ἡγαπημένοις, id est, ijs qui in Deo patri dilecti sunt, est τοῖς θεῷ πατρί ἡγιασμένοις, id est, ijs qui in Deo patre sunt sanctificati.

Dilecti, cū omne studium adhiberem ut uobis de communi salute scriberem, necessitatem scribendi ad uos habui: rogans, ut pro fide quę semel sanctis tradita est, decertetis. Subingressi enim nonnulli homines sunt iandum proscripti in hoc iudicium, impij, qui Dei nostri gratiam in libidinem transmutant, & solum dominantem Deum & Dominum nostrum Iesum Christum negant.

- Argumentum epistolę his significat, quod studio salutis ipsorū hęc scribat, ne ob simplicitatem a scelestissimis hæreticis capiatur, quos quasi notat, ac manifestos omnibus ex flagitiosissima, obscœnissimāq; uita reddit. De his Petrus dixit, sed hic latius ac diffusius agit. Proscriptos autem ipsos inquit, quoniam & Petrus & Paulus mentionem de ipsis fecerunt, cū in extremis temporibus huiusmodi seductores uenturos dicerent

rent. Quin ante hos ipse etiam Christus ait: Multi in nomine meo uenient, et multos decipient: ne post ipsos eatis. Cum enim Christianos se appellent, nomine hoc multos fallunt. Intellegit autem hic de scelestissimis impurissimisque hominibus, qui à Nicolao & Valentino et Simone sunt profecti: qui cum uentri & intemperantiæ essent dediti, doctrinæ huius professionem simulabant, ut eius pretextu insinuare se in domos facile possent, atque ita mulierculæ peccatis accumulatas in captiuitatem inducerent. Nocturna enim sacra commenti, cubilibus & impudicijs sese dedebant. In libidinem autem transmutant, inquit, id est, adulterato signo temperantiam in libidinem transformant: ex quo fit ut Dominum nostrum Iesum Christum etiam negent. Quo pacto enim Christum non negant, qui uitæ impuritate & immunditia quasi clamoso quodam præconio totius temperantiæ magistrum à sese abdicant atque alienant? Nulla siquidem luci cum tenebris societas est. Rogat uerò, ut qui semel Christum saluatorem admiserunt, eique crediderunt, pro fide decertent: id est non remisse ac negligenter se gerant, sed uiribus omnibus contendant, ut fidei huic magis ac magis incumbant. Nam cum uerbum quod carnem assumpsit, admiserimus, si alterum esse diceremus eum qui ante secula ex patre prodierit, alterum qui in extremis tem

Luc. 21.

2. Timo. 3.

2. Cor. 6.

poribus ex matre in mundum uenerit, quomodo unum dominantem ac dominum non negaremus? Unus enim Dominus est Iesus dispensationis unione. Qui nanque ante secula Dei uerbum erat & Deus, carne in deitatis gloriam reducta, quam ex sancta uirgine à principio conceptionis assumpsit, unus & idem omnium Dominus est.

Num. 14. Commonefacere autem uos uolo, cum semel id cognoscatis, Dominū cum ex Aegypto populum saluum fecisset, secundò eos qui non crediderūt, perdidisse: & angelos qui principatum suum non seruarūt, sed proprium domicilium deseruerunt, in iudicium magni diei, uinculis æternis sub caligine reseruasse. Sicut Sodomā & Gomorrhā, & circum ipsas ciuitates, simili modo ut isti fornicatæ, & post carnem alteram profectæ, in exemplum propositæ sunt, ignis æterni pœnā subeuntes. Similiter sanè et isti insomniantes carnem inquinant, dominationem abrogāt, glorias maledictis insectantur.

Gen. 19.

Posteaquàm flagitiosam immundorū Nicolaitarum & Valentianorū & Marcionistarū uitam significauit, eosq; ex impuritate quasi inusta quadā nota manifestauit, hæc etiam infert: Dominus, inquit, ex Aegypti terra cum seruasset populum & c. tum ut declaret, eundē esse Deum & ueteris & noui testamenti institutorū, et non, sicut isti scelesti aiunt, alterum esse Deum ueteris testamenti ultorem & crudelem, alterū noui mansue-

tum et benignum asserentes: tum ut neq; hos man-
 suos esse inultos ostendat. Nam & qui ex Agy-
 pto fuerunt seruati, licet Deus ipsos per maximã
 potentiam, & iusiurandum quod patribus ipso-
 rum datum fuerat, ex Aegyptiaca uiolentia eri-
 puisset, non tamen ubi peccauerunt, propterea in-
 ulti permansere, sed meritis pœnas dederunt, neq;
 ipsis uel Dei benignitas erga patres suos, uel pro-
 digiorum mirabilis ostentatio quicquã profuit.
 Quia neq; angelis id profuit quod ex Deo exor-
 ti, et intellectuali natura fuerint dignati: neq; So-
 domitis, quod cum Lot cõuersati sint: sed qui per
 fidem mare rubrum siccis pedibus pertransierãt,
 postea per diffidentia perierunt. Eos uerò qui an-
 gelicæ dignitatis præstantiam fuerant consecuti,
 ubi ex negligentia in suo principatu non perman-
 sere, sed datam sibi Dei benignitate cœlestem ui-
 tam reprobarunt, Deus in iudicium, id est, in
 condemnationem magni diei supplicij intole-
 rabilis reseruauit, in ignem, sicut Christus etiam Matth. 25.
 inquit, paratum & reseruatum diabolo & an-
 gelis eius. Sodomitæ autem in exemplum & ar-
 gumentum æterni ignis ipsos excepturi propo-
 siti sunt, cum post carnem alteram abierint, &
 fornicati sint, id est, desciuerint & declinarint:
 id enim fornicari hic significat. Carnem autem
 alteram uocat masculinum sexum, quippe quæ di-
 uersa sit, et à coitu generationis aliena. Caro si-
 quidem

Gen. 2. quidem ad coitum accommodata, foeminae caro est, iuxta id quod à progenitore nostro dictum fuit, Os ex ossibus meis, & caro ex carne mea. At marium caro altera est, id est, diuersa à coitu.

Quinetiam foeminae ea est propria et accōmodata, quae uni legitimè iungitur: nam quae profusa est ac prostituta, altera etiam ipsa est & aliena, parumq; à mascula in flagitio distare censenda est. Vbi exempla haec dixit, orationis cōsecutionem praetermissam auditori intelligendam reliquit, in hunc modum: Si igitur erga illos ita se gessit Deus, nihil priore ipsorum sorte exoratus: nunquid hos ita flagitiosa agētes liberabit, quòd filius Dei propter homines in mundum uenerit, & pro his contumelias et afflictationes sustinuerit? nemo hoc dicet. Nam licet benignus sit dominus & misericors, iustus tamen reuera etiam est: ita ut per ueram iustitiam ijs qui peccarunt, nō pepererit: per misericordiam meretrices & publicanos in regnum introduxerit, id quod à beato Petro antè dictum fuit, ubi scripsit: Si enim Deus angelis qui peccauerūt, non pepercit &c. Cū uerò inquit, insomniantes carnem inquant, nimiam rei obscœnitatem orationis honestate mirabiliter obtexit: ut significet, & uita eos esse impuros, & lingua et ore obscœnos: perinde ac si nimia actionis ipsorum turpitudine somniorum illusioni perquam similis sit. Scelestorū
horum

horum Borboritarum, id est, cœnosorum hominum obscœnitas, quam cum mulieribus concumbentes execrabiler patrabant, à beato Epiphano Cyprio detegitur, in libro quem contra ipsos conscriptum Panarium inscripsit, cuius inefficacem uim insomniationem hic uocat, propterea quod eiusmodi, id est, irrita & uana ea sunt, quæ in somnis illudunt. Cùm igitur suam ipsorum carnem cœnosa hac obscœnitate inquinant, contra diuinam naturã insuper etiam insaniunt, dominationem eius et uniuersi imperium abrogantes. Latius de his agit beatus Irenæus Lugdunensis, in redargutione falsi nominis eognitionis, à quo qui diffusius horum insanias audire cupit, cognoscere poterit. Vel dominationem, id est, Christi mysterij ceremonias abrogare, dum loco angelicorum mysteriorum sua flagitia perpetrant.

Glorias autem uetus & nouum testamentum appellat, ut Paulus etiam inquit, cùm ait: Si enim quod exinanitur in gloria est, multò magis id est quod in gloria permanet. Et rursus: Si enim ministratio damnationis gloria est, ministratio iustitiæ gloria multò magis erit. Vel etiam glorias uocat ecclesiasticas dignitates, quas maledictis incessabãt, sicut ex tertia etiam Ioannis dilecti apostoli epistola uidere licet, ubi Diotrophem prauis sermonibus, id est, conuicijs contra ipsos nugari inquit.

1. Cor. 3.

2. Colof. 3.

At

Zach. 3. At Michaël archangelus cum diabolo disce-
 Eccl. 21. ptans, de corpore Mosis cum altercaretur, iudici-
 um illi inferre maledicti ausus non est: sed dixit, Increpet te Dominus.

Vbi maledicentiæ illorum mentionē fecit, ut non eos solos castiget, sed omnes etiam homines moneat ut ab huiuscemodi malo linguam coercerent, cum conuicijs ne aduersus dignos quidem uti liceat, Michaëlis archangeli exemplum subiungit: quasi ita dicat, Isti quidem temerè ita accipiantur petulanter contra omnes maledicta congerunt, cum tamen neque eos qui maledictis sunt digni, insectari conuicijs iustum sit, id quod ex archangelo Michaële manifestum est, qui cum aduersus diabolum disceptaret de corpore Mosis, ac posset eum ob impudentiā maledictis iure incensere, id minime sibi faciendum censuit, sed tantummodo dixit, Increpet te Deus diabole. Quod si ita erga diabolū se gessit archangelus, ut neque homine conuicijs affici passus fuerit, quomodo isti uel Deum omnium autorem, uel hominem fratrem & sibi cognatum prosequi maledictis ac conuicijs audent? Ac de his hæcenus. Iudicium autem de corpore Mosis huiusmodi fuit. Michael archangelus, Mosis sepulturæ præfuisse dicitur: cumque diabolus id non pateretur, sed crimen inferret, quod Aegyptium interfecisset, quasi ob id ad se pertinere Moses, ac propterea honorata

Exod. 2.

rata sepultura eum affici nō permitteret, ita rē-
 spondisse. Hoc autem producit Apostolus, ut
 tiam rationū redditionē, quæ unicuiq; post exi-
 tum ē corpore debetur, significet, eundemq; esse
 et ueteris et noui testamēti Deū ostēdat. Nā cum
 hominibus, qui tunc erant rudiores adhuc, obscu-
 ram rem Deus per apertā uellet manifestare, dia-
 bolum uidelicet cum prauis suis demonibus ani-
 mabus nostris post discessum ex hac uita aduer-
 sari, quò reditum ad superiora nobis præpediat:
 bonos uerò Dei angelos opem nobis ferre, sicut
 beatus Antonius inspexit: ut ea tunc agerentur,
 permisit. Verumtamen Michaël tunc diabolum
 quidem expulit, non tamen insolenter ac super-
 bē: sed domino omnium Deo iudicium permisit,
 ac dixit, Increpet te Deus ô diabole.

Isti autem quæ non nouerunt, maledictis 2. Pet. 2.
 prosequuntur, quæ uerò naturaliter ut irratio-
 nalia animalia sciunt, in ijs corrumpuntur.

Ac Michaël quidem ita neq; contra hominē,
 id est, Mosē, maledictum tolerauit: at isti de do-
 gmatibus quæ non nouerūt, maledicos sermones
 conferunt: quod uerò naturali incitatione indi-
 stinctē ut bruta animalia sciunt, ea quasi equi in-
 uenerem furentes, aut porci consecantur.

Væ ipsis, quoniam uiam Cain ingressi sunt, Gen. 4.
 & errore Balaam mercede sunt effusi, & con- Num. 16.
 traditione Core perierunt. 22.

Viam

Viam Cain, id est, per fraternam cædem: nam etiam ipsi cum talia doceant, fratres, id est, cognatos sibi homines, prauis doctrinis interficiunt: uel cum semen deuorent, fratrem occidunt, qui potestate in semine continetur, quemq; seminis absoluta maturitas in uitam deprompsisset. Baalam autem sequuntur, quia ipsi quoque non secus atq; ille lucri causa ea agunt. Cum Core uerò pereunt, propterea quod sicuti ille docendi auctoritatem, indigni cum sint, sibi præripuerunt.

2. Petr. 2.

Isti sunt in charitatibus uestris scopuli, cœpulantes intrepidè, seipsos pascetes, nubes aqua carentis à uentis circumductæ, arbores autumnales, infructuosæ, bis emortuæ & eradicatæ, unde sæuè maris sua ipsorum dedecora despuentes, stellæ erraticæ, quibus caligo tenebrarum in æternum reseruata est.

3. Cor. 11.

Adhuc eo tēpore in ecclesijs mensæ fiebant, ut Paulus quoq; in epistola ad Corinthios inquit, quas charitates appellabāt: in his, inquit, conueniunt isti non ob utilitatem quæ in ipsis existit, sed ut occasionem captent, animas instabiles illiciendi ac fallendi, quemadmodū etiam Petrus in secūda epistola citat. Quod uerò inquit, intrepidè, uel ad scopulos referendum, ut sententia ita euadat: scopuli cœpulantes intrepidè, hoc est, cū conuiuere nihil timeant, ipsi repente quasi scopuli perniciem animabus ipsorum inferunt. Vel ad
pascetes

pascentes etiam referri potest, hoc modo: intrepide se ad pascendum constituentes, cum nullam timeant damnationē, ex eo quod pascere nesciūt: sed cæci cæcos deducant, & in foueam, ut Dominus inquit, cum ijs qui pascuntur, delabantur. Mat. 15.
Luc. 6. Scopulis autem, & aqua carentibus nubibus, & arboribus autumnalibus, & undis feris, & stellis erraticis eos comparat, propterea quod quæ illis natura insunt, ea isti ex proposito & electione sibi compararunt. Nam scopuli nauigantibus infesti sunt ac perniciosi, cum inopinato occurrunt: sic isti coëpulantibus insperatam perniciem inferunt. Nubes uerò aqua carentes à uentis agitatae quibus locis insederint, ea loca imbre minime refrigerant: aquam enim non habent, sed caligine obducunt atq; offuscant. Simili modo isti animas conuersantium non salutari sermone irri-
gant ac recreant, sed detestabilibus documentis obtenebrant, prauis demonum studijs agitati. Autumnales quoq; arbores cum bis emoriuntur, dum & fructus amittunt, & folijs destituuntur: tunc enim & fructuum amœnitate, & foliorum florida uenustate priuatae aridæ apparent: istis similes sunt, qui etiã ipsi bis moriuntur, dum fructum suum uorando semen perdant, & decore qui ex temperantis uitæ traductione euenit, penitus destituantur: unde etiã à paradiso, id est, Domino ecclesia eradicantur, & foras proiecti ad Ioan. 15

ignem æternū colliguntur. Qualem enim statum habere, aut radicem potest, qui ob uoluptatis colluuiem ab omnibus proyicitur? At stellæ erraticæ dicuntur, non quòd fidei nostræ firmamento correspondentes, solem iustitiæ Christum habent per ipsas progredientem, & quatuor uirtutum horas & tempora perficientem, fidelesq; qui in his constituti sunt, uiuificantem: sed quia cum in angelos lucis transformari uideantur, sicut qui eis præsidet malus dæmon, aduersus Domini dogmata tantummodo feruntur: atque ita accedentes ad ipsos obscurant, & sibi caliginem æternam comparant. Vndis feris item comparati similitudinē ipsarum minimè respuunt: quippe cum furiose etiam ipsi & impetuose maledictis contra Deum mentes à prauitatis spiritibus exagitentur, suaq; ipsorum dedecora despument, in spumam post ita stabundum tumorem maledicentiæ, ex uitæ suæ instabili ac dissolubili turpitudine desinentes: talis enim, cui cõparantur, spumæ undarū natura existit. Posteaquàm ita dixit, Enoch quoq; reseruata ipsi à Deo afflictationem, in extremo uidelicet iudicio, prædixisse ostendit, cum inquit:

Apoc. 1. Prophetauit autē & istis septimus ab Adam Enoch, dicens: Ecce uenit Dominus in sanctis millibus suis ad faciendum iudiciū contra omnes, & redarguendos omnes impios ex ipsis de omnibus operibus impietatis ipsorū, quæ im-
pie

piè egerunt, & de omnibus asperis quæ loquuti sunt contra ipsum peccatores impij.

Impius à peccatore in eo differt, quòd impius contra Deum peccat: peccator in ijs quæ ad uitam spectant, à iustitiæ scopo recedit.

Isti sunt susurriones, reprehēsores, iuxta concupiscentias suas ambulantes, & os ipsorū loquitur superba, admirantes personas utilitatis causa. Vos autē dilecti, memores sitis uerborū, quæ prædicta uobis ab Apostolis Domini nostri Iesu Christi sunt: quia dixerunt uobis in extremis tēperibus uēturos esse illusores, qui iuxta suas impietatū cōcupiscentias ambularent.

1. Tim. 4.

2. Tim. 3.

2. Pet. 3.

Omissis similitudinibus, iam ad uerū istorum iudicium manifestandum accedit, susurrionesq; ipsos & reprehensores uocat. Est autem susurro, ille qui tacitè ac musitando, non aperte, quod sibi displicet, reprehendit ac carpit. Reprehensor uerò, id est, *κατακλιμακω*, quasi portionem & sortem aliorum reprehendat, ille est, qui omnia ac semper studet uituperare. Sunt igitur flagitiosi isti, inquit, susurriones: non enim fidenter doctrina sua ac liberè uti ob turpitudinem possunt: quippe cū periculo non uacet, si obscœnitatem suam cum impietate & maledictis commixtam uulgauerint. Reprehensores item sunt, utpote qui aliorum omnia, & ueritatem calumnientur, ut sua scelera uidelicet & flagitia cōmendent. Quòd autem prius dixerat, quòd

mercede isti sicut Balaam effusi fuerant, id nunc apertius explicat cum ait, personas admirantes utilitatis causa, id est, eos qui in dignitate constituti sunt, adulatione prosequentes, ut utilitatem inde & lucrum consequantur. Cum uero inquit, memores sitis uerborum quae praedicta uobis ab Apostolis sunt, de ijs intelligit quae & in secunda epistola à Petro, & à Paulo in omnibus ferè dicuntur. Vnde patet Iudam post reliquos Apostolos hæc scripsisse.

Isti sunt qui determinant animales, spiritum non habentes. Vos uero dilecti, sanctissimæ uestrae fidei superædificantes uosipsum, in spiritu sancto orantes, uosipsum in charitate Dei conseruate, expectantes misericordiam Domini nostri Iesu Christi in uitam æternam. Et alios qui dem redarguite, dum diiudicamini: alios commiseramini & saluos facite, rapientes ex igne, in timore, odio prosequentes etiã ex carne maculatam tunicam. Ei autem qui seruare ipsos potest, offensione omni carentes, & statuere in conspectu gloriæ suæ immaculatos in exultatione, soli sapienti Deo saluatori nostro gloria & magnificentia, imperium & potestas nunc & in omnia secula, Amen.

Alterum scelestorum horum hominum crimen subiungit: non enim soli ipsi, inquit, pereunt, sed eos etiam qui sunt ecclesiæ alumni, deprædantur: id enim significat cum inquit, qui determinant

nant, id est, qui extra ecclesie terminos, hoc est, extra fidem & sacrum ecclesie tabernaculum homines abducunt, & separant. Cum enim sua diuersoria & collegia speluncas latronum fecerint, ab ecclesia rapiunt, atque ad se abigunt. Faciunt autem hoc cum sint animales homines, id est, qui iuxta mundi conuolutionem uitam traducunt: nam animam sepe uitam solere appellare diuinam scripturam, superius iam diximus, ut illud in Iob: Omnia quaecumque habet homo, pro anima sua, id est, pro uita sua dabit. Hos autem animales homines Paulus admittere ea quae sunt spiritus Dei, non posse inquit. Cum igitur isti animales sint, animali etiam utuntur doctrina, de qua dictum illud est: Sapientia haec desuper a patre luminum non descendit, sed terrena est & demonica, spiritum diuinum in se non habens qui loquatur. Atque illi quidem ita sese habent, inquit: uos uero dilecti sanctissimae uestrae fidei superextruentes, id est, uos ipsos in spiritu sancto instaurantes, & iuxta spiritus sancti doctrinam uestras congregationes in orationibus facientes, uos ipsos in charitate Dei conseruate, misericordiam Domini expectantes, quae in extremum diem aeternae uitae uobis dispensatur: & illos si a uobis disident (id enim significat quod inquit, dum diiudicamini) redarguite, & impietatem ipsorum omnibus manifestare. At si ad curationem spectare uideantur,

Hier. 7.

Mat. 21.

Mar. 11.

Luc. 19

Iob 2.

1. Cor. 2.

Iac. 3.

ne eos repellite, sed charitatis uestræ misericordia assumite, & ex igne ipsis promisso saluos facite. Assumite autē ipsos etiam cum timore, prospicientes uidelicet & cauentes, ne fortè ipsorū admissio, si negligenter uos geratis, calamitatis uobis in causa sit, ita ut qui iam estis stabiliti, in eandem impietatis ipsorum refusionē sensim delabamini: quippe cum uitium lubricum sit, atq; ad imitationem cuiuslibet facile obrepit. Admittatis igitur ipsos, inquit, sed cum timore, id est, prospicientia & diligenti cautione: & ad misericordiam qua ipsos prosequimini, odium quoq; accedat, ut flagitiosa ipsorum facta odio habeatis, & detestemini etiam maculatā, id est, inquinatam ex carne ipsorum tunicam, utpote quæ ex contactu carnis ipsorum, sordem & detestationem etiam ipsa contraxerit. Vel assumentes ipsos cum timore futuræ pœnæ, efficite ut pœnitentiam agentes digni misericordia cōspiciantur. Vbi hæc dixit, uoto atque imprecatione epistolam concludit, atq; obsignat.

CATHOLICAE EPISTOLÆ
 IUDÆÆ FINIS.

INDEX